

ŐSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Megjelenik negyedévente a magyarságtudomány és az ősi magyar nyelv kutatásának szolgálatában

Alapítva: 1972

Ára : 650,- Ft

La Raiz Ancestral

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Budai Madonna Mátyás király korából. A kis Jézus madarat tart a kezében
(A budavári Mátyás templom vagy Boldogasszony templom galériájában felállított kiállítás anyagából)

Alapító - Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Felelős szerkesztő: Dr. Gyárfás Ágnes
Szerkesztő: Prof. Dr. Pap Gábor
Munkatárs: Bubcsó Gáborné

Kiadó: Miskolci Bölcsész Egyesület (MBE)
3534 Miskolc-Diósgyőr, Vár u. 9.
(az egyes villamos végállomásánál)
Levél: 3509 Miskolc, Pf. 819.
Szerkesztőségi telefonszám/fax:
+36-46-331-981

© Ősi gyökér 2007. XXXV. évf. 4. sz.
Minden cikkért a szerzője a felelős. Egyes cik-
keket csak rövidített formában közlünk.
Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk
vissza! **(Lemezen küldött anyag mellé kér-
nénk kéziratot is)**

Belföldi előfizetés (évente négy szám):
3000 Ft/év.

Egy szám ára 650 Ft.

Az előfizetés történhet a MBE címére
(3534 Miskolc-Diósgyőr, Vár u.9.)

- Ősi gyökér előfizetés megjelöléssel –
postautalványon, a Kiadónál személyesen, vagy
banki átutalással a BB RT bankban a
10102718-10373815-00000004 számlaszámra.

Külföldi előfizetés: 50 USD/év.

Az összeg a BB bank miskolci fiókjában
vezetett 10102718-10373815-00000004
számlaszámra utalható át.

Adószám: 19071332-1-05

Kapható: a MBE könyvtárban
(Miskolc-Diósgyőr, Vár u. 9.),
a Központi Antikváriumban
(Miskolc, Széchenyi u. 21. a színháznál),
a Belvárosi Szépműves Antikváriumban
(Miskolc, Városház tér 9.),
a Szkíta Könyvesboltban
(Miskolc, Széchenyi u. 53.),
a Kéthollós Könyvesboltban
(1081. Bp. Kenyérmező u. 3. a.),
a Fehérlófia Könyvesboltban
(Bp., József krt. 35.),
a Magyarok Háza földszinti könyvesboltjában
Gondos Bélánál (Bp., Semmelweis u. 1-3.),
a Püski Könyvesboltban (Bp., Krisztina krt. 54.),
az Emese Álma könyvesboltban
(Bp., Fehér út 1. – az Őrs vezér térnél),
Gedeon Editnél Budapesten (tel.: 314-4863),
a Csodaszarvas Könyvesboltban
(Bp., Teréz krt. 8. sz. alatt, az udvarban),
az ARTAMONDÓ Kft:
(SZKITIA) Bp., Andrássy út 124.
az ERDÉLYÉRT KÖNYVESHÁZ
Bp., Bécsi út 99.,
a SZITTYA Könyvesbolt
Bp., József Attila út 22.,
a TURUL Könyvesbolt
Bicske, Ady E. u. 7.,
Pécsett: Lác u. 2.,

ISBN 9632144546 • ISSN 1586-9423 • HU ISSN 1586-9423

A Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyetemének felújított épülete.
Háttérben a Diósgyőri vár

ÖSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

2007. XXXV. évf. 4. sz.

TARTALOM

MAGYAR TÖRTÉNELEM

A BUDAVÁRI TEMPLOM TITKA *(hankó)*

A cikk a MAGYAR DEMOKRATA c. hetilapban jelent meg 2

MAGYAR BÖLCSELET

Rostás László

Gelencei gyöngyök.....6

Tibold Makk Szabina

RACIONÁLIS EZOTERIKA-FÉNYBE BURKOLT VÁLTOZÓ
PONT 12

KÖZÉPKOR

Alamizsnás Szent János a Legenda aureából

Fordította Madas Edit 21

Gyimes István

Eretnekek, trubadúrok, legendák.....26

Gyárfás Ágnes

Árpádházi Szent Erzsébet
a sziruszi sorsú magyar királylány.....31

Dr. Udvarhelyi Olivér

Máriavölgy és kegyszobra.....35

ÓSTÖRTÉNET

Tóth Sándor

A kelták állama. Álom vagy valóság.....39

GULAG

Rózsás János

Két munkanap.....44

ESSZÉ

Hajdu Bálint

Lorenzo Valla és a szabad akarat gondolata..... 49

Nagy Attila

A tükör trükkje.....53

NYELVÉSZET

Czeglédi Katalin

A keleti magyar sezszerék nyelvi tanulságai.....55

ESEMÉNYEK

Osváth Ilona képzőművészete

Kríza Ildikó.....75

Gyimes és Moldva

Záhonyi András.....77

Mindszenty Emlékérem átadása

Rostás László közlése (HÍR TV).....79

KÖNYVEK

Gárdonyi Géza: A LÁTHATATLAN EMBER

(szerk.).....80

Bunyevácz Zsuzsa: A SZENT GRÁL ÜZENETE

Ismerteti Krizsai Mónika.....80

MBE SORSA

A Miskolci Bölcsész Egyesület sorsa

(szerk.).....81

VERSEK

Körmendi Gitta

Fénycsillag, Csak.....83

Minden más!, Nem álmodni jöttem! 84

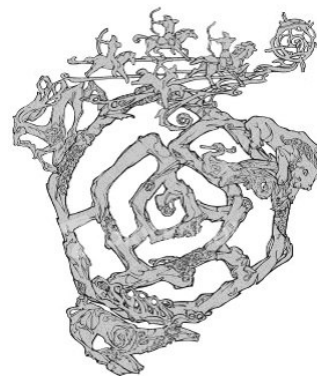
Barcsay Ábrahám

TSILLAG NÉZŐ SAJNOVITS' ÉS

HELL' HIBÁI TZÁFOLTATNAK 84

KÉPEK

Szkíta tárgyak (Internet)

Szkíta világkép

A BUDAVÁRI TEMPLOM TITKA

„Sohasem abból lesz a baj, amit nem tudunk
hanem, amit biztosan tudunk, de nem úgy van.”
(Mark Twain)

III. BÉLA VAGY KÖNYVES KÁLMÁN
FEKSZIK A FŐTEMLOMBAN?

A cikk a *MAGYAR DEMOKRATA* c. hetilapban 2007. szeptember 13-án jelent meg

A Budai Várba föllátogató turisták legtöbbször be-
tér a Nagyboldogasszony-templomba is, hiszen
történelmünk során számos jeles esemény hely-
színe is volt. Hogy csak az ismertebbeket említ-
sem, itt volt az esküvője Mátyás királynak Be-
atrixszal, itt koronázták királlyá az utolsó ma-
gyar királyt, IV. Károlyt és itt alussza örök ál-
mát az egyetlen, fizikai létében is megmaradt
Árpád-házi királyunk III. Béla és felesége, Cha-
tillon Ágnes. Az utóbbi időben megsokasodott
azoknak az új történelmi „felfedezéseknek” a
száma, amelyek nemzeti és vallási ereklyéink
hitelességét kérdőjelezzik meg. Ez történt most
III. Béla királlyal is, akit Kálmán királlyal azo-
nosítanak.

Nem tudható, hogy az időzítés szándékos-e, mert
már jóval korábban fölvetődött az a kétely, hogy
esetleg *I. (Könyves) Kálmánt* találták meg a régé-
szek Székesfehérvárott 1848. december 5-én és
nem *III. Bélát*. Kovács Éva művészettörténész ta-
nulmányt írt a király és felesége márványkopor-
sójában talált halotti mellékletekről és ő is észre-
vételezte, hogy nem temettek III. Bélával kettős
keresztet, pedig éppen uralkodása alatt vezették
be. Napjainkban a Magyar Nemzeti Múzeum régé-
sze, Tóth Endre írt hasonló értelmű tanulmányt
a *Folia Archaeologica* 2005-2006-os számában.
Most 2007-et írunk és az Új Ember római kato-
likus hetilapban megjelent egy tudósítás a témá-
ban, ami szokatlan, merthogy a kételyeket kész-
pénznek veszi, mondván, hogy a legújabb kutató-
sok szerint egy másik királyunk, Könyves Kálmán
nyugszik a budavári templomban.

A kutatás minden területen – így a magyar
királyok sorsát illetően is – kívánatos, csak arra
kellene figyelni, hogy a kétely még nem tény. Kül-
önösen igaz ez az emberi csontmaradványokat
illetően, mert a biológia és a genetika fölülír bár-

milyen történeti, régészeti megállapítást, sőt, ha
érdekelné társadalomtudósainkat és politikusain-
kat, sok mindenre fényt deríthetnének. Még a biz-
tosan eldőlt vitás kérdésekről sem vesznek tuda-
mást – ki tudja miért? –, pedig az egyetlen meg-
kérdőjelezhetetlen módszerrel, a DNS-vizsgálattal
választ kaphatnánk kételyeikre. Egy példa: évti-
zedek, sőt évszázadok óta folyt az öltre menő vita a
magyarság eredetéről. A finnugor származtatás
hívei politikai hátszéllel mindenkit lesöpörtek a
pályáról – *Kőrösi Csoma Sándort*, *Stein Aurélt*,
Vámbéry Ármint és sorolhatnám tovább – pedig
bizonyítást nyert, hogy semmi genetikai közünk
sincs a finnugor népekhez. Ennek ellenére ma is
ezt tanítják az iskolákban, oda járnak a magyar
miniszterelnökök erősíteni a finnugor-magyar –
nem létező – rokonságot. No comment.

Mindezt csak azért írtam le, mert tarthatatlan
állapot, hogy interdiszciplináris tudományterüle-
teknél nem ülnek össze a kutatók megtárgyalni a
vitás kérdéseket. Mindkét fél ex katedra kijelen-
téseket tesz anélkül, hogy egyáltalán ismerné a
másik szakterület eredményeit. Ez folyik jelenleg
a pilisi királyi székhely körül, a pálos rend tör-
ténete körül, nem szólva a lezáratlan *Petőfi*-kér-
désről, mert a magyar állam vezetőit nem érdekli,
hogyan, mikor halt meg a nagy költő. Addig el-
mennek az ellenző kutatók, hogy erővel aka-
dályoznak egy egyszerű DNS-vizsgálat elvégzését,
sőt, terrorista módszertől sem riadva vissza életre-
halálra keresik „a nem Petőfi” csontvázat. Miért?
Még a külügyminisztérium – *Göncz Kinga* – segít-
ségét is bevetették, hazugságba sodorva a diplo-
matákat.

Visszatérve III. Bélához, itt is fönnáll annak a
lehetősége, hogy pontot tegyenek a kérdésre, bár
ez szerintem már megtörtént, több esetben is. A
sejtések, amelyeket Tóth Endre leír, akár lehet-
nének igazak is, de be kell bizonyítani, és ez csak
biológiai úton lehetséges, ami történelmi szemé-

lyek csontanyagánál az antropológia. Szemléletes példával élve az antropológus *Diogenészt* keresi, a régész és a történész Diogenész hordójával foglalkozik, a hordó akár üres is lehet. Szerencsére III. Béla király esetében nem tehetik meg, hogy nőnek titulálják, mint tették ezt a vékonydongájú nagy költővel, hiszen III. Béla majdnem két méter magas volt.

Mikor és milyen körülmények között került elő az egyik legnagyobb tekintélyű *Árpád*-házi király és felesége – talán fiaie is – márvány koporsója? A neves uralkodó *II. Géza* (1141–1162) magyar király és *Eufroszina* orosz hercegnő másodszülött gyermekeként látta meg a napvilágot, mindenképpen 1150 előtt, talán 1148-ban. *IV. István* ellenkirály után 1172–1196-ig uralkodott. Ez idő alatt – 1083-ban – avatták szentté *I. László* királyt, *Imre* herceget és *Gellért* püspököt. III. Béla volt talán az utolsó *Árpád*-házi uralkodó, aki óriási hatalommal és tekintéllyel rendelkezett. Országát a Szent Istvántól átvett módon kormányozta, példaképe a lovagkirály, I. László volt. A bizánci császár – *Manuél* – udvarában nevelkedett, ahol megtanult görögül, megismerte Európa legműveltebb fejedelmi udvarainak szokásait, életét. Konstantinápolyban az *Alexiosz* (Elek) nevet kapta, az ő számára hozta létre a bizánci császár a deszpotész méltóságot. A tizenöt éves fiút úgy kezelték, mint a császár leendő vejét.

A felhőtlen kapcsolat Bizánccal nem sokáig tartott: *Manuél*nek fia született. Ekkor elváltak jegyesétől, a császár lányától, elvették tőle a deszpotész rangot és 1164-ben már itthon volt. Feleségül vette a császárné féltestvérét *Chatillon Ágnes*t (Antiochiai Annát). Hamarosan – 1172-ben – elhunyt *III. István* magyar király és megnyílt az út Béla herceg előtt a magyar trón felé; 1173-ban magyar királlyá koronázták. Bevezette a fontos ügyek írásbeli lejegyzésének kötelezettségét,

ezért Párizsból sok tanult papot hozatott be. *Anonymus*, III. Béla király névtelen jegyzője megírta „A magyarok cselekedetei” című munkáját, ami fontos forrás. Feltehetően uralkodása alatt született a *Halotti Beszéd* neves nyelvemlékünk (vannak, akik későbbre kelteznek).

Első felesége – *Chatillon Ágnes* – több gyermeket szült: *Imrét*, aki később magyar király lett, *Egerben* temették el; *Andrást*, aki *II. András* néven lépett a trónra, és *Egresen* temették el, lányuk volt a későbbi *Szent Erzsébet*, nyughelye pontosan nem ismert; *Salamont* és *Istvánt*, akik fiatalon hunytak el, őket *Székesfehérvárott* temették, az egyiket apjuk, III. Béla mellé; *Margitot*, aki *II. Angelosz* bizánci császár felesége lett; *Konstanciát*, aki *I. Ottokár* cseh király második neje volt; ismeretlen nevű leánygyermeket, aki Magyarországon ment férjhez, feltehetően az ő gyermekét temették *Ágnes* királyné mellé a *Mátyás* – (Nagyboldogasszony) templomba.

III. Béla király halálát 1196. április 28-án, 48 éves korában agyvérzés okozta a Galilaea tartományi *Ptolemais* (Akka) városban. *Albericus* francia krónikás szerint megmérgezték, gyilkosát a honfoglaló *Ond* nemzetség leszármazottja, *Kalán* pécsi püspök számlájára írják. *Székesfehérvárott* temették el, ma, 1898 óta a budavári *Szentháromság*-kápolnában nyugszik feleségével együtt.

Milyen körülmények között került a budavári templomba? Sok nagy fölfedezés a véletlennek köszönhető. *Székesfehérvárott* 1839-ben vízlevezető alagút építése közben találtak rá a munkások az almási vörös márványból (mészköből) készített művészi díszítésű koporsókra, pontosan háromra. A mellékletek egy részét *Barkóczy László* fehérvári püspök Bécsbe küldte, a Nemzeti Múzeumnak egy szétrepedt gyűrűn kívül csak filigrán díszítésű arany ékszerek jutottak. A márványkoporsókat a munkások apró darabokra törték, még mielőtt szakember látta volna azokat. A vandál pusztítás során így szinte minden elveszett, a csontok is. *Dercsényi Dezső* neves művészettörténész szerint a sír *Kálmán* királyé, vagy *II. Béláé*, netán *II. Gézáé* lehetett.

A szabadságharc idején a megépített vízvezetékét renoválni kellett. A püspöki lak udvarán munkálatokat végző kubikusok csákánya 1848. december 5-én vörös márványon koppant. Az egyik márványkoporsót azonnal felbontották, és

minthogy a koponyán korona volt és aranygyűrűt is találtak, leállították a szokásos „turkálást”. *Batthyány Lajos* miniszterelnök elrendelte a szakszerű feltárást és *Érdy (Luczenbacher) János* a Nemzeti Múzeum régiségtárának őre vezette tovább az ásást.

A szarkofágokban *Érdy* szavai szerint „erős férfi csontváz tűnt föl... hat lábnyi és két hüvelyknyi hosszú csontváz...” A korabeli lapok szerint „e gyönyörű látványra zsibongó sokaság tódult a máskor csendes térre... a koros nők könnyű szemekkel imádkoztak az elporladt ereklye előtt: míg mások elmélkedve csodálták az egykor fényes életnek döbbenetes holt képét...” Hogy itt erős férfi volt eltemetve, azt nemcsak nagysága és ékszerei bizonyítják, hanem a koporsó alján nyomot hagyó életnagyságú lenyomat is. Ehhez hasonló „csoda” több helyen is előfordult római kőszarkofágokban és a pankotai székesegyház koporsóiban is. (Oka a test lebomlásakor távozó vérfesték reakciója a mészke szervesetlen anyagaival, amidőn időálló porfirinváz és haem-gyűrűs vegyületek jönnek létre). A leleteket – a mellékleteket és a csontokat – a Nemzeti Múzeumba szállították.

Az ásatásoknál jelen volt *Pauer János* papneveldei tanár, később kanonok, majd püspök, az MTA levelező tagja. Egy kis könyvecskében leírta az eseményeket „*A Székesfehérvárott fölfedezett királyi sírboltról*” címmel. A csontvázak vizsgálatára összehívtak egy bizottságot, amely a legjelentősebb pesti orvosokból állt. Hogy név szerint kik voltak, azt sem *Érdy* írásaiból, sem az MTA archaeológiai bizottságának közléséből sem sikerült

megállapítani. A lényeg, hogy a férficsontváz életkorát kb. 50 évre, a nőét 30-40 év közé datálták, testmagasságukat is megadták, mindkét esetben a fogak teljes számúak és épek voltak, a férficsontváz jobb oldala erősebben volt fejlett és a baloldal felé hajlott. Nyilván azért, mert életében sokat használta a jobb karját, ezért alakult ki a test aszimmetriája. (Tehát nem volt púpos, csak aszimmetrikus).

A csontvázak krimibe illő történések során kerültek csak eltemetésre. Tizenhárom évig a Nemzeti Múzeumban egy szekrényben heverték és ott mutogatták őket. *Pálffy Móric* helytartó parancsára 1862-ben eltemették a budavári főtemplom kriptájába. Ezután a templom renoválása okán kivették őket, majd 1878-ban ismét kivették a királyi párt, akkor *Török Aurél* nemzetközi hírű antropológus kapta meg vizsgálatra. Az eredményről 1893. június 19-én számolt be az Akadémián „*Jelentés III. Béla magyar király és neje ereklyéiről*” címmel. Tíz évig (!) őrizte *Török Aurél* a csontokat az Embertani Intézetben (ez volt Európa harmadik ilyen intézete!), és hiába kilincselte az Akadémiától a minisztériumokig, senki sem vállalta a temetést. (Ismerős kanossza?) Végül megtörve lemondott akadémiai tagságáról a gyalázatos, nemzetietlen viselkedés miatt. A blaszfémiaának is beillő eset után 1898. október 21-én királyi pompával eltemették III. Bélát és feleségét a budavári Nagyboldogasszony-templom Szentháromság-kápolnájába, ahol ma is láthatóak a szarkofágok. Az ünnepségre egyedül *Török Aurél* professzor nem kapott személyre szóló meghívót. No comment.

A templom renoválásakor 1967-ben újra kinyitották a szarkofágokat és a csontvázakat egy szakemberekből álló bizottság vizsgálta meg. A bizottság tagjai voltak: *Fülep Ferenc*, a MNM főigazgatója, *Kerek József*, a helyettese, *Dávid Katalin* művészettörténész, *Kovalovszky Júlia* középkoros régész, *Gál István* történész, a templom múzeumának igazgatója, *Tóth János* plébános, *Tóth Tibor* régész-antropológus, *Regöly-Mérei Gyula* orvospatológus. A röntgenleleteket *Zsebők Zoltán* professzor, a vércsoportvizsgálatokat *Harasányi László* igazságügyi orvosszakértő végezte.

Tehát három különböző időpontban végeztek vizsgálatokat a királyi páron, egybehangzó véleményük egyezett az ismert, főleg külhoni forrásokkal, amelyek III. Béla király külsejére is gyak-

ran tettek észrevételeket.

Melyek azok az érvek, amelyek alapján Tóth Endre megkérdőjelezi III. Béla és felesége azonosságát? Elmélete szerint a Könyves Kálmánra vonatkozó források csak azért említik sántának, púposnak, borzasnak, szőrösnek, kancsalnak Kálmán királyt, mert egy XIII. századi krónika festi le ilyen visszataszítónak, az írás pedig II. Béla király idején készült, akit nagybátyja, Kálmán vakított meg. Ez így elég gyenge érv, mert ahogy III. Béla erős, sudár termetéről feltűnően sokan írtak külhonban is, miért ne tették volna ezt meg Kálmánnal, ha ő is olyan feltűnő személyiség lett volna. Ha nem is annyira testi hibája, de néhány szembetűnő fogyatékosága biztos volt Kálmánnak, amit egyébként nem akartak szóvá tenni. Az 1967-es vizsgálatok szerint III. Béla 189,9 cm magas és halálakor 48 éves volt. Egyetlen szuvas foga sem volt, az alsó háti és felső ágyéki csigolyákon csonthorog képződést figyeltek meg, de spondylosis nem alakult ki. Bal kezének hüvelykujján törés volt, vércsoportja AB.

Ágnes királyné 160,67 cm magas volt, 35 éves korában hunyt el. Fogai mind megvoltak. A szeméremcsont belső felszíne (Facies posterior pubis) alapján hét gyermeket szült, a csontok vesztettek méisztartalmukból, ami a többszöri terhességgel magyarázható. Ez egyébként a legfontosabb érvek egyike, hogy III. Béla és felesége fekszik a Szentháromság-kápolnában, mert Béla királynak valóban hét gyermeke született első feleségétől, Ágnestől; négy fiú és három lány. Kálmán első felesége – Buzilla – fiatalon elhunyt, második feleségét Eufémiát Kálmán várandósan hazaküldte apjához, további sorsa ismeretlen. Mindkét felesége két-két gyermeket szült, ez messze van a héttől.

Különösnek tartja a régész, hogy a sír mellékletei között nem szerepel a III. Béla által bevezetett kettős kereszt. Ennek több oka is lehet: a legegyszerűbb, hogy valaki elvitte, amikor koporsóját 1848-ban megtalálták és felnyitották. Vagy III. Bélát bosszantotta, hogy haza kellett mennie Bizáncból, ezért kihagyták sírjából Bizánc jelét. Más okok is feltételezhetők, hiszen még sok más III. Bélához kötődő tárgyat sem tettek a sírjába, de ez a biológiai agnoszkálást nem befolyásolja és nem teszi hiteltelenné. Legjelentősebb érvnek tartja Tóth Endre azt a koporsóban talált körmeneti keresztet, amilyenből egy példány van hazánkban. Valószínű, hogy ezt a csak főpapokkal eltemetett keresztet a hazánkon átvonuló keresztesektől kaphatta, akiket bőségesen ellátott étellel és segítette útjukat.

A zománcozott mellédszt szicíliai eredetűnek tartja Tóth Endre, és Kálmán első felesége Szicíliából származott. Ugyanez a véleménye az egyik gyűrűről is, amelyik arab vésettől rendelkezik. Ez lehetséges, de egy korábban elhunyt király tárgyai különböző utakon és meggondolásokból kerülhetek III. Béla tulajdonába is.

Még 1967-ben III. Béla koponyájáról készítettek egy hiteles másolatot, amire 1972-ben *Árpás Károly* arcreekonstruktor *Kiszely István* szakmai tanácsai mellett rászerveztette a lágyszövetet. A meglepetés ekkor következett, mert a király portréja nagyfokú hasonlóságot mutatott a győri Szent László-hermával. Ez úgy érthető, hogy III. Béla uralkodása alatt avatták szentté I. László királyt, de mivel nem tudták, hogy a lovagkirály milyen lehetett életében, az akkori uralkodó arcvonásait használták mintaként.

Összegezve: Tóth Endre megfigyelései érdekesek és feltétlen kutatatandók. III. Béla és felesége azonosítása mai szemmel is elfogadható, nem valószínű, hogy a hatalmas termetűnek leírt király Könyves Kálmán lett volna. A csontokon DNS-vizsgálatokat lehetne végezni, ha lenne hiteles összehasonlító minta. Bár a magyar hivatalos szervek az ilyen módszereket kegyeletsértésnek tartják és nem engedik a kutatókat mintához jutni – lásd Petőfi édesanyja – a vizsgálathoz. Pedig valóban megszívlelendő mondás, amivel a riport szerzője fejezi be cikkét: „Sose tudhatod, mit hoz a tegnap”.

(hankó)

ROSTÁS LÁSZLÓ

Gelencei Gyöngyök

Csillagvirág 2001 Alapítvány „Az Ég Mennyezeti” című honlapján, melyet Fábi Jánoséknak köszönhetünk, a kazettás mennyezetek közt böngészve találtam meg, a gelencei csodálatos festett kazettás mennyezetet. Gelence, Erdélyben (jelenleg Románia) található. Ahogy elmélyedtem benne – az egyik – két egymásnak háttal lévő szarvast ábrázoló festett kazettát nézve, rögtön eszembe ötlött az a bizonyos gyűjtő, vagy – a magyar táltos hagyományban – éber pont, mely a lelkes lények háta mögött, a tér-idő egy-ség kiinduló ill. visszatérő helyeként található és melyről a miskolci őstörténeti konferencián Tibold Makk Szabina a To(l)t-ék sámánokról szóló előadásában is beszélt. A hasonlatosság, valamint a szellemtanban használatos módszerek ilyen direkt ábrázolása arra készítetett, hogy a festett kazetták rendszerét az eddig ismert vizsgálati irányzatok mellett a Szkíta-

Hun-Magyar Egy Isten hiten alapuló táltos szellemtan irányából is megvizsgáljam.

A teljes festett mennyezet kazettái közül a diadalív (az összövetség helye: „ívet bocsájtok alá, hogy ne legyen többé vízözön...”) mellett a szószékről közvetlenül a mennyen látható központi helyen induló és a teremtés történetének egy részét bemutató első öt „alakos” kazettát emelném ki igazolásul, természetesen tudva, hogy a többi kazettán lévő un. növényi szerves ábrázolások is ugyanazzal a súllyal és fontos jelentéstartalommal bírnak és teljességükben csak egységes szerkezetben értelmezhetők. A rajta lévő ábrák alapján, nyugodtan kijelenthetjük, hogy a Szkíta-Hun-Magyar kereszténységen alapuló biblia pauperumnak (népi bibliának) is tekinthető, a gelencei festett kazettás mennyezet.

(52 sz.)

(51 sz.)

(50 sz.)

(49 sz.)

(48 sz.)

A Szent Írás Összövetségi (Teremtés könyve) részének, – az eredeti Mezopotámia-Folyamközi teremtés történetnek az Enuma Elisnek – képei elevenednek meg a festett kazetták idevonatkozó képein, mintegy halpikkely formára festett, a tengerben való teremtés megtestesülésének keretébe foglalva, mintegy rímelve a Szent Korona pártáján található égi eredetű vizekből, Ten-G(e)ar-ból való megtestesülés halmokból álló föld-ország-hegy jelentésre. Az igazolásul bemutatott első öt kazetta egyetemes teremtéstörténeti egyik lehetséges értelmezése, sorrend szerint a következő:

Az első (52 sz.) képen: „Isten lelke (szelleme) lebegett a vizek felett”. A második (51 sz.) képen: Tiamat a mélység anyja a Mindennek Szülője által teremtett a kígyók küzdelme a bős sárkányszerű lényekkel, a sötétség szörnyeivel, megszületik a naprendszerünk. A harmadik (50 sz.) az egyben a kettő elvének megtestesülése, tudatára ébredése. A negyedik (49 sz.) az egyszarvú (kornú) és Tiamat küzdelme. Az ötödik (48 sz.) a Bárány (Bár-ÁN) az-az: Án-Bár, vagyis égi fényű

(52 sz.)

Ha elmélyülünk az élő hun hagyományainkat is magába foglaló és ennek megfelelően „Élő Hun, koronának” nevezhető kép olvasatában, akkor amellet, hogy első ránézésre az áldozati étel készítésére szolgáló hun üstökkel való hasonlóság jut eszünkbe, a következőkre érdemes még odafigyelni, miképpen írja le, képi nyelven a teremtés egyetemes körforgását:

új em-ber. Itt csak annyit kell még megjegyezni, hogy a középkori bárány ábrázolásaink többségének feje jellemzően párdruc-szerű. Párdruc, vagyis Bár-Du-Iz, mely az égi eredet olvasata szerint Iz-Du-Bár azaz Nimrud a nagy égi vadász ókori neve.

A továbbiakban négy képet elemeznék részletebben: Az egyik az úgynevezett Szent László herma, mely jelenleg Győrben található, a további három kép, a gelencei templom festett kazettái közül való.

Szent Lászlót ábrázoló hermán lévő korona többek közt azért figyelemre méltó, mert nagy hasonlóságot mutat, az első (52 sz.) képen látható gelencei – általam „Isten lelke (szelleme) lebegett a vizek felett” bibliai hasonlattal jellemzett, vagy másként „Élő Hun koronának” elnevezett – festett mennyezeti táblaképpel. A hermán lévő un. liliom-os kereszttek (LiL-(i)-Óm azaz Óm lélek iránymutatása) közt lévő (negatív) tükör terek sziű-vet (szív) formálnak, úgy mint a festett kazettán is.

Szent László herma

- Az adott kép (52 sz.) (kép-rázat) a határtalan térből négysarkúan meghatározott kereten belül, élő 12 hó-nap-éves koszorúval (alul-felül kettős napú ekliptikával jelzett) körbeírt NiN-cs, melyben a lélek hangjának csendülése során megtestesülő fénycseppek, a korona felső részén, pozitív és negatív szív alakú formában körbeírják a lélek testet öltését szimbolizáló, test- vagy maglel-

keket és a szabad lelkeket. A *maglélek* testet öltéséhez szükséges női és férfi szíü (szív) minőségeket a két szélén ill. a „kettő az egy, az egy az kettő: azaz kettőben az egy” alapelvet követő testet öltő szíü-lőket középen ábrázolták, mely az együttes kettősségével magában hordozza a megtestesülés után a negatív tér által kirajzolt szív-út-at, valamint ennek körbejárásával a visszatérést és feloldódást a NiN-ben „Bocsájtnd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek”. A lelkiismeret tisztaságát, a feddhetetlen kifogástalanságát, a *szabad lelkeket* (hun) szimbolizáló liliumok felett található csillagok ragyogásának fénye biztosítja.

- A korona középső részén található ék-kövek itt még ég-kövek melyben 7+1-es fénymagokból álló rend figyelhető meg, a körből 4 körrel kikerített, kör-osztással ábrázolt sarkára állított rombusz jellegű kör-öszt-ben. Az ég-köveket meghatározó körforgás hármasság, megmutatja az utat, a születés „D”- agadástól a kiteljesedésen át a „C”-sökkenéssel járó elmúlásig. Pl. Holdfázisok, napfogyatkozások stb.

- A korona középső része alatt található bárkaszerű ábrázolás, melyet az Ég kövekből kiáradó vizek osztanak ketté. Bal oldalon fehér üres-ég, jobb oldalon vörös pirkanó-ég a kétszeres öt (T(en)-íz) elem rendszert jelző fénykereszt található Andráskereszt formában ábrázolva, mely a fény halálát, azaz a testet öltését jelzi.

(50 sz.)

Áttérve a harmadik (50 sz.) kép, az egyben a kettő elvének megtestesült tudatára ébredéseként

jellemezhető és a testet öltő „élő hun-magyar koronának” is nevezhető (50 sz.) festett mennyezeti táblaképpel folytatva érdemes felfigyelni arra, hogy míg az előző szellemszinten fogalmazza meg a teremtés történetét, addig ez a táblakép már kifejezetten Hunor-Magor, azaz Csaba királyfi Szkíta-Hun-Magyar őseinek köztestésében lévő csillagmítoszi teremtéstörténetéről beszél.

Azt hiszem eléggé közismert, az egymásnak háttal álló és kifelé nyilazó szkíta harcos ábrázolás hol a szkíták a hátukkal összeérnek, s így válnak ketten eggyé, test-véri barátságban (barata-mú = fény-anya-fiu = atyámfia = barátom). Itt a két szarvas ugyanezt a minőséget jelenti.

Még egy fontos dolgot szeretnék megjegyezni, mielőtt még részletezném az ábrát. Ez a magyar nyelvben lévő Bűn fogalma. Azért lényeges, mert ezen a festett kazettán pontos ábrázolásban jelenik meg. Először is ez a fogalom, mint bűn, nem keverhető össze a vétek és egyéb elítélendő fogalmakkal. Még a katolikus egyházi rendben is azt mondjuk, „Én vétkem, én igen nagy vétkem...”. Tehát ahogy én a csallóközi nagyanyámtól ismerem, ez azt jelentette, hogy Bő-Űnő, ami egybe olvasva és az utolsó „ő” hang lekopása után adja a Bőűn fogalmát, mely valóban hasonlít a keleti Wű-höz, sőt kimondható hogy azzal egylényegű. Ez pedig ténylegesen, – mint az előző festett kazettán is látható – ezen a kazettán már két szarvas borjú által megtestesített formában a fény testet öltését jelenti, azaz a fény anyagba sűrűsödését. Ennek felszabadítása lesz a feladata Bar-abba-as (fény-anya) sötétség börtönéből való kiszabadítása után Jézusnak, az Ő kegyelmének elnyerésével, élő minőségű áldozatvállalásával, benne mint fény-atyában való feloldódásban ill. eggyé válásban, mint az, az „élő Krisztust” ábrázoló festett kazettán látható. Ezért mondják, hogy az eredendő bűn a bűnbeeséssel kezdődik. De ez, viszont az élet szentsége, mely nem ítéltető el sőt... Azt hiszem így már érthető, Mária hét fájdalma is, melyet a magyar kereszténység Szent Zsófia hét koronájának elnyerésével azonosít, valamint hogy az üdv-történet nem ér véget a kereszthalállal, és a fel-támadással, hanem Mária mennybemenetelével. Ez egyébként az Űnő a hét ágú szarvasagancssal, a Nagy Boldogasszony egy személyben hét minőséggel, Mária a hét kisasszonnyal, azaz a Magyarok Nagy Asszonyával.

Most lássuk az ábrát. Ha jól megfigyeljük a képet, a két szarvasborjú a hátán, az úgynevezett gyűjtő vagy a magyar tátos hagyomány É-Ber (az ép-teljes belső elindító rend fénye) pontjában érintkezik ott, ahol az előző kazettán a „kettőben az egy” alapelvet követő testet öltő szíű-löket középen ábrázolták. Igen ám de most jön a csoda(szarvas), mivel ugyanez a pont adja az Űnő orrát ill. száját. A két szarvasborjú közt a csillaggal jelölt homlokot, míg a Szarvas Űnő szemét, a két borjú szeme együttesen adja, mint igi-ző szemet. Miután az Űnő megszülte, az Ő csodaborjait az egyben a kettőt, azaz Hunort és Magort, akik együttesen alkotják az élő minőséget, mert Hunor a *szabad lélek*, (a Hun fogalma a kínai nyelvben szabadlelket jelent), míg Magor a *test-lélek* megtestesítője, akkor a háttérből a csillag ős-vén(y)-ről igi-izgatja a testük és lelkük harmonikus fejlődését, egyengeti számukra a bódogság útját a csillagösvény felé. Itt kell még megjegyezni, hogy a középkori magyar templomaink nagy részében ezért található Szent Kristóf a vándorok, vagy úton lévők védőszentjének ábrázolása, mert itt is az ősi szkíta-hun-magyar keresztény hagyomány él tovább úgy, mint Kristóf a test lélek (Krisztusi), míg a vállán a kis ember a szabad lélek (Ter-em-tő Isten) megtestesítőjeként.

Ezután nézzük egy kicsit a részleteket. Ha összevetjük az előző ábrával és megnézzük a borjak helyén lévő ábrákat, akkor azt látjuk, hogy a bal oldali borjú helyén van a női minőséget jellemző szív ábra, míg jobb oldalon a férfi minőséget jelentő szív ábra. Ezért a bal oldali hely csak Magor lehet, hiszen Ő a testlelket megtestesítő, tehát testet adó, míg Hunor a szabad lelket megtestesítő, tehát a testet öltő. Ezt, a két testben lévő liliom-os keresztet (LiL-(i)-Óm azaz Óm lélek iránymutatása) középső szárának eltérő ábrázolása is egyértelműsíti, hiszen Magor testén magyszerűen ölt testet, míg Hunor testén lélekmadár(szárny)ként ölt testet. Ugyanígy megfigyelhető a szemekben is az eltérés, ahol a fogyó és növekvő holddal ábrázolt szemekben egyúttal megfeleltethető a napfogyatkozás is. A két szem közül Magor szeme Ozirisz szeméhez hasonlóan a spirálgalaxisra rímelő ívet mutat, mely köztudottan az élet megtestesülésének alapfeltételeit hordozza, míg Hunor szeme kifejezetten centrális csillagszem mely az anyagból felszabadított lélek szabad

mozgását jelzi. Magor testén lévő fogasság szintén a testet öltésre utal ugyanúgy, mint a sólyom, illetve a turul ábrázolások esetén a fogasság. Ez biztosítja a testet öltéshez szükséges megakadást. A szarvak agancsaiban is megfigyelhetünk eltérést Magor esetében a hétágúság, míg Hunor esetében az ötágúság (pentatónia) figyelhető meg.

Ha megfigyeljük a koszorúval körbeírt ábrát itt egyértelműen szétválnak az égi és a földi vizek, az égszerek itt már ékszerekké váltak. A teremtett világ attól függetlenül, hogy elindul egy anyagba süllyedés felé, kapcsolatát az élőfa minőségével, a tejúton keresztül az élő koszorún átfolyó és a végtelen nin-csbe kapaszkodó gyökereivel mindig képes megújítani.

(60 sz.)

Befejezésül, a teljesség igénye nélkül, hadd említsek néhány gondolatot az élő Krisztus ábrázolásról is. A (60 sz.) táblaképen figyeljük meg a kereszt felett látható szívet mely, mint a szív tükre, a szer-etet-ről és a már fent kifejtettekről szól. A kereszt felső szárán egy fénycseppet lehet látni, mely az élet keresztjének, az Ank keresztnek, (valamint a gyönyöspatai volt Pálos oltár keresztjének, Mária születésének, mint életet adónak) megfelelő. A fején a szellemiségét sugárzó hajon kívül megjelenik a korona csakránál a szabad lélek lilioma, a HUN. A kezében a hétágú életfa, melynek 7. ága a Szent Mihályi ítélkező kard. Ez a Krisztus ül és mosolyog. Két oldalán az életfák nőnek. Baloldalon a kis templommal a tes-

tet adó világot, míg a jobboldalon kehellyel és a lélek liliummal, a testet öltött világot jelzi.

A Szkíta-Hun-Magyar keresztény népünk számára, mint ez a táblakép is bizonyosságot tesz felőle nem a szenvedő Krisztus volt a meghatározó. Számunkra mindig is igaz volt az, – mint ez Máté evangéliumában is olvasható –, hogy „Atyám engedd kiűritenem a kelyhet, de ne azért, hogy úgy legyen ahogy én akarom, hanem azért, hogy úgy legyen ahogy te akarsz”. Ez pedig nem a „feláldozom magam vagy másokat a megváltásért cserébe” -féle szenvedéssel egylényegű, hanem azzal az áldozatvállalással, mely a romlatlan testet képviselő Bódogasszonyi minőség, mely az örök élet szentségével egylényegű, mikor is „annak a fának gím-il-cséből (*gím* szarvas *illékony* cse-cséből) ejéndesz” azaz ájtatosan, ajándékkal, áldozatot vállalasz. Ő, a Magor minősége. Ha ezt az áldozatot meghozza a testet öltött, akkor a benne élő Hunor mint szabad lélek, test-ámen-tum által elnyeri a halhatatlanságot azaz egylényegűvé válhat a csillag homlokú, IGI-ző szemű csoda-(GÍM)-szarvas-(ŰNŐ)-vel, s feloldódhat a NIN-cs-ben, NIN-h-URSZÁG-ban.

MELLÉKLETEK

A Gelencei festett kazettás mennyezet az alábbi internetes címen érhető el:

<http://mennyezet.naput.hu/html/main.html>

A festett kazetták számozása, Fábi János által meghatározott számozását veszi át.

Magyar Adorján: Részlet a Hunor és Magor gyermekkorai című írásból

„Megjelent akkor az Égen a gyönyörűséges, nagy Csodaszarvas. Ezer ágabogán ezer tündöklő Csillag – mint ezer égi gyertya – gyújtatlan gyulladozott ki egyik a másik után és ahány szőre szála volt, annyi Csillag ragyogott a két oldalán is. Homlokára volt Tündér Ilona fényes Est-Hajnalcsillaga. Sötétké volt a szőre s a két agancsa, mint az éjjeli Ég, ezüstösen fehér pedig a hasa, mint a felhők a holdfényben. Büszke tartással, isteni fenséggel jött le az Égről, nesztelenül végiglépdelt a hófehér fővényen, aztán fejét lehajtva, a bölcsőt, annak két fiülénél fogva, szarvai közé akasztotta, belement a nagy folyóvízbe s úszni kezdett a túlsó part felé.

Óh, milyen csodálatosan szép volt ez!... Hogy ragyogott, csillogott-villogott és tükröződött reszketve a vízben a sok ezüstös, aranyos, zöldes megpirosas fényű Csillag!... A két aranyhajú gyermek meg csendesen aludott a szarvak között ringó piros, tulipános bölcsőben...”

A teremtés hét napja a biblia alapján:

1. Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.
2. A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett.
3. És monda Isten: Legyen világosság: és lőn világosság.
4. És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztá Isten a világosságot a setétségtől.
5. És nevezé Isten a világosságot nappalnak, és a setétséget nevezé éjszakának: és lőn este és lőn reggel, **első nap**.
6. És monda Isten: Legyen mennyezet a víz között, a mely elválassza a vizeket a vizektől.
7. Teremté tehát Isten a mennyezetet, és elválasztá a mennyezet alatt való vizeket, a mennyezet felett való vizektől. És úgy lőn.
8. És nevezé Isten a mennyezetet égnek: és lőn este, és lőn reggel, **második nap**.
9. És monda Isten: Gyűljenek egybe az ég alatt való vizek egy helyre, hogy tessék meg a száraz. És úgy lőn.
10. És nevezé Isten a szárazat földnek; az egybegyűlt vizeket pedig tengernek nevezé. És látá Isten, hogy jó.
11. Azután monda Isten: Hajtson a föld gyenge füvet, maghozó füvet, gyümölcsfát, a mely gyümölcsöt hozzon az ő neme szerint, a melyben legyen néki magva e földön. És úgy lőn.
12. Hajta tehát a föld gyenge füvet, maghozó füvet az ő neme szerint, és gyümölcsfát, a melynek gyümölcsében mag van az ő neme szerint. És látá Isten, hogy jó.
13. És lőn este és lőn reggel, **harmadik nap**.
14. És monda Isten: Legyenek világító testek az ég mennyezetén, hogy elválasszák a nappalt az éjszakától, és legyenek jelek, és meghatározói ünnepeknek, napoknak és esztendőknél.
15. És legyenek világítókul az ég mennyezetén hogy világítsanak a földre. És úgy lőn.

16. Teremté tehát Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal és a kisebbik világító testet, hogy uralkodjék éjjel; és a csillagokat.
17. És helyezteté Isten azokat az ég mennyezetére, hogy világítsanak a földre;
18. És hogy uralkodjanak a nappalon és az éjszákán, és elválasszák a világosságot a sötétségtől. És látá Isten, hogy jó.
19. És lőn este és lőn reggel, **negyedik nap.**
20. És monda Isten: Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén.
21. És teremté Isten a nagy vízi állatokat, és mindazokat a csúszó-mászó állatokat, a melyek nyüzsgnek a vizekben az ő nemök szerint, és mindenféle szárnyas repdesőt az ő nevé szerint. És látá Isten, hogy jó.
22. És megáldá azokat Isten, mondván: Szaporodjatok, és sokasodjatok, és töltsétek be a tenger vizeit; a madár is sokasodjék a földön.
23. És lőn este és lőn reggel, **ötödik nap.**
24. Azután monda az Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemök szerint: barmokat, csúszó-mászó átlatokat és szárazföldi vadakat nemök szerint. És úgy lőn.
25. Teremté tehát Isten a szárazföldi vadakat nemök szerint, a barmokat nemök szerint, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokat nemök szerint. És látá Isten, hogy jó.
26. És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.
27. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfiúvá és asszonnyá teremté őket.
28. És megáldá Isten őket, és monda nekik Isten: Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.
29. És monda Isten: Ímé néktek adok minden maghozó füvet az egész föld színén, és minden fát, a melyen maghozó gyümölcs van; az legyen néktek eledelül.
30. A föld minden vadainak pedig, és az ég minden madarainak, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, a melyekben élő lélek van, a zöld füveket adom eledelül. És úgy lőn.
31. És látá Isten, hogy minden a mit teremtett vala, ímé igen jó. És lőn este és lőn reggel, **hatodik nap.**
1. És elvégezteték az ég és a föld, és azoknak minden serege.
  2. Mikor pedig elvégezé Isten hetednapon az ő munkáját, a melyet alkotott vala, megszűnék a **hetedik napon** minden munkájától, a melyet alkotott vala.
  3. És megáldá Isten a hetedik napot, és megszentelé azt; mivelhogy azon szűnt vala meg minden munkájától, melyet teremtve szerzett vala Isten.
  4. Ez az égnek és a földnek eredete, a mikor teremtettek. Mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté.

Gelence - Katolikus templom, gömbpanoráma (Internet)

Tibold Makk Szabina

RACIONÁLIS EZOTERIKA-FÉNYBE BURKOLT VÁLTOZÓ PONT

Elhangzott a XII. Magyar Őskutatási Fórumon

Az Elnök Asszony megkért, hogy beszéljek a FÉNYRŐL a konferencia keretében. Igaz, hogy látszólag annak, amiről beszélni szeretnék semmi köze az ősmagyar kutatáshoz, de talán ha úgy állítom perspektívába a fény-tudatot, hogy az az *energikus valósága a Mindenségben mozgó szeretet-kapacitással felruházott tudatosulásnak*, akkor mi magyarok ennek a fénytudatnak az egyik első emberi megnyilatkozásai vagyunk itt e Földön, így 'MAG' létünk magától értetődően magában foglalja ezt a felismerést mindannyiunk számára. Itt szeretnék egy mondatot idézni Carlos Castaneda 'Az Infinitás Aktív Oldala' (The Active Side of Infinity) című könyvéből, melynek jelentősége felrázott, és úgy érzem aláhúzza mondani-valóm értékét Ősmagyar Kutató Konferenciánk számára:

"Volt ismeretem 'gyógynövények és sámánizmus'-ról a sztyeppék amerikai indiánjai és szibériai őseik között."

Ez az egyetlen, de számomra mégis jelentős megjegyzés írásaiban, ami úgy érzem, hogy *közös Szkíta őseinkre* utal. Így, még ha gondolataim tárgya "racionális ezoterika" is, mégis az őseink ismereteit, tudását kutatja, s lehet, hogy pontosan ez az egyik legizgalmasabb út, amely egyenesen hozzájuk vezethet vissza minket, Idő és Tér titokzatos paraboláin.

Felismertem, hogy fényttestünkkel és fény-mivoltunkkal való *tudatos egyesülésünk*, korunk és jelenbeli dimenzióknak elsődleges feladatává vált. Ezt kívánja tőlünk az Isteni Tudatosság, mert elérkezünk arra a fejlődési fokra, ahol végre, *újra!* ébredhetünk az álom valósággá, s a valóság álommá való nyiladozására. Mivel a fénytudat felszabadít minket megrogzottségeink súlya alól és megnyitja számunkra a mindenség végtelenbe vezető kapuit, úgy érzem, e téma nagyon is idetartozik körünkbe,

pillanatunkba.

Arról, amiről most beszélni fogok egy kicsit – talán számomra a leglényegesebbéről, a fény-szeretetről írt gondolataimban nem tettem említést. Szerettem volna, de valahogy akkor úgy éreztem, hogy még nem jött el az ideje. Úgy látszik igazam volt, mert akkor nem, de most szabadon tudom ezt a gondolati enigmát, az ott már megalapozott elméletemre helyezni.

Nem volt könnyű megtalálnom a megfelelő magyar kifejezéseket hozzá, s megmondom, hogy magának Carlos Castanedának, – akitől megtanultam formába önteni absztrakt élményeimet –, sem volt könnyű annak idején angolba behelyettesítenie mestere Don Juan Matus Indián varázsló-sámán tanításainak lényegét. Azért, mert annyira járatlan és alig ismert valóságainkban navigáltak – azok a varázsló-táltosok –, ahol a szavak még nem fogantak meg felismeréseik megjelölésére. Mégis az, hogy találtam magyar megfelelőket, bizonyítja, hogy nem teljesen ismeretlen tudat-dzsungelbe fogunk most együtt behatolni.

A következő kifejezéseket megpróbálom angoltól magyarra behelyettesíteni:

Impeccability és Assemblage Point

A Közép-Amerika – 'Ős Mexicó' Indián varázsló-sámánok *'tudatos álmjárásának'* eredménye és hagyatéka – többek közt – ez a két fogalom. Életvitelük energikus teljességét, és kultúrájuk számunkra absztrakt valóság-látását takarja a fenti két kifejezés.

Először nézzük meg mit jelent az, hogy 'impeccable'.

A szótárban két magyar megfelelője szerepel:

Feddhetetlen és kifogástalan

Ez a két fogalom pedig így együtt, kis csokorban alapfeltételként határozza meg a varázsló-sámánok karakterének mértékét és színvonalát.

Aki varázsló-sámánok útjára lépett a *'Sors rendezése'* által, annak a karaktere és tettei kérdésen felül kell, hogy álljanak.

Így fogalmazta meg Don Juan Matus Carlos Castanedanak mi az *'Impeccability'*:

”Idealizmustól és kicsinált céloktól megszabadultan az embernek egyetlen funkciója marad mint irányító erő. A sámánok úgy hívják ezt, hogy *'kifogástalanság'*.

Számukra a kifogástalanság azt jelenti, hogy önmagukból a legjobbat hozzák elő, s még annál is egy kicsit többet.”

A következő kifejezés *'Assemblage point'* talán még az előbbinél is nehezebben megfogalmazható. A szótárban *'Assemblage'* így szerepel:

Gyülekezet, gyülekezés

A *'point'* nem okoz gondot, *'pont'*-ot jelent.

Ha összeszem értelemszerűen, *'gyülekező pont'* lesz belőle, de én úgy érzem, *'Gyűjtő Pont'* az, amit keresek.

Mégpedig egy szemmel nem látható, de létező, mágikusan racionális *'gyűjtő pont'*, valóságunk nélkülözhetetlen feltétele.

Hogy hol van ez a *'gyűjtő pont'*, mi a funkciója és miért *'racionálisan eszoterikus'* jelenség? Az, amiről most beszélni szeretnék.

Mielőtt viszont gyülekezetünk megtalálja és megérinti *'gyűjtő pontjait'*, hadd térjek még egy picit vissza a *'feddhetetlen-kifogástalan'* lényegéhez a táltosi valóságban.

Mert ha bennünk nincsenek kristálytisztán megfogalmazódva az emberi értékek, s ráadásul mi önmagunkat még azokhoz a természeti törvényekhez sem tartjuk melyeket már generációs láncolatok örökségeként bőségesen felismerhettünk, akkor hogyan képzeljük el azt, hogy azokat a minket lineáris időben követő embergenerációktól jogunk

lenne számon kérni?

A tanítás is és a tanulás is minden esetben példaadáson múlik. Ez egy olyan igazság, amivel az emberiség nem hajlandó szembe nézni, s leginkább akkor alkalmazza tudatosan, ha ezt valahogy kamatoztatni kívánja rossz példamutatással, ami a mások alsóbb énjének gyengeségeit kielégíteni szolgálja.

A hatványozottan megjelenő rossz példa elferdíti a tömegek alapértékeit és jóérzését, odaragassza őket a kilátástalansághoz, s önmaguk bezárult körébe való fuldoklásra kárhoztatja tudatukat.

(A legkriminálisabb itt a gyermekek tudatos megtartása. Mert a gyermek automatikusan befogadja amit adnak, vagy tanítanak neki, de a felnőttek már van diszkriminációs választási lehetősége.)

De mi most nem kilátástalanságról és fertőzött morálról akarunk beszélgetni, hanem pontosan az ellenkezőjéről, a

mélységbe látásról.

Mivel ott, a *'mélységben'* válik valósággá a varázsló-táltosok *'kifogástalanságra, feddhetelenségre'* való törekvése.

Mert ha én önmagamból a legjobbat, a legtisztábbat hozom felszínre, akkor egy kivételes ember vagyok, mivel az emberi természet alapvetőleg lusta és azonnali elismerésekre éhes.

Ha viszont önmagamból a legjobbat, legtisztábbat, *'de még annál is egy kicsit többet'* húzok elő, akkor a varázsló-harcos-sámánok útjára léptem, s az az út fényalagutakon át a Végtelenbe vezet.

'Assemblage Point' vagyis:

GYŰJTŐ PONT

Azért választottam a folytatásban felvázolódó képet beszélgetésünk fő tárgyává, mert amikor én e rejtett tudással először találkoztam, olyan pillanatot éltem át, amelyre az első megdöbbenésem után méltán mondhatom, hogy *"rögvest világos lett előttem minden"*. Azonnal fellélegeztem ebben a vonzáskörben, és szinte egyidejűleg egy belső indítást éreztem arra, hogy ezt az ismeretet valahogy, valamikor hazahozzam, Magyar testvé-

reimmel megosszam.

Hozzá kell még tennem azt is, hogy valami belső hang azt sugallta nekem abból a bizonyos megérintheletlen, archaikus homályomból, hogy mi, Szkíta Magyarok nem csak szervesen ismertük a valóságnak ezt a vetületét, hanem talán még mi tanítottuk meg rá *az emberi gyűjtő pontba határolt világot*.

Vajon miért e sejtelmem minden ésszerű, kézzel-fogható bizonyíték nélkül? Úgy gondolom azért, mert amikor először szembesültem vele, nem úgy hatott rám, mint egy csodálatos újdonság, hanem kérdés nélkül úgy, mint egy rég elfelejtett álom, ami valaminek a hatására, meglepetésszerűen teljes frissességében megjelenik gondolataink képernyőjén.

S talán sokuknak, akik most szembesülnek vele először, – mint én 25 évvel ezelőtt, – ugyanúgy emlékszerűen fog felszívódni ősi gyökereik legmélyebben megbúvó táplálékából.

TOLTEC VARÁZSLÓK ÁLOMJÁRÁSA

A közép-amerikai Indiánok 'varázsló/sámán' tradíciójában a **gyűjtő pont** felismerését az egyik legcsodálatosabb felfedezésnek tartják azok, akik voltak olyan szerencsések, hogy beavatódhattak a 'második figyelem' látásmódjába, s érvényesíteni is tudták gyakorlataikban, mint *az emberi valóság természetesen felsőbb-rendű velejáróját*.

Kiválasztott sámán-generációkon (Don Juan Matus saját bevallása szerint a kilencedikbe tartozott, s egy generációt több száz évesnek kell tekinteni) keresztül szerzett tudása ez, amiről most beszélni fogok. Nem családi, vér-kötelék szerinti, hanem a 'Szellem által kiválasztott, arra alkalmas egyének összehangolt beavatása'.

Ezért itt, ebben a teremben együtt, ismerjük fel, hogy a mi Nagy Szellemünk, a Magyarok őrző Lelke úgy alakította sorunkat, hogy ez a szakrális, mégis egy felsőbb szinten teljesen reális ismeret, az itt összegyűltek előtt felderenghessen.

Hiszem, hogy ha nem én mondanám el, akkor valaki más lenne most itt helyemben ugyan ennek az ismeretanyagának valamilyen disszertációjával.

Hiszem azt is, hogy "nincsenek véletlenek", így sem az Idő, sem a Tér, sem a jelen Összegyűltek

nem a 'véletlen' műve, hanem a Mindenség titokzatos szinkronitásának tömörülése.

Aki itt jelen van, azt a lelke irányította ide, s az előtte felnyíló ismeret felkészültségének ajándéka.

Végre elérkeztünk a **GYŪJTÓ PONT** megismeréséhez és megvizsgálásához. Itt egy kicsit rajzolni is fogok, meg játszunk is, de tudnunk kell, hogy minden "hókusz-pókusz", amit csinálunk, mélységes energikus kilengése van, hiszen először fogjuk ebben a valóságban egymással tudatosan összehangolni.

FÉNYTEST

Rajzos magyarázata

A Toltec sámánok 'látták', hogy az alvó ember **gyűjtő pontja** természetes könnyedséggel elmozdul a megszokott helyéről. Ébredés után beszámoltak az álmaikról, s minél messzebb vándorolt a Gyűjtő Pont megszokott helyéről, annál fantasztikusabb álmokról számolta be az álmodók. Ez a megfigyelés ösztökélte a "kísérletező" sámánokat arra, hogy tudatosan is feltérképezzék az álom-régiókat. Meg is tették, s ezeknek az 'álmjáró' élményeknek a kategorizálása összehasonlító rendszerezésben adta meg a következő sámán-generációk vezérfonalát.

Megfigyeléseik alapján:

"A gyűjtő pont, megszokott helyén, felvesz a mérhetetlen Mindenségből egy beáramló energiateret fény-rostok formájában, melyeknek száma trilliókban számolható."

C. Castaneda, 'Magical Passes'

További 'álmjáró' megfigyeléseik azt igazolták, hogy ha a **gyűjtő pont** bármilyen irányba is elmozdul, akkor egy új energia-rost csoportot fogad be megváltozott helyén, s az álmodó valóság-látása teljesen átalakul új körülményéhez igazodván, vagyis tudata új valóságban találja magát.

A Toltec varázsló-sámánok olyannyira kultiválták az álmjárást és annak 'térképezését', hogy legalább 600 különböző valóságra sikerült *beállítaniuk a gyűjtő pontjukat*. Rendszeresen vissza is tudtak látogatni azokba a világokba, tudatosan újra visszamozdítván *gyűjtő pontjaikat* a már meg-

ismert állomásokra.

Ugye ez már szinte a fantázia régióiba sodorja jelen valóságunkba rögződött világlátásunkat, pedig ez az a csodálatos *'racionális ezoterika'*, ami végül is meghatározta velem ennek a kis gondolatfuttatásnak a címét.

Őseinktől öröklött, Isteni terv szerint megalkotott képességünk ez. Végtelen fejlődő utunkon egyszerűen el kellett érkeznünk tudatosulási folyamatunkban a valóságához, hogy képzeletbe illő lényegét a misztikumok szintjéről magunkhoz rendelhessük egy praktikus is megérinthező közelségbe.

Persze az a trükk, hogy tudatosan és kedvünkre mozgathassuk *gyűjtő pontjainkat* nem olyan egyszerű, mint amilyenek hangzik, de saját tapasztalataimból őszintén mondhatom, hogy nem is lehetetlen senki számára.

Kis humorral megfűszerezve, a Toltec sámánokhoz képest én még csecsemő sámánka vagyok, de azért odáig eljutottam, hogy felhúztam magam a járókában egyszer-kétszer és átkukucsáltam annak rácsai fölött. Ha lábra tudunk állni egyszer, akkor a valóságok közötti falakon is át fogunk tudni hatolni. Ezt garantáltan ígérhetem!

Írás közben valami arra ihletett, hogy az alábbi gondolatomat is idefűzzem.

A SZENT KORONA, mint *gyűjtő pont*

Eszem ágában sincs a 'Szent Korona tanokba' belekotárkodni, csak táltosi *'szemszögből'* (mely nagyon lényeges *szemszögre* egyszer majd még kitérek hosszabban is) valamire rávilágítani.

Ha megértettük a Mindenség energikus Fényhálózatának alkotó, tudatos működését, s el tudjuk képzelni e való-csodát amint áthalad személyes gyűjtő pontjainkon – alakítva, színesítve valóságglátásunkat – akkor most azt is képzeljük el egy belső pillantással, hogy valamikor őseink legtisztább és legerősebb táltosai a második figyelmük erejével *'felszerelték'* Szent Koronánkat a Mag Nép védelmére.

SZAKRÁLIS GYŰJTŐ PONT

Az gondolom, hogy ha a mi személyes valóságadatunk *'gyűjtő pontja'* a hátunk mögött van, ak-

kor a magyar nép magyarságtudatának *Szagrális gyűjtő pontja* a feje fölött kell, hogy lebegjen, s a Szent Koronában él.

Amit egymásból látunk, az a testünk, arcunk, megnyilvánulásaink fizikai téren. Amit nem látunk – egyelőre még – az egy csodálatosan sziporkázó fény-globusz, apró, energikusan működő "fényholdakkal".

Amit szemünk a Szent Koronából lát, az egy gyönyörű, aranyműves, tűzzománcos, drága és féldrágakövekkel, igazgyöngyökkel feldíszített és *'varázserővel megszerkesztett'*, emberi fejre szabott szagrális kupola. Amit viszont nem látunk a szemünkkel, csak a táltos látásunkkal, az egy olyan **mágneses**, de ugyanakkor **kisugárzó erő** is, ami a Mindenségből magához vonzza a tudat fényrostjait, s magában tartja egy *sokszirmú tulipán formában*. Ez a szirmonként önmagára boruló Erő, minden pillanatban készen van arra, hogy a megfelelő "varázsszóra" kinyíljon teljes pompájában, és egységesítve magába ölelje a Mag népét. Ha van valaki, aki minket a Csillag Útra vezet, akkor az, a Szent Koronával a fején fog beavatódni és megindulni a Nemzet előtt.

A magyar nép magyarságtudatában egy hatalmas fényoszlopot, még akkor is, ha most egy kicsit megvan kopva imitt-amott. De határok nem szakíthatják szét, csak gyűrődéseket okozhatnak benne, mert az Anyaföldünk ismeri gyermekeit testének bármelyik részén is lélegezzenek, s a saját *energia-hálózatával* segíti észrevétlenül összetartani kapcsolatukat.

Az viszont nem elég, hogy az Isteni erő is, a szagrális segítőtársak is, az Anyaföld is tartsák bennünk a lelket, ha saját magunk nem kapunk erőre és nem fogjuk meg egymás kezét, egy **szent összetartás körében**.

Amint tudati felismeréseink megnyitják lélekkaupunkat, egymás fényei energikusan összefonódhatnak, mert ez a Mindenség harmonikus vibrációjának a törvénye.

Ha egy kivilágított szoba ajtaja bezárul sötét éjszaka, aki a szobán kívül került, sötétségben marad, de ha a sötétől nem félünk, hanem kirekesztetten is nyugodt hittel megvárjuk a reggelt, a Nap fénye újra Fénybe öltözteti majd valóságunkat és megmutatja abban az isteni tökéletességét.

Most, hogy így tudatosítottuk Mag népünk gyűjtő pontját (elgondolkoztató, ha leveszem az ékeze-

ket **gyujto pont**-tá válik!), nem érezhetjük magunkat kirekesztve soha egy bevilágítatlan sötétségben, mert "Miénk az Ország, miénk a Hatalom", miénk a Táltos Királyok Koronája.

Az a nemes anyagokból, emberi kézzel de 'varázserővel felszerelt tárgy', amit mi Szent Koronának hívunk, a benne élő szerves anyagok elementális formájának tudatán keresztül **megértette és felvállalta** azt a hatalmas feladatot, hogy a Mag népe, az általa felszentelt király-főin keresztül vigyázzon, s ha nincsen felszentelt királya, önmagában, állandó készenlétben megőrizze ezt a princípiumot.

Viszont mint 'tárgynak', csak akkor van hatása, amikor használatban van.

A Szent Korona **Erővel és Ígérettel** van felruházva, s amíg létezik, azt az Erőt és Ígéretet megtartja: s amikor alkalmazva van, akkor meg is mutatja mire képes. Ha kéri a nép nevében, megteszi, úgy, hogy magához gyűjti a **Mindenség energikus Fénytudat rostjait**, csokorba köti azokat, és mint egy fényzuhatagot árasztja a Magyar Nép felé. Aki nem magyar érzelmű, arra egyszerűen nem tud hatással lenni, mert azok energiái, és saját vibrációi nem rezonálnak a Szent Korona elemiben harmonikusvibrációs szinten felhalmozódott sok-sok évszázados tudatosságával.

Csak ott van érvénye a Szent Korona óvó-erejének, ahol a vele kötött egység tudata energikusan él a néphit valóságában. A Szent Korona csak azokra vigyázhat, akik maguk is érzik óvó-erejét. Akik egymással együtt lélegeznek, akik szíve együtt dobban a himnuszra, Nemzeti Dalra, akik a Nép legendáit saját életükkel is átélik, és akik előtt a Szent Korona mágikus ereje és Szelleme szenvedélyesen, töretlenül, fénylő bizalomba burkoltan él.

(A korona sérült, gyógyításra van szüksége. Az első feladatunk az lenne, hogy jelen rezidenciájából szakrális "szanatóriumba" mentsük, hogy ott szerető, tudó táltosi kezekben felépülhessen.

> Róma keresztje, amit a Pantokrátor solárplexusba kegyetlenül bele döftek, kellene, hogy azonnal eltűnjön róla. Azután Boldogasszonyunk helyreillesztése új lelket, életet lehelhetne belé, s akkor mi mindannyian megérezhetnénk népünk fénylő lélek-egységét. <

Ez alatt az idő alatt, 'a legkisebb fiúnak meg kellene érkeznie a Királyi Palotába és a nép szolgálatára beajánlkoznia', hogy mire a korona meg-

gyógyul, már tudja a dolgát, s általa felszentelten és elkötelezetten a nép élére állhasson. Így kerülnénk mi vissza, Mag Népe, csillag-ösvényünkre.) Ha azt hisszük, hogy csak királyokat állíthat aktusba **Szakrális Gújtó Pont**-unk, tévedünk. Se király, se korona nem működhet az őt megbízó nemzet nélkül. Mi együtt adjuk nekik az erőnket és bizalmunkat, hogy megóvhassanak minket, és bölcsen alakítsák jövőnket, mely számunkra a fény útján kell, hogy haladjon.

Soha ne felejtjük, hogy a Nép ereje önmagában rejlik. Ő éneklie meg balladáit, éli meg saját legendáját, találja meg *Kútfőit*, érti meg a *Lófej* tanácsait, intéseit, és hímezi, festi *virágnyelven* testét takaró kelméibe, otthonát teremtő tárgyaiba világlátását.

Ha ez így igazá válik számunkra, akkor lelkünk életfáján Tündér Szép Ilona aranyalmái is beérnek, s mi boldogan megtölthetjük vele arany-fényhajszálaiból szőtt általvetőnket.

'Amikor valami megjelenik tudatunk képernyőjén, és azzal a jelenéssel gondolatban azonosulni tudunk, a lelkünk alacsonyabb-vibrációs valóságában elszakadt fényfonalaink összekötődnek, s akkor egy emelkedett mozzanattal közelebb kerülünk infinitásban végződő teljességünkhöz.

Pár szó *Carlos Castanedáról*

akit a Nagy szellem kiválasztott arra a hatalmas feladatra, hogy alávesse magát e különleges táltos képzésnek, majd lépésről lépésre, *első és második figyelemben* nyert élményeit és felismeréseit megossza korunk tudatosuló szellemével. Ő egy dél-amerikai származású antropológus volt, aki az Egyesült Államokban élt, és halt meg.

Bátran állíthatom, hogy munkája egyedül álló a Mindenségben. Kilenc könyvet írt. "Mester szám". Hűségesen, és elemelve jegyzetelt, eredménye egy olyan örökség, melynek jelen valóságunkban nem létezik párja.

Carlos Castaneda bepillantást nyert a Mindenségbe, átlépett dimenziós határokon, s képes volt az absztraktot és a megfogalmazhatatlant racionálisan olyan formákba szorítani, hogy számunkra érthető lehessen – és segítségével mi is kapcsolatba léphessünk a még meg nem érintett valóságainkkal.

Egy valódi varázsló-sámán Don Juan Matus volt a mestere, aki magával röpítette Carlost tudása Táltosán földi útjának utolsó állomásáig, ahol ő maga harcos-varázsló-sámán 'családjával' egyetemben átlépett a világok közötti nyíláson ('*kozmikus szeméremtest*' ahogy Don Genaro humorosan nevezte ezt a képzelt jelenséget) és ebben a fénytartományban egyesült az egyetemes tudat következő szintjével – belépett a '*Harmadik figyelembe*'.

Carlos Castaneda saját szavaival így mesél e világokat és valóságokat áthidaló élményéről:

"Szürkületkor, azon a délután, Pablito, Nestor és én leugrottunk a mélységbe. A Nagual (Don Juan) taszítása olyan pontos és olyan kegyelmes volt, hogy semmi a búcsúzásuk nagy jelentőségű eseményéből nem hatolt át a másik nagy jelentőségű eseményébe: leugrani a biztos halálba – és nem meghalni. Bármilyen félelmetes élmény volt ez, mégis elhalványodott hasonlításban, ami a valóság egy másik gyűrdésében ugyanakkor történt.

Don Juan leugrasztott engem a mélységbe, pontosan abban a pillanatban, amikor ő és harcosai fellobbantották a tudatukat. Egy álomszerű látomásom volt, amint egy sor ember néz engem. Azután úgy véltem, hogy az csak egy látomás volt a sorozatos hallucinációból, ami a mélységbe való ugrásunkat követte.

Ez egy szegényes magyarázat volt a jobboldali tudatomnak, ami megrendült az esemény elsöprő erejétől.

A bal oldalamon viszont tudatosult, hogy beléptem a másik énembe. És ennek az áthatolásnak semmi köze nem volt a racionalitásomhoz. A harcosok Don Juan csoportjában elkaptak engem egy pillanat örökkévalóságára, mielőtt eltűntek a Totális Fényben, mielőtt a Sas átengedte őket határán.

Tudtam, hogy ők a Sas hatáskörében vannak, ami számomra elérhetetlen volt.

Vártak Don Juanra és Don Genaróra.

Láttam, amint Don Juan átveszi a vezetést. És akkor nem volt már más, csak egy csodálatosan finom fénycsík az égen. Valami szellőszerű, mintha ringatná, lüktetné a fénycsoportot.

Erős fény sziporkázott az egyik végén, ahol

Don Juan volt.

A Toltec legendák tollas kígyója jutott eszembe.

És akkor minden fény eltűnt."

Én most tisztelettel megköszönöm Carlos Castanedanak, hogy valahol feljogosított arra a megtisztelő feladatra, hogy beszélhessek a Toltec varázsló-sámánok mélységekbe látásáról, mely látásmód feltérképezte számunkra a végtelen beszűkülte érzékeinkkel be nem barangolható valóságait.

Megköszönöm neki, hogy meghallgatta a gondolataimat, amikor segítséget kértem tőle utam félelem nélküli megjárásához, s elmesélhessem ezt a misztikumot – már amilyen racionálisan én képes vagyok rá, az itt összegyűlt magyar kijelöltek előtt. Köszönöm, hogy fájdalmát és fáradságát nem kímélvén megjárta útjukat és megajándékozott miniket lejegyzett formában ezekkel a még titokban derengő ismeretekkel.

"A CSEND EREJE"

Ez a címe Carlos Castaneda egyik kötetének, köszönettel kölcsön vettem tőle, mert jobbat nem találtam.

A Csendről szeretnék még egy kicsit beszélni, de nem ám akármilyen Csendről – hanem a bennünk rejlő mélység titokzatos Csendjéről, melyben megtaláljuk egyetemes egységünket a *Mindenség fény-tudat hálójában*.

Az isteni tudatosságban nem léteznek zsákutcák, mert ott minden fal, amibe ütközünk áttörhető, minden kerítés átszárnyalható, s minden mágikus kérdésünkre csodákat rejtő kapui egyenként feltárnak.

Ahhoz, hogy ennek a valóságát valahol önmagunk csendjében elfogadhassuk, a képzeletbe vetett hit és a Mindenségbe vetett bizalom bőven elég.

De ahhoz, hogy **aktívan is részesei legyünk** ennek a titokzatos végtelennek, valahogyan kapcsolatot kell vele teremtenünk. Kapcsolatunkat pedig csak egyetlen helyen tudjuk megérinteni,

az *archaikus Csend otthonában*.

Fölösleges kérdeznünk azt, amikor a '*Csendet*

gyakoroljuk, hogy van-e valami jelentősége annak amivel próbálkozunk, mert mindent amit energikusan megmozgatunk, azt mi magunk tesszük jelentőssé. Mégpedig azzal, hogy belső figyelmünkkel értékesítjük kihívásunkat.

Hol találjuk mi, akikbe magyar lelket lehelt az Ősanya, azt a Csendet, amire szükségünk van ahhoz, hogy Tündérvilágunkba bebocsátást nyerhesünk?

Ugyan hol máshol, mint *Tündér Szép Ilona Hálószobájában*.

TÜNDÉR ILONA HÁLÓSZOBÁJA – A CSEND ŐS-HONA

A mi Tündér Ilonánk az az ősi Istennő, aki mint a Tündérvilág Királynője szerepel a magyar tudatvilágban. Az is felötlött bennem már nagyon régen, hogy talán a "Trójai Háború" szőke Szép Helénája sem más, mint a mi ősi Istenanyánk, s nem egy élő szépségért folyt ott az erő és erőszak küzdelme, hanem az Istennő megmentéséért.

Az ősi természet-hit és a patriarchizmus új betolakodó, természetet kordában tartó, domináló ereje között "nyílt meg Ég és Föld". Hiszen az a kor, amelyben a trójai háború legendája lezajlik, az Istennő alkonyának kora.

S mi más mutatná világosabban a 'maszkulin' domináló erőt a 'feminine' fölött, mint a Faló = (Fallusz) cselével nyert győzelme. Ez a felismerés úgy nyelvészi, mint szimbolikus erőben Dr Gyárfás Ágnestől, Édesanyámtól érkezett hozzám, s nagyon szépen megköszönöm neki, hogy még egy szálát összekötött lassan teljesedő értelem-szöttekben.

Hagy térjek ki egy picit Tündér Ilona hajzatára.

Miért aranyhajú Tündér Szép Ilona? Lényeges-e az, hogy Aranyszőke az Istennőnk, vagy valamilyen faji megkülönböztetés Ő maga, akiért a nem szőke hajú és tejbőrű emberek már évezredekken át sértődöttek lennének?

Bizony lényeges, nagyon is lényeges Tündér Szép Ilona aranyszőke hajzuhataga, de *nem faji szempontból*, hanem a *fény-tudat szempontjából*.

Tündér Ilona gyönyörű aranyhaja az Örök Anya Fényének sugárzása, s a Mindenséget átszövő fény-szeretetből omlanak szálai.

Tündér Szép Ilonánk arany hajú, hiszen mindegy, hogy milyen színű a bőrünk, szemünk, hajunk, a

szeretet fényözöne aranylóan sugárzik Természet anya összes gyermekére.

Itt szeretném megemlíteni, egy személyes élményemet is Tündér Ilona hajkoronájával kapcsolatban, hogy megerősítsem archaikus lényegét. Amikor azon töprengtem, hogyan fonjam össze azokat a szétszakad szálakat, melyeknek egyik vége az amerikai földrészen él és gyűjtögeti az ott őrzött ősi tudást, a másik pedig itthon a Mag népének szívében, lelkük virágos kertjében lélegzik, akkor megjelent előttem Tündér Szép Ilona végtelenbe kígyózó hajfonata, amint aranyszalagként fonódik a Föld ős-születteinek álmába. Megértettem, hogy vezérfonalként kell követnünk hajfonatának végtelenbe kígyózó fényét, mert pontosan oda vezérel minket, ahova mindannyian vágyakozunk.

Ahhoz pedig, hogy az Istennő hangját is meghallhassuk, meg kell érkeznünk *Hálószobája Csendjébe*. Mert ott, abban a tökéletes hangtalan-ságban honol a vég és a kezdet, s csak abban a Csendben hallhatjuk meg a Szellem üzenetét.

Dr. Gyárfás Ágnes így ír mélységes meglátással Tündér Szép Ilona Palotájának univerzális jelentőségéről a *Vizek Könyvének* első kötetében:

"Tündér Szép Ilona hálószobája a Mindenség pólusa, az Élet és Halál forrásvidéke."

Az bizony. Vizsgáljuk csak meg, miket találunk ebben a szobában!

Így mondja a mese:

" Az ő ágya nincs sem égen, sem földön, ég s föld között lebeg. Viráglajtója van hozzátámasztva. Azon menj fel. Az ágy felett van egy arany pintyőke kalitkában, annak a száját kösd be egy arany hajszállal, hogy föl ne ébressze Tündér Ilonát. A szoba egyik sarkában az Élet vize, a másikban a Halál vize buzog."

Gyárfás Ágnes már gyönyörűen megmagyarázta mind ennek a jelentőségét, én itt csak egyetlen részletére szeretnék kitérni a saját fejtegetésemhez, mégpedig az *arany pintyőkére a kalitkában*.

Úgy érzem, mélységes jelentősége van ennek a kalitkába zárt madárkának.

Merlin Stone a 'When God was a Women' című remek könyvében meghatározza az Istennő jellegét messze időszámításunk előtti időkre vezetve vissza felismeréseit, s beszél elsősorban a 'Madár Istennőről', mint az Istennő legarchaikusabb arcúlatáról.

A Madár-Mada az Istennő legrégebbi reprezentálója. A *lelket*, amely életre kelti az élettelen, madár hozza. Madár hozza-viszi az üzenetet égiek és földiek között, madár adja a figyelmeztetéseket szinte minden nép mitológiájában, madár ajánlja fel az első tudatos 'véráldozatát' is magáért az Életért, s amikor álunkban repülünk, olyat teszünk, amire csak a madár képes, égbe szabadulunk egy álom erejéig testünk börtönéből.

Tündér Ilona kalitkában tartja a **Lélek kis madarát**, valami oknál fogva őrzi, nem meri szabadon engedni. Vajon miért? Talán ez a mese is azt az időt érinti meg, amikor az Istennőt és lényegét pusztulásra kárhoztatták?

Elpusztítani viszont nem tudták, mert annyi eszük még volt, hogy rájöttek, akkor önmagukat is elpusztítják vele együtt.

Viszont hatalmát és lényegét sikeresen eltörölték szem elől, egy hosszú-hosszú időre. (Elfelejtették, hogy még *ha erőből születik is a földi hatalom, gyengédségből születik maga az erő és annak igazsága is*. Jézus is azt mondta, hogy "az Én Atyám a Jó Isten, Édesanyám pedig a Lélek". A lelkünkre nagyon kell vigyázni!

Tündér Ilonánk Hálósobájának archaikus csendjében rejtje a létezés alaptényezőit, de bizony, már nem akárki érintheti meg azokat, vagy méríthet belőlük.

Ha a patriarchális uralom úgy döntött, hogy ő az erősebb, ő az Úr (*érdekes, ha megváltoztatjuk az ékezetet 'úr' lesz belőle*), akkor bizony ezerszeresen és újra kell a férfiaknak bizonyítaniuk, hogy valóban megérdemlik-e kiváltságos elsőbbségüket.

Tündér Ilona vigyáz a Lélekmadárkára, s az hűségesen figyelmezteti, ha olyan merészel betoppanni hozzá, aki lelketlen s el nem hivatott. Azt pedig mi onnan tudjuk meg, hogy nem hallgatta meg a Lófej tanácsait, és otrombaságában megtörte Tündér Ilona Hálósobájának mélységes Csendjét.

Ilyenkor szétesik a világ és az emberiség szakadéka szélére kerül, mert az *Ős-csendet*, csak a *leg-*

bensőbb figyelem gyengédségével lehet megközeleltetni.

Tündér Ilona Hálósobájához és annak *mélységes Csendjéhez* még csak ennyit szeretnék hozzáfűzni:

A fenti megjelenítésben könnyen el tudjuk képzelni ezt a csodálatos '*kihívó helyet*', ahová csak '*Feddhetetlen és Kifogástalan*' mesehősök érkehetnek el. Ők egyedül meríthetnek az Élet és Hálál vizéből, s nyerhetik el a *szer-elem* mágikus, átváltó és megváltó ajándékát.

SZER-ELEM

Ha már a szerelmet megemléltettem, hadd tűzzek ide egy kis anekdotát, ami egész életemben fel-felütötte a fejét gondolataimban, de csak most jöttem rá igazán a jelentőségére.

Előre is elnézést kérek a nyelvészeketől, hogy bele merek kontárkodni a tudományukba, de tényleg nem tudományoskodni kívánok, csak valamit, ami számomra lényegessé vált, szeretném megosztani.

Amikor elsős gimnazista voltam az akkori Herman Ottó Gimnáziumban, az irodalomtanárunk szóra-koztatni kívánta az osztályt és a következőt mesélte: valamilyen irodalmár konferencián vett részt Moszkvában, ahol egy nemzetközi társaság gyűlt össze. Ott mindenki a saját nyelvének szépségét, irodalmi értékét és mélységét szenvedélyesen védvén, egymás előtt felvágott. Az utolsó este kis baráti körben vodkától ellágyultan a szerelemre terelődött a szó és azon kezdtek versengeni, hogy melyik nép szava a legszebb hangzású a szerelemben. Az angol mondta 'I love you', a francia 'je t'aime', az olaszt 'te amore', stb. A mi tanárunk sem akart lemaradni, de bevallása szerint szégyellte, hogy a *szerelemek, szerelem* szavaink milyen csúnya hangzásúak, "sziszegők, recsegők", cseppet sem romantikusak a fülnek. Nem akarta, hogy lepipálják, ezért azt mondta ki hangosan, nagy gyorsasággal, hogy "*lenolaj*".

Az osztály röhögcsélt, volt aki hangosan, volt aki csak kuncogott, de mindenki érzett egy kis megszégyenülést, hogy miért is van nekünk ilyen dalamtalan szavunk a szerelemhez, hogy még a lenolaj is jobban hangzik, mint az, hogy szerelemek.

Valahogy én nem tudtam nevetni a többiekkel, talán a döbbséget értetlenségem miatt, ami elkísért addig a pillanatig, amíg fel nem fogtam nyelvünk

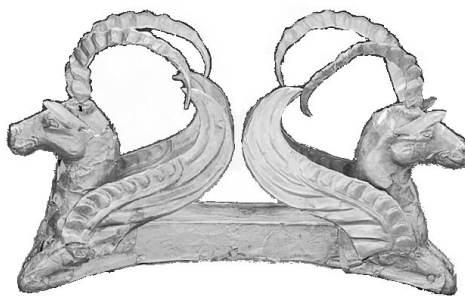
szerves szépségét és e világban élő alapjogúságát. Különösen tekintetbe véve azt, hogy Amerikába kerültem, ott nőtem asszonnyá, és olyantól ismer-tem meg a szerelmet, aki nem tudott magyarul szeretni, felismertette velem, hogy életünk leg-szerveesebb része a *szer-elem* híján nem képes ki-fejezésre jutni. Így a szerelem bennem, Magyar nőben, Magyar varázs-szó nélkül nem talált ter-mékeny talajra.

Felismertem, hogy a mi *szer-ves*, *szer-tartásos*, *szer-elem*-ünk csak akkor forrhat mágikus terem-tő erővé, ha kimondója is, befogadója is, ugyanazt érzi, amivel ez a varázs-szó lényét megigézi.

Többet hallottam, azt, hogy "I love you", mint hogy annak számot adhatnék, de azt, hogy 'szeret-

lek', mágikus beavató erejével a mai napig sem. Nem hallottam 'szeretlek' úgy, hogy tőle az égi vi-zek áradhattak volna testemben, s moshatták vol-na lelkeim partjait. Érzem, ez a saját hibám és hiá-nyom eredménye, nem az ostoba irodalomtanáré, aki vagy tudatosan, vagy tudatlanul megmérgezte legsodálatosabb szavunkat. Megkérdőjeleztette velünk anyanyelvünk értékét, ahelyett, hogy ősi szerves szépségére hívta volna fel a figyelmünket. Valamilyen diabolikus erő hatására tehetett, s mi-lyen érdekes, hogy középiskolai éveimet amilyen gyorsan csak tudtam kitöröltem emlékeimből, de ez visszhangzóan bennem élt.

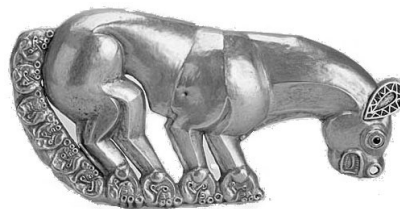
Áldásomra, maga e felismerés, csodával határos módon kárpótolt mindenért.

Szárnyas lovak szarvakkal

Lovas

Ló

Fejedelmi nyakék

Hal

Oroszlános karkötő

Szkíta aranytárgyak
(Internet)

ALAMIZSNÁS SZENT JÁNOS,

akinek romlatlan testét Mátyás király helyezte el palotája egyik kápolnájában

A Legenda aureából fordította Madas Edit

Alamizsnás Szent János alexandriai pátriárka, midőn egy éjszaka imádságba merült, meglátott maga mellett egy szépséges leányt, fején olajág koszorúval. Nagyon meglepődött, és megkérdezte tőle, hogy kicsoda. A leány így válaszolt: „Én vagyok a könyörületeség, én hoztam le Isten Fiát a mennyből. Fogadj el mátkádu, nem bánod meg!” Szent János megértette, hogy az olajág a könyörületeséget jelképezi, és attól a naptól fogva oly könyörületes volt, hogy elnevezték Elemonnak, azaz Alamizsnásnak. A szegényeket mindig urainak szólította; innen a szokás, hogy a keresztes vitézek mind a mai napig uraiknak nevezik a szegényeket. Összehívta szolgálait, s azt mondta nekik: „Járjátok végig a várost, és mind egy szálíg írjátok össze uraimat!” Mivel nem értették, megmagyarázta: „Akiket ti nyomorultaknak és koldusoknak hívtok, én uraimnak és segítőimnek hirdetem, ők ugyanis valóban tudnak segíteni, és képesek a mennyországot nekünk adni.”

Amikor valakit alamizsnálkodásra akart ösztönözni, egy történetet szokott volt elmesélni. „A szegények egyszer, a napon sütkérezve az alamizsnálkodókról kezdtek beszélgetni: dicsérték a jókat és ócsároltak a rosszakat. Volt egy Péter nevű vámszedő, igen gazdag és nagy hatalmú ember, de a szegényekkel szemben könyörtelen. Aki a házához merészkedett, nagy méltatlankodással kergette el. A koldusok közt nem akadt egy sem, aki az ő házánál alamizsnát kapott volna. Az egyik koldus ekkor így szólt: »Mit adtok nekem, ha ma alamizsnát kapok tőle?« Fogadást kötöttek, és elment Péter házához, és alamizsnát koldult. Az hazaérkezve meglátta a koldust az ajtó előtt; rabszolgája éppen akkor vitte be a házba a hófehér búzalisztból sült, friss kenyeret, s mivel nem volt kéznél kő, Péter egy ilyen kenyeret ragadott meg, és mérgesen vágta hozzá. A koldus gyorsan fölkapta és társaihoz sietett, elmesélve, hogy Péter tulajdon kezéből kapott alamizsnát.

A vámszedő két nap múlva halálos betegségbe esett, és az ítélszék előtt látta magát. Ott volt néhány szerencsén is, amint éppen az ő bűneivel

rakták meg a mérleg egyik serpenyőjét, a mérleg másik oldalán meg hófehérbe öltözött lények álltak nagy szomorúsággal, mert nem találtak semmit, amit a serpenyőbe tehettek volna. Egyikük megszólalt: »Valóban semmink sincs, hacsak az a búzakenyér nem, amit két nappal ezelőtt kénytelen-kelletlen Krisztusnak adott.« Amikor a kenyeret a serpenyőbe helyezték, úgy tűnt, helyrebillen az egyensúly. Azt mondták neki: »Tégy még valamit e fehér kenyérhez, különben elragadnak a szerencsének!« Felébredt Péter, és megkönnyebbültén mondogatta: »Hej, ha egyetlen fehér kenyér, amit mérgebemben hajítottam el, ennyire javamra van, mennyivel nagyobb hasznom lenne abból, ha mindenemet a szűkölködőknek adnám.«

Egy napon legjobb ruháját felöltve sietett az úton, amikor egy hajótörött valami ruháért esedezett hozzá. Tüstént levetette drága ruháit, és neki adta. Az fogta, és rögtön eladta. Amikor az adószedő visszatért, látta, hogy ruháját eladásra kiakasztották. Annyira elszomorodott, hogy még enni sem volt kedve, és azt mondta: »Biztosan nem voltam méltó, hogy ez a koldus megtartsa az emlékezetében.« Amikor elaludt, egy napnál ragyogóbb alakot látott, feje fölött kereszt volt, s azt a ruhát viselte, melyet ő adott a szűkölködőnek. Így szólt: »Miért sírsz, Péter?« Erre ő elmondta szomorúságának okát, mire az megkérdezte: »Megismered ezt?« Péter azt válaszolta: „Igen, uram.” Az Úr Péterhez: »Ezt hordom, mióta nekem adtad, és megköszönöm jóakarodat, mert gyötört a hideg, s te felruháztál engem.« Magába szállva tehát jótékonykodni kezdett a szegényekkel, és azt mondogatta: »Él az Úr! Csak meg ne haljak addig, míg közénk nem tartozom.« Miután a szegényeknek adta, amije csak volt, hívatta jegyzőjét, s azt mondta neki: »Egy titkot szeretnék rád bízni, melyet, ha kifecsegsz, vagy ha nem hallgatsz rám, eladlak a pogányoknak.« Tíz font aranyat adott neki, majd így folytatta: »Menj a Szent Városba, végy magadnak portékát, engem pedig adj el egy kereszténynek, s a pénzt oszd szét a szegények között!« Az tiltakozott, de Péter megfenyegette:

»Ha nem hallgatsz rám, eladlak a pogányoknak!« Elvezette hát, ahogy Péter megparancsolta, s hitvány ruhában, mint saját szolgáját, eladta egy ezüstművesnek. A harminc pénzt pedig, amit érte kapott, a szegényeknek adta.

A legalantasabb munkákat végezte, úgyhogy mindenki megvetette, és a többi szolgálja is gyakran gúnyt űzött belőle, s már-már bolondnak tartották. Az Úr azonban gyakran megjelent neki, s megmutatva ruháját és egyéb dolgokat, megvigasztalta.

Közben maga a császár, de mindenki más is nagyon fájlalta egy ilyen jeles ember eltűnését. Néhány szomszédja Konstantinápolyból eljött a szent helyeket felkeresni, és Péter gazdája vendégül látta őket. Reggeli közben azt sugdosták egymás fülébe: »Mennyire hasonlít ez a szolga Péterhez, a vámszedőhöz.« Míg a többiek kíváncsian fürkészték, az egyik így szólt: »Ez tényleg Péter úr, fölkelek és elkapom.« Meghallotta Péter, s titokban elmenekült. A kapus süketnéma volt, és egy jelre szokta kinyitni a kaput, de Péter most nem jellel, hanem szóval parancsolta meg neki, hogy nyissa ki. Az pedig rögtön visszanyerte hallását és beszédképességét, felelt neki és kinyitotta a kaput. Visszatérve a házba, mindenki csodálkozott, hogy tud beszélni, ő pedig ezt mondta: »Az, aki a konyhán dolgozott, kiment és elmenekült, de lássátok, biztosan Isten szolgája ő! Mikor azt mondta nekem: 'Mondom neked, nyiss ki!' – a szájából láng csapott elő, s mihelyt elérte nyelvemet és fületem, azonnal visszanyertem hallásomat és beszédképességemet.« Felugráltak mindnyájan, s a nyomába eredtek, de nem sikerült megtalálniuk. Ekkor a házban mindenki bűnbánatot tartott, hogy egy ilyen szent férfiúval ilyen hitványul bántak.»

Egy Vitalis nevű szerzetes próbára akarta tenni Szent Jánost, hogy mennyire lehet őt pusztá szóval befolyásolni, s hogy könnyen hajlik-e a megbotránkozásra. Megérkezvén a városba, számba vette az összes örömlányt, és sorra látogatta őket, mondván: »Töltsd velem ezt az éjszakát, de ne paráználkoddj!« Belépve egy-egy leány házába, letérdelt egy sarokba, és egész éjszaka érte imádkozott, majd reggel meghagyva, hogy senkinek el ne mondja, mi történt, eltávozott. Egyikük mégis fölfedte életmódját, de az öreg imájára rögtön megszállta az ördög, a többiek pedig azt mondták: »Megadta neked az Isten, amit megérdemeltél,

mert hazudtál! Bujálkodni megy csak hozzád az az elvetemült, nem másért.« Estére kelve pedig azt mondja Vitalis mindenki füle hallatára: »El kell mennem, mert ez és ez az asszony vár.« Midőn többen szemrehányást tettek neki, így válaszolt: »Nekem tán nincs testem, mint akárki másnak? Vagy csak a szerzetesekre haragszik az Isten? Végül is azok is csak emberek, mint akárki más.« Erre azt mondták néhányan: »Végy magadnak feleséget, atyánk, változtass öltözetet, és akkor nem botránkozatsz meg senkit.« Haragot mímelve így válaszolt: »Nem hallgatlak tovább benneteket, tűnjetek előlem! Aki meg akar botránkozni, csak botránkozzék nyugodtan, és verje fejét a falba. Tán az Isten rendelt titeket bíráimul? Menjete, s törődjete a magatok dolgával, nem nektek kell számot adnom az én dolgaimról!« De ezt már kiabálta. Amikor bepanaszolták Szent Jánosnak, Isten megkeményítette szívét, hogy ne adjon hitelt a hallottaknak. Vitalis pedig könyörgött Istenhez, hogy halála után fedje fel életét néhányak előtt, hogy ne tulajdoníttassék bűnükül, ha miatta megbotránkoztak. Sokat megtérített az említett asszonyok közül, és kolostorokban helyezte el őket.

Egy reggel az egyik leány házából kilépve, szembetalálkozott egy emberrel, aki éppen bujálkodni ment oda. Ez az ember adott a szerzetesnek egy pofont, és így ripakodott rá: »Te utolsó gazember, hát sohase tisztulsz meg szörnyű mocsoktól!« Erre a szerzetes: »Ide figyelj! Mindjárt te kapsz tőlem egy akkora pofont, hogy egész Alexandria összefut!« És lám, az ördög egy szerencsen képében arcul ütötte az embert, mondván: »Ezt a pofont Vitalis atya küldi neked.« És belebújva rögtön gyötörni kezdte, úgyhogy kiáltozására az egész nép összecsendült. Bűnbánatot tartva, Vitalis könyörgésére megszabadult.

Midőn Isten embere közeledni érezte halálát, ezt az írást hagyta hátra: »Ne ítélkezzetek idő előtt!« Midőn pedig az asszonyok elmondták, hogy mit tett, mindnyájan dicsőítették Istent, különösen pedig Szent János, mondván: »Én is megérdemltem volna azt a pofont, amit amaz kapott.«

Egy szegény ember zarándoköltözetben Jánoshoz érkezett, és alamizsnát kért tőle. János hívatta sáfárát, és azt mondta neki: »Adj ennek hat pénzt!« A zarándok fogta a pénzt és távozott, majd ruhát cserélt, és a pátriárkához visszatérve, újra alamizsnát kért tőle. Az pedig hívatván sáfá-

rát mondta: „Adj ennek hat aranyat!” A sáfár odaadta a pénzt, majd, miután az ember távozott, azt mondta Jánosnak: „A te kérésedre, atyám, kétszer adtam neki alamizsnát, hisz csak ruhát cserélt.” Szent János úgy tett, mintha nem tudná. Az pedig harmadszor is ruhát váltva Szent Jánoshoz jött, és ismét alamizsnát kért. Ekkor a sáfár megérintette Jánost, jelezve, hogy megint ő az. János erre azt mondta neki: „Eredj és adj neki tizenkét pénzt, hátha a mi Urunk Jézus Krisztus ő, aki próbára akar tenni engem, hogy képes-e többet kérni, mint amennyit én adni tudok.”

Egy alkalommal egy patrícus az egyház pénzét valamilyen kereskedelmi ügyletbe akarta befektetni, de a pátriárka semmiképpen nem volt hajlandó beleegyezni, mert ő meg a szegényeknek akarta odaadni. Mindketten hevesen vitatkoztak, majd haragosan távoztak. Kilenc órakor meghagyta a pátriárka főesperesének, hogy mondja meg a patrícusnak: „Uram, a nap lenyugvóban.” Ezt hallva a patrícus könnyekre fakadt, elment Jánoshoz, és bocsánatot kért tőle.

Egyszer Szent János egyik unokaöccsét durván megsértette egy szatócs. Sérelmét sírva panasolta el Jánosnak, és teljesen vigasztalan volt. A pátriárka azt mondta neki: „Hogy merészelt szembeszállni veled valaki, hogy nyithatta ki egyáltalán veled szemben a száját? Higgyél, fiam, csekélységemnek, olyan dolgot teszek ma vele, amin egész Alexandria csodálkozni fog.” Erre megnyugodott az ifjú, gondolván, hogy majd jól megvereti. Látva János, hogy megvigasztalódott, keblére ölelte, és így szólt: „Fiam, ha valóban alázatosságom unokaöccse vagy, készülj fel a megvesszőztetésre, s hogy mindenfelől szidalmazást kell elszenvedned. A valódi rokonság nem a testen és a véren múlik, hanem a lélek erényeiből tetszik ki.” Ezzel a szatócsért küldetett, és minden befizetést és adót elengedett neki. Aki csak meghallotta ezt, elcsodálkozott és megértette, hogy ez volt az, amit ígért: „Olyan dolgot teszek vele, amin egész Alexandria csodálkozni fog.”

A pátriárka hallott arról a szokásról, hogy mihelyt egy császárt megkoronáznak, sírkőfaragó mesterek lépnek elé, négy-öt, különböző színű márványdarabot tartva, és megkérdezik:

„Milyen márványból, vagy ércből parancsolja Császári Felséged a síremlékét?” E szokást követve, maga is megparancsolta, hogy készítsenek

számára síremléket, de úgy rendelkezett, hogy haláláig ne fejezzék be. Egyeseknek pedig megparancsolta, hogy amikor éppen klérusával együtt egy nevezetes ünnepet ül, jöjjenek hozzá és mondják neki: „Uram, a síremléked befejezetlen. Parancsold meg, hogy fejezzék be, mert nem tudod, hogy mely órában jó el a tolvaj!” (Mt, 24,43; Lk 12,39).

Egyszer egy gazdag ember látta, hogy Szent János ágyán milyen hitvány rongyok vannak, mert a többi a szegényeknek adta. Vett hát egy nagyon drága takarót és Szent Jánosnak adta. János magára húzta a takarót, de nem tudott elaludni, mert arra gondolt, hogy háromszáz „ura” takarózhatnék ennyi pénzért. Egész éjjel gyötrődött, és azt mondogatta: „Hányan nem ettek, hányan fáznak a piactéren, hányan alszanak ma hidegtől vacogó foggal? Te bezzeg nagy halakkal tömte tele a hasad, hálószobádban pihensz minden bűnöddel együtt, s most ráadásul egy harminchat aranypézt értékű takaró alatt melegszel. Az alázatos János többé nem takarózik ezzel.” Reggel rögtön eladatta a takarót, és az árát a szegényeknek adta. Meghallva ezt a gazdag ember, másodszor is megvette azt a takarót, és Jánosnak adta, kérve, hogy ne adja el többé, hanem tartsa meg magának. János elfogadta, de ismét eladatta: és „urai” között szétosztotta az árát. Amikor meghallotta ezt a gazdag ember, ismét odament, megvette a takarót és elvitte Szent Jánosnak, és boldogan így szólt: „Majd meglátjuk, hogy ki fárad bele, te, hogy eladd a takarót, vagy én, hogy visszavásároljam.” Így aztán kedvesen kopasztgatta a gazdag embert, mondván, hogy nem vétkezik, aki azért fosztja ki a gazdagokat, hogy a szegényeknek adjon. Sőt, kétszeres a haszna: először, mert megmenti azok lelkét, másodszor, mert ezért nem kis jutalom jár.

Amikor Szent János az embereket alamizsnálkodásra akarta buzdítani, Szent Serapionról szokott mesélni. Serapion a köpenyét egy szegénynek adta, s mikor egy másik koldussal találkozott, aki a hidegtől szenvedett, annak meg a tunikáját adta oda. Evángéliumát a kezében tartva, meztelenül üldögélt, amikor valaki megkérdezte tőle: „Atyám, ki fosztott ki téged?” Ő az Evángéliumra mutatott és azt mondta: „Ez fosztott ki engem.” Amikor pedig egy újabb szegényt látott, eladta Szent Könyvét, és az árát neki adta. Megkérdezték tőle, hogy hova tette az Evángéliumot, mire azt

felelte: „Az Evangélium azt parancsolja, hogy: »Menj, add el, amid vagyon, és add a szegényeknek!« (Mt 19,21). Csak ez az Evangéliumom volt, és azt adtam el, ahogy parancsolta.”

Egyszer, amikor valaki alamizsnát kért Jánostól, öt pénzt adott neki. Az méltatlankodott, hogy nem kapott több alamizsnát, és szidalmazni kezdte Jánost, sértéseket vágva az arcába. Hallva ezt a szolgálak, rá akartak rohanni, és jól elverni, de János megtiltotta nekik, mondván: „Hagyjátok, testvéreim, hadd átkozzon engem! Én immár hatvan éve káromolom Krisztust a cselekedeteimmal, s ne tűrjem el, hogy ez az ember egyetlen alkalommal szidalmazzon?” Megparancsolta, hogy hozzák elő a pénzeszsákot, tegyék le elé, s annyit vegyen belőle, amennyit csak akar.

Az evangélium után a nép ki szokott menni a templomból, és az ajtó előtt fecsegték. Egyszer a pátriárka az evangélium felolvasása után kiment velük együtt, és közéjük telepedett. Amikor ezen nagyon csodálkoztak, azt mondta nekik: „Fiaim, ahol a nyáj, ott a pásztor. Vagy bejöttök a templomba, s akkor magam is bemegyek, vagy itt maradtok, s akkor én is itt maradok.” Csak egyszer vagy kétszer csinálta meg ezt, és megnevelte a népet, hogy a templomban maradjon.

Egyszer egy ifjú elrabolt egy apácát. Klerikusai bepanaszoltak Szent János előtt, kérve, hogy közösítse ki, mert két lelket veszejtett el egyszerre, a magáét s az apácáét. Szent János lecsendesítette őket, mondván: „Nem úgy, fiaim, nem úgy! Megmutatom nektek, hogy ti is két bűnt követek el egyszerre. Először Isten parancsa ellen cselekedtek, aki azt mondja: »Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek!« (Mt 7,1). Másodszor, mert nem tudjátok biztosan, hogy vétkeznek-e mind a mai napig, s nem tartottak-e bűnbánatot.”

Szent János imádság közben gyakran elragadtatásba esett. Ilyenkor hallani lehetett, amint Istennel vitatkozik: „Igen, édes Jézusom, én osztoगतok, te pedig adsz, lássuk, ki győz!” Amikor nagy lázba esett és közeledni érezte halálát, ezt mondta: „Hálát adok neked, Istenem, hogy meghallgattál nyomorúságomban, amikor jóságodhoz fohászkoztam, hogy csak egyetlen obulus maradjon nálam, amikor meghalok. Azt kívánom, hogy ezt is adják a szegényeknek.”

Tiszteletre méltó testét egy olyan sírba helyezték, ahová két püspököt temettek el. A két

test, csodák csodája, félrehúzódott, és Szent Jánosnak közepén hagytak helyet.

Néhány nappal a halála előtt azt tanácsolta egy asszonynak, aki valami szörnyű nagy bűnt követett el, és senkinek sem merte meggyónni, hogy írja le azt – mivel tudott írni –, pecsételje le, hozza el neki, s majd ő imádkozik érte. Az asszony beleegyezett, gondosan le is írta, lepecsételte és átadta a levelet Szent Jánosnak. János azonban beteg lett, és pár nappal később elnyugodott az Úrban. Az asszony meghallva, hogy János elhunyt, azt gondolta, hogy vége van, lelepleződött, mert azt hitte, hogy János a levelet odaadta valakinek, s az mások kezébe jutott. Elment hát Szent János sírjához, és bőséges könnyhullatások közepette ezt kiáltotta: „Ó, jaj, el akartam kerülni a megszégyenülést, és mindenki előtt megszégyenültem!” Amint így keservesen síráncozott, s kérte Szent Jánost, hogy mutassa meg, hova tette az írást, íme, Szent János főpapi ornátusban kilépett a sírból, a két püspök, akik vele nyugodtak, két oldalról közrefogták, s így szólt: „Mit zaklatsz ennyire engem, s ezt a két püspököt, akik velem vannak? Miért nem hagysz békén nyugodni minket? Nézd, a halotti lepleink átáztak a könnyeidtől!” Ezzel odaadta neki a lepecsételt írást, ahogy volt, mondván: „Nézd ezt a pecsétet, nyisd fel a levelet és olvasd fel.” Az asszony felbontotta, bűnei teljesen el voltak törölve, helyettük ezt az írást találta: „Az én szolgám, János miatt töröltetek el bűneid.” Ekkor az asszony nagy hálát adott Istennek, János pedig a püspökökkel visszatért a sírba.

Szent János az Úr 605. esztendeje táján élt, Phocas császár idejében.

ALAMIZSNÁS SZENT JÁNOS

(Joannes Eleemosynarius)

(Ciprus 550k.-Ciprus 616. nov. II.)¹

Ünnepe: január 23., a görög egyházban nov. 11. 606-616-ig alexandriai pátriárka.²

Álmában égi szépségű lány jelent meg előtte, aki magát Irgalmasságnak nevezte. Hatására osztotta szét mindenét a szegények között, miután meghalt a felesége és a gyerekei is.³

Egyes források szerint a johanniták János lovag sírja fölött alapítják rendjüket Jeruzsálemben.⁴

Konstantinápoly elfoglalása (1453) és Nándorfehérvár (1456) II. Mehmed török császár Hunyadi János fiának, Mátyásnak ajándékozta az akkor Konstantiná-

polyban levő Alamizsnás Szent János ereklyéket.⁵

Beltramo Costabili 1469. november 17-én kelt jelentésében azt írja, hogy 1489. novemberében ünnepélyes fáklyás körmenettel fogadta és helyezte el a budai királyi kápolnába Mátyás király Alamizsnás Szent János ereklyéit.⁶

Az ereklye a budai palotába került, a Capella Regisbe. Ez közvetlenül a könyvtár (Bibliotheca Augusta⁷) mellett helyezkedett el.⁸

Bonfini szerint a palota dunai oldalán volt, amelyet Mátyás gazdagon fölszerelt és „collegium adiecit honestissimum sacerdotum”, adott hozzá. Nagyboldogasszonynak lett szentelve.

1489⁹-ben János ereklyéinél eskette meg Mátyás Bakócz Tamást és az ország főurait, hogy halála után Corvin Jánost választják királlyá.

Mohács (1526) után az ereklyét pálos szerzetesek Bánffy Lukács perjel vezetésével Máriavölgybe¹⁰ vitték. Innét került át Pozsonyba 1530-ban.

A kápolnához tartoztak a király szegényei is. Ajtajában mindig ült két koldus.

1632-ben Pázmány Péter ezüstkoporsót készíttetett neki.

1732-ben Esterházy Imre esztergomi érsek és prímás a pozsonyi székesegyházhoz Alamizsnás Szent János kápolnát építtetett, alá kriptát.¹¹ Ebben a kriptában lett eltemetve Pázmány Péter¹², Schomberg György¹³, Pálffy Miklós, Bajza József Ignác, majd 1745-ben Esterházy Imre¹⁴ is. A pozsonyi székesegyház főoltárán található Szent Márton lovas szobor arcvonásai a fiatal Esterházy Imrét¹⁵ mintázzák magyar díszruhában. Még két képe ismert, az egyikben saját magát festették, a másikban Alamizsnás Szent János képében. Mindkettő Jozef Kraft munkája, és Pozsonyban található.

1. Más források szerint 619-ben halt meg.
2. Dr. Perendy László Patrológia című könyvében felsorolja az összes alexandriai pátriárkát, de Alamizsnásról nem tesz említést. Sőt, felsorolása 607-től 626-ig hiányos. (Eulogios 580-607; a köv. Benjamin 626-665.)
3. Legendája mellékletben.
4. Másik forrás szerint Keresztelő Szent Jánosról vannak elnevezve. Jelképük a bárány, Isten Báránya. (Agnus Dei) Keresztelő Szent János nevezte így Jézust, amikor ujjával rámutatott: Ime az Isten báránya, aki elveszi a világ bűneit. (Jn. 1,29) Ujjereklyéi Zadarban, kezével együtt.
5. Thuróczy János Krónikájában írja, hogy Mohamed azt mondta Mátyásról: A világ minden fejedelmei közt csupán én meg ő vagyunk méltók a fejedelem névre. Humanista történetírók. Bp.: Szépirodalmi Kvk., 1977. p. 113.
6. Balogh J. közlése
7. A Corvina kv. Korabeli elnevezése.
8. Oláh Miklós Hungária (1536) azt írja, Buda Alamizsnás

Szent Jánosról és Mátyás király könyvtáráról híres.

9. Ebben az évben foglalta el Velence Ciprust.
10. Máriavölgy Pozsonytól 13 km-re található. 1377-ben Nagy Lajos alapította: Thal nevű földet Remete Szent Pál követőinek ajándékozta. Nosztra alá tartozott. A pálosok Szentlőrincről ide menekültek, itt lett a székhelyük. 1626-ban német zsoldosok kirabolták. 1683-ban eretnekek pusztították, templomát meggyaláztak, oltárait széthordták. 1712-ben Keresztély Ágost hercegprímás (Esterházy Imre elődje) helyreállíttatta. 1721-től rendfőnöki székhely.
Hársfából készült Szűz Mária szobra Szent István korából és kútja nevezetes. I. Lipót 1687-ben itt ajánlotta fel az országot a Magyarok Nagyasszonyának. (Lipót 1674-ben Róma 1671. évi engedélye alapján hozzájárult, hogy a pálosok generális perjele megfelelő tanulmányok és vizsgák letétele után a rend tagjainak magisteri vagy doktori fokozatot adhasson. Közli Gyéressy Béla 429. jegyzék)
11. Szent Erzsébetről elnevezett apácakolostort és kórházat építtetett. Alamizsnás Szent János és Szent Erzsébet szobrát a Magyar Nemzeti Galéria régi gyűjteménye őrzi Pozsonyból. p. 161.
12. Egyszerű fakoporsóban, minden pompa nélkül, bebalzsamozás nélkül temették el. 222 év múlva Knauz Nándor leírja, hogy miután felnyitották a koporsót, a róla készült festményekről felismerhető.
13. Az Academia Istropolitana al-, majd Vitéz János után kancellárja.-
14. Sírfeliratát maga szerkesztette: *Sub hoc admirandae commiserationis prodigio, Divo Joanne Alexandrino - ego in te, Deus meus, misericordia mea, assistente mihi dulci Misericordiae Matre - dormiam et requiescam. Frater Emericus.* (A csodálatos irgalmú Alexandriai Szent János ereklyéje alatt nyugszom és pihenek benned könyörülő jóságos Istenem az irgalmasság Édesanyja pártfogásával. Imre testvér)
15. Galáthai gróf Esterházy Imre (Vágújhely, 1663. november 5. - Pozsony, 1745. december 6.) főispán, érsek. Nagyszombatban és Sopronban a jezsuitáknál tanult. 1680-ban lépett a pálosok rendjébe. Tanulmányait Bécsújhelyen és Rómában folytatta, ahol filozófiából és teológiából doktorált. 1687-ben hazatért, a következő esztendőben pappá szentelték, majd hét éven át Lepoglaván és Nagyszombatban tanárként dolgozott. 1694-ben nyomtatásban is kiadta „Theses theol. de iure et dominio” c. munkáját. 1702-től a rend generálisa. A váci püspökség élére 1706. október 15-én, a zágrábira 1708. október 10-én került. Nagy része volt abban, hogy a horvát rendek 1712-ben elfogadták a Pragmatica Sanctiót. Grófi címet kapott 1715-ben. A veszprémi egyházmegye püspökévé és a vármegye főispánjává 1723. január 17-én nevezték ki. Barokk stílusban újjáépíttette a káptalannal együtt a székesegyházat, s azt ellátta 4 haranggal. Csak két és fél évet töltött az egyházmegyében, 1725. augusztus 31-től esztergomi érsek és prímás. A palliumot 1727-ben kapta meg. Esterházy építtette a pozsonyi székesegyházhoz 1732-ben az Alamizsnás Szt. János-kápolnát, s a Szt.

Erzsébetről elnevezett apácák kolostorát és kórházát; egyházi és művelődési célokra kb. 2 millió Ft-ot költött. Ő koronázta meg 1741. június 25-én Mária Terézia királynőt. Ő készítette el Donner Rafaellel a pozsonyi Szt. Márton-templom főoltárának lovas szobrát, s támogatta költő rokonát, Amade Lászlót.

Műveiből: *Theses Theologicae. De Jure et Dominio...* 1696. – *Alamispás Szent Jánosnak Alexandriai patriárkának élete.* 1732.

Bakonyvári Ildefonz: *A pápai Katolikus Gymnasium története a pálosok idejében.* Pápa, 1896.

Kisbán Emil: *A magyar pálos rend története.* 2. Köt. Bp., 1940.

Meszlényi Antal: *A magyar hercegprímások arcképsorozata 1707-1945.* Bp. 1970.

wikipedia-hu

GYIMES ISTVÁN

Eretnekek, trubadúrok, legendák

A kereszténység nem Jézus Krisztussal kezdődik. Ezt a meglepőnek tűnő mondatot írhatja le a kutatóval a tapasztalat. De mikor lett a kereszténység és vajon mit őriz az időtlen idő, a kezdetlen és végtelen?

Amennyiben a kereszténység kialakulásának kérdéséhez fordulunk, egyet kell értenünk Várkonyi Nándorral abban, hogy teljesen bizonyos az, hogy Jézus nem valami újat mondott és tanított, hanem nagyonis jelenvalót, vagy éppen olyat, ami régen megvolt és most veszni látszott: A Vallást. Nem újat kell tehát keresnünk, hanem valami meglevőt, éppen eltűnőben levőt, valami feledésbe merülőt.

Mt 5,17: Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltssem.

Mit jelent ez a szó, hogy betölteni?

Teljesíteni. A teljességet jelenti, azt, hogy az amit betöltünk, azzal válik teljessé, hogy betöltjük. Mert anélkül viszont üres. A magyar szó, amely jelentésében, használatában jelenti egy edény adott lehetőségeinek kihasználását például; tehát a betöltött edényben már nincs hely, az teljesen tele van. A betöltött törvény teljesen megtartott törvény.

A nem eléggé alapos, felületes sztereotípiáktól terhes gondolkodású szemlélő azt gondolhatná, hogy az Emberfia itt Mózes törvényeiről beszél a tanítványoknak. De a tanítványok szerint a betöltött törvény a szeretet. Ennyi és ezzel kész.

Rm 13,8 Senkinek semmivel ne tartozzatok, hanem csak azzal, hogy egymást szeressétek; mert a ki szereti a felebarátját, a törvényt betöltötte.

Rm 13,10 A szeretet nem illeti gonosszal a felebarátot. Annak okáért a törvénynek betöltése a szeretet.

Lk. 10,25-28 És ímé egy törvénytudó felkele, kísértvén őt, és mondván: Mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?

Ő pedig monda annak: A törvényben mi van megírva? mint olvasod?

Az pedig felelvén, monda: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és minden erődből és teljes elmédből; és a te felebarátodat, mint magadat.

Monda pedig annak: Jól felelél; ezt cselekedd, és élsz.

A magyar hagyományban ilyen kifejezések találhatók, a teljesség igénye nélkül. Szerelmesisten, szerelmes gyermekem, szerelmes testvérem, szerelmes atyám/anyám, szerelmes fiam, szerelmes atyámfia...

Példák a Bibliából (Károli fordítás):

Mt 3,17 És ímé egy égi hang ezt mondja vala: Ez amaz én szerelmes fiam, a kiben én gyönyörködöm.

Mt 12,18 Ímé az én szolgám, a kit választoltam; az én szerelmesem, a kiben az én lelkem kedvét lelé; lelkemet adom ő belé, és ítéletet hirdet a pogányoknak.

Mt 17,5 Mikor ő még beszél vala, ímé, fényes felhő borítá be őket; és ímé szózat lón a felhőből, mondván: Ez az én szerelmes Fiam, a kiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok.

Mk 1,11 És szózat lón az égből: Te vagy az én szerelmes fiam, a kiben én gyönyörködöm.

Mk 9,7 És felhő támada, mely őket befogá, és a

felhőből szózat jöve, mondván: Ez az én szerelmes Fiam; őt hallgassátok.

Mk 12,6 Minthogy pedig még egy egyetlen szerelmes fia is vala, utoljára azt is elküldé hozzájok, ezt mondván: A fiamat meg fogják becsülni.

Lk 3,22 És leszálla ő reá a Szent Lélek testi ábrázatban mint egy galamb, és szózat lőn mennyből, ezt mondván: Te vagy amaz én szerelmes Fiam, te benned gyönyörködöm!

Lk 9,35 És szózat lőn a felhőből, mondván: Ez amaz én szerelmes Fiam, őt hallgassátok.

Lk 20,13 Monda azért a szólőnek ura: Mit cselekedjem? Elküldöm az én szerelmes fiamat: talán azt, ha látják, megbecsülik.

Persze más, nagyon is aktuális szerelemről is szó esik a Bibliában:

I. Tim. 6,10 Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelme: mely után sóvárogván némelyek eltévelyedtek a hittől, és magokat általszegezték sok fájdalommal.

A szeretet, amely legfelső formájában a szerelem. Mi a szerelem? Szenvedélyes szeretet.

Mai hétköznapi értelmében önzetlen lángoló hevület, ragaszkodás és vonzalom egy másik embertársunk iránt. Ösztönző, sodró, heves ezekkel a szavakkal jellemzi a Magyar Értelmező Kéziszótár.

Ha a szó nemcsak mai értelemben vett használatát tekintjük, hanem időben tágítunk a vizsgálaton, akkor azt kell mondanunk, hogy a teljes, feltétel nélküli, odafigyelő és odaforduló szeretet legfelső fokozata, ami nem nemiségtől függő tartalom, hanem egy fokozati tartalom, a legfelsőbb, legteljesebb fokozata a szeretetnek. Ha a magyar nyelv szabályai szerint (Czuczor-Fogarasi) gyökökre bontjuk, akkor a SZeR és eLeM tagokból áll össze.

Vizsgáljuk meg, hogy ez a gyök szerinti bontás hova vezet! A szimbolikában az 5+1 elemi minőség a szkíta-magyar hit szerinti élőfa, a szer-elem. Ebben a rendszerben Tűz, Víz, Levegő, Föld egymásból származtatott négyese mellett van az úgy nevezett nulladik elem, a SzöSz/SzűZ és az Élőfa vagy SzeR, mint öt plusz egyedik. A Tűz és Víz elemekből származtatható a Levegő és Föld elem. Ez a származtathatóság szerves összefüggést takar. Amennyiben az asztrológiai világmodellbe belehelyezzük ezeket a megnyilvánulásokat, amelyek

egyébként, de cseppet sem mellesleg a világ építőelemeit alapvetően képviselik, nos, amennyiben ezeket az asztrológiai világmodellbe helyezzük, úgy láthatjuk, hogy olyan kérdéseket generálnak, amelyek jelképes értelemben de a működést érintően jelentkeznek. A tengelyek alkotják ezt a rendszert, és bizonyítékokat szolgáltat nekünk a Kárpát-medence református templomaiban látható kazettás mennyezetek elemzése. Itt alapvetően a gyügyei és a csengersimai mennyezeteken látható átlós képelrendezésű kazettákra kell utalni, melyek a Nyilas szimbólumot illetve A Nyilas-Ikrek tengelyt jelenítik meg a zodiákusi rendszerben.

Miért volt fontos számunkra ez a tisztázás a témánk szempontjából?

A kutatások fényében jó okunk van kijelenteni azt, hogy a szkíta-magyar vallásban, mely szóhasználatot a manicheizmusnak nevezett vallási alakulatra is alkalmazzuk, a fenti rendszer adta a kerek világ képét, és ebből a szerkezetből következően a szeretet, illetve szerelem közvetlen szervező erő volt a világrendben, és mint ilyen a tan központi, mondhatnánk, dogmája.

Arról van tehát szó, hogy a szkíta-magyar vallásban, melynek kezdetei a legősibb időkig mennek vissza, a szeretet olyan központi tétel, ami az emberek életét szervezi, meghatározza.

Szeretevallásnak is nevezik, és ez nem túlzás, amint az az imént elmondottakból kitűnik.

Hol van ez a szeretetvallás? Egyáltalán milyen módon jelenik meg a mai ember lelkében?

Hogyan vegyük el az emberektől azt, ami az övük? A vallás a néplélekbe van íródva. Nevezhetjük ezt kollektív tudattalannak, ahogy Jung tette, vagy éppen kollektív emlékezetnek vagy kollektív tudásnak, de a lényeg az, hogy az emberbe be van ivódva, a lélekbe be van írva a tiszta vallás, a hit és annak teljes tudása, szimbólumai. Mondhatjuk úgy is, hogy az istenképe a népeknek sajátos, jellemző.

Ha megszületne egy test nélküli tudat, egy agy, mint annak hordozója, azt biztosan tudná, hogy ember, a nemét, a nemzetiségét és a vallását. A lélek, amikor e világban testesül, tudással érkezik. Ennek számos bizonyítékát tárták fel már úgynevezett egzakt tudományok segítségével is. A gyermekek, de a felnőttek meditációs képeit is vizsgáló pszichológusok, amikor megadják az ob-

jektumot, amire meditáltatnak, akkor a véletlen előfordulásnál jelentősen nagyobb arányban találkoznak egyezésekkel. A meditáció befejeztével a gyerekek, felnőttek elmesélik, vagy lerajzolják az élményeiket. A felnőtt esetében gondolhatunk esetleges sztereotípiákra, tanult elemekre, ám óvodáskorú gyermekek esetében aligha tételezhetünk fel kultúrbefolyásokat. A meditációban azonban a szimbólumok előhívódnak, illetve a hívóképek eredményei ugyanazok a szimbólumok.

Nézzük meg, hogy hova tűnik a magyar lélek, miért nem képes felszínre jönni, illetve miért csak oly ritkán?

Az iskola, a közoktatás rendszerébe kell mennünk vizsgálódnunk! Ha egy ilyen ember az iskola racionális rendszerébe kerül, akkor csak meg kell vele tanítani azt, hogy a magyar nép ősvallása egy sámánhit volt. Az eredeti istenképet és szimbólumokat mélyen hordozó, őrző tudat felszínére térítenek egy olyan fátylat, amelynek mintájával, képeivel semmit nem tud a mélytudat kezdeni, neki az teljesen idegen, tehát, még inkább visszahúzódik. Az így agymosott embereknek aztán bemagyarázhatnak múltat, jelent, jövőt. A vallástörténet tudósai felállítottak egy teljesen értelmezhetetlen fejlődési sort, ami az ember és a transzcendens, azaz a megismerés határain túli világ viszonyát illeti. Ebben a sorrendben a sámánhit egy közepes fejlettségi fokot foglal el. Képzelnék el a mai embert, aki a folyamatos fejlődés és civilizálódás, azaz az állandó tökéletesedés hazugságában nevelkedik fel, milyen viszonyulást talál egy ilyen rendszerhez. Szégyelli. Szégyelli, hogy az ő a ma már igen fejlett kereszténység előtti ősei ilyen rondán primitívek voltak. Vigyázzunk, mert bárki beleeshet ebbe a csapdába! Annak a felállított rendszernek a teljes tagadását kell megvalósítani, rávilágítva arra, hogy nemhogy fejlettségi sor, de még csak időrend sem áll fenn ezek között a viszonyulások, ha úgy tetszik vallási rendszerek között.

Így könnyen nevelhetünk hívő embereket, mert a vallás, vallások az ő számukra inkább valamilyen racionális síkon értelmezendő és értelmezhető kreációk lesznek, nem érintvén meg a lelkét semmi, sőt, akár ateista is lehet belőle. Ebben az esetben az ateizmus is egy hitelvi rendszert kell, hogy képviseljen, így tulajdonképpen – vallás.

De mi a bizonyítékunk?

Ám amikor elmennek az emberek például Csíksomlyóra, akkor a felkelő napban egy asszonyt látnak meg, életre szóló élménnyel gazdagodnak, nem értve persze az egészet, hogy mi is történt?

Meglátta a lélek a beléírt, a hozott valóságos Isten képét. A falusi öregasszonyok, amikor már elég idősek ahhoz, hogy lelkük nyitva legyen, akkor kezdenek érzelmesen Szűz Máriához szeretettel fordulni, őhöz imádkoznak. A gyerekek látják a búzaszemben Krisztus arcát, ami nekünk néprajzi tananyag csupán. Azt mondják az embereknek, hogy a te ősvallásod valami olyasmi volt, amit néhány tűz körül ugráló, légyölő galócát evő, bódult, bőrdobos szibériai ember művel ma már csak. Ezután a tudósok odautaznak, meg ma már az érdeklődők is, és mozdulatról mozdulatra dokumentálják azt, hogy mit csinál az az ember ott Szibériában. Ezt csináltuk mi? Mit kellene érezni, amikor látjuk vagy olvasunk róluk?

És van létra, meg van ágasfa, meg minden kellék, de nincs napba öltözött asszony, akiről ha csak beszéd esik, már a könnyek gördülnek az emberek szeme sarkából, mert a lelküket érinti. Beszélnek narkotikumokról, sámán álomról, utazásról, de nem szólnak a szeretetről, az odaadásról, a szerelem vallásáról. És még csak ellene sem kell mondanunk a sámánnak, aki Szibériában a gyógyító erőért útra kél, mert az a szerelem mozgatja cselekvésében, amiről mi is tudunk, és ami nálunk a Boldogasszonyosságban testesül.

Példáját adta a katolikus egyház által is elismeren ennek a női eszménye Árpád-házi Szent Erzsébet királylány. Aki megvalósította a szerelem és feltétel nélküli odaadás lelkes művészetét. Élete nyomán legendák születtek róla. Olyan történetek, amelyek nem történeti hűséggel mutatják be a hősi életét, hanem szimbolikus eseményeken keresztül példát adnak.

Képes beszéd az, amelyben nem meseszerűen, ám nem is valóságosan, mégis hihetően mesélnek a csodák vagy csak csodálatos dolgok. Mert olyan műfaj ez, aminek meg kell jelennie az ember anyagba fordulásának útján. Amikor már nem hisz a mesében, kitolja azt a gyermekvilágra (hála istennek ezáltal megtartva), a mítosz kihalt, költészetet csináltak belőle, amit nem értenek, de egyébként is szubjektív, sőt mára szinte teljesen

kihalt. Ekkor kell, hogy valami, még egy arany-szál az égiekhez kössön, és ez a szentek legendái. Mai korunknak is nagyon fontos illetve fontos volna olyan legendákkal ismerkedni, amelyek példát nyújtanak.

Nemcsak a szenteké, bár lehet, hogy szentek lettek volna, mondjuk, a tizedik században, vagy lesznek egyszer; olyan legendás alakok, mint például Mátyás király. Keveset beszélnek arról, hogy Mátyás legendás történeteinek legfőbb szerepet a negyvennyolcas szabadságharc után játszottak az emberek életében. Valószínű, hogy léteztek az álruhás igazságos király története, de igazán a fent említett korban keltek életre. Mi lehet ennek az oka? Volt egy király, akit igazán nem lehet történeti valóságában azon tetten érni, hogy a szegény nép sanyarúságával lett volna elfoglalva. Sőt, mint adóreformer, a maga korában valószínűleg nem is volt igazán népszerű. És mindjárt itt korunk egyik nagy hazugsága, a népszerűség, ami mint azt sokan sejtik, nem hordoz semmilyen, de semmilyen pozitív értéket. Hiszen éppen Mátyás esete tanítja meg velünk, hogy a nagyemlékezet nem népszerűségfüggő, hanem sokkal inkább jelképes alakot formál az arra érdemesből.

Ha a történeti időben régebbre megyünk, László vagy István koráig, Attiláig, akkor azt feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy azon korokban nem volt sajtó vagy egyéb hírhordozó, és többnyire lakhelyükön élték le az emberek az életüket, mégis legendás alakok lettek az említettek.

A legenda egy olyan emberi, ember-lélekbeli szükséglet, mint ami korábban a mese lehetett, olyan érték-hordozó, mintaadó, megőrző szerepe van, mint a mítoszoknak volt. De, amint már említettem, a változó tudat és a lélekről egyre inkább elfeledkező tudat, meg a befolyásolt és erőszakolt tudat nem képes a mese kifinomult képes beszédét megérteni már, nem tudja a mítoszt nemcsak megérteni, de megtartani sem, és mégis szomjazza azt a tartalmat, ami útmutató az ember számára az életben, ami példa és példakép. Ezek a legendák feltétlenül érthetőbbek, könnyebben dekódolhatók, mint a sokkal elvontabb képeket alkalmazó és ráadásul összetett és többretegű, gyakran rétegeken át is ívelő mesék. Nem arról van szó, hogy átveszi annak a helyét, vagy hogy azt a tartalmat közvetíti csak egyszerűbben, hanem arról, hogy van egy olyan tartalom, ami ugyan benne volt/van

a mesében is, mert itt azt tartjuk a legősibbnak és legteljesebbnek, aminek meg kell jelennie közérthetőbb formában, példaként.

Ám mai korban a kategóriák korában, amikor mindent műfaji osztályokba sorolnak, akkor aztán jön az emberi ostobaság és szépen meg is mutatkozik. A lelkes szemlélődő kutatónak nagyon kézenfekvőnek tetszik, hogy a műfaji meghatározottságban keresse a kutatása tárgyát. Hát sajnos, ha valami, akkor ez az út nem járható. A műfaji besorolgatások ugyanis olyan rendetlenséget teremtettek mára a területen, hogy legelső dolgunk rendet teremteni.

Ma minden legendás, ami az időben visszafelé követhető. Megütközve tapasztaltam, hogy 15-20 éves popzenekarokat legendásnak minősítenek, teljesen függetlenül attól, hogy forognak-e közszájon bármiféle történetek azokról, vagy éppen senki sem emlékszik rájuk. A fogalom kiüresítése, teljes félreértés és zűrzavar. Mesék Mátyás királyról címmel jelenik meg könyv... Legendás alaknak mondatik Superman. És még sorolhatnám...

Ráadásul beépítettek egy monda nevű műfajt a rendszerbe, hogy azzal még jobban ellehetetlenítsék az érdeklődők dolgát. Ügyes! Mondhatnánk. Nem azt akarom, hogy újra definiáljuk a műfajok ide tartozó csoportját, hanem inkább azt, hogy ha kezembe kerül, mondjuk Árpád-házi Szent Erzsébet valamelyik története, akkor tudjam, hogy mi a dolgom vele. Inkább a keletkezéshez fűződő információkat, és a hordozott tartalmat ajánlom figyelembe, mint a mai műfaji besorolást.

Mely okból időztünk el a legendák világánál?

A dolog valahova a korai középkorba visz minket. A kor és a hely nehezen dokumentálható, tekintettel arra, hogy a középkor úgynevezett sötét idejében járunk, amely elnevezés egyik oka az, hogy innen igen kevés megbízható adatunk és megbízható leírásunk van. A dokumentált kor és helyszín, a tizenegy-tizenharmadik század, Észak-Itália és Dél-Franciaország. Ide kapcsoljuk még Németország egyik részét is, jelesül: Thuringiát.

A kereszténység történetében időről-időre bizonyos eretnekmozgalmak ütik föl fejüket. Korunkra maradt egyháztörténeti dokumentumok alapján nagyon nehéz ezeket meghatározni, értékelni. Már egészen korán, Jézus halálát követően viták kezdődtek arról, hogy miként kell a Jézus által köz-

vetített vallást élni, értelmezni, egyházzá szervezni.

A vonatkozó irodalom szinte kizárólag a győztes római egyház írásain és nyilván véleményén keresztül szűrve tekinthető át. Talán legkorábbi, már Jézus fellépését megelőzően megjelenő irányzat, mely a názáreti tanaival csak kiegészült, a ma gnosztikusoknak nevezett emberek gondolatai. Ez az elnevezés és az ebből kreált gyűjtőfogalom igen ügyesen rejtve tartotta a mögötte lévő tartalmat egészen a huszadik század közepéig, amikor egy régészeti lelet együttesről kiderült, hogy ennek az eretnekségnek fontos iratait tartalmazza. Az egyház vitákkal és személyek ellehetetlenítésével próbálta megfékezni a valamiért neki nem tetsző felfogást. A ránk maradt történeti iratok alapján kijelenthetjük, hogy azon mesterkedtek, hogy a későbbi korok számára ezek a tanok érthetetlenek legyenek. Közben olyan gyűjtőfogalmat alkottak a gnózis szóból, amibe belegyömöszölték az első néhány évszázad tőlük eltérően gondolkodó embereit, irányzatait. Olyan egyháztörténeti illetve vallástörténeti műveket ma is találunk, amelyek a gnosztikusoknak még a kereszténységhez való sorolását is megkérdőjelezzik. Ha nem Magyarország lenne a hazánk a maga kommunista múltjával, akkor nem ismernénk a dezinformáció fogalmát, de mi ismerjük. Kis híján így jártunk a manicheus tanokkal is, melyek e néven való megjelenése harmadik századi, ám napjainkig nyúlik a terjedelmük. Mani maga is zenész és képzőművész (miniátor) volt, a hagyomány szerint a lant feltalálója. A manicheus vallás követői fontos szerepet tulajdonítottak a zenének.

Kevésbé részleteznénk most a korai eretnekmozgalmakat, mert figyelmünket egy tizedik század körüli jelenségre fordítjuk, amit kathar néven említenek. Azért nem mellékesen megjegyezzük, hogy még alig száz éve volt Krisztus halott, de már olyan természetesen gnosztikus eretnek is akadt, aki az Ószövetség és Újszövetség szerves kapcsolatát tagadta. (Markión 130-140-es évek)

A Balkánon az első évezred közepétől ismert egy eretnekség, természetesen „gnosztikus”, bogumilok néven. Ezek tanai illetve szokásai nagyon hasonlítanak a témánkba vágó kathar mozgalomhoz. Mondhatni, egy töről fakadtak, de ezt a tövet nagyon nehéz meghatározni, mert a rá vonatkozó adatok igen hiányosak. Volt tehát az ezredfordu-

lótól számítva egy olyan korszak, amikor az Észak-Itáliát és Dél-Délnyugat-Franciaországot magába foglaló Okszitánia nevű területen az említett eretnekség virágzott. Érdeemes tudni, hogy Itáliában patarénusokként találjuk meg őket. A szó szoros értelmében véve virágzott, hiszen ebben a korban olyan híre volt Okszitániának, mely szerint Európa legvidámabb, bohém, és kulturális vezető területe. Ez a kor a trubadúr költészet kora. Ennek a költészetnek és hangulatnak a jellemzésére tegyünk kísérletet! Talán nem meglepő, de a trubadúrköltészet központi témája a szeretet, különösen pedig a szerelem. A trubadúr nemes lovag, aki lanttal kísért dalaiban arról énekel, hogy mennyire szerelmes egy férjes asszonyba, az ő szépségéről, és ennek a szerelemnek a reménytelenségéről, beteljesülhetlenségéről. A dal témája a szerelem, mint eszmény, és ennek megnyilvánult, anyagiasult formája az asszony. A költemények világnézete duális, a platóni eszmét, az égi és földi, szellemi és anyagi kettősséget fedezhetjük fel benne, a szellemi világ fensőbbiségének hangsúlyozásával. A szerelem idea nem csak nőre vonatkozhat, hanem gyakran a hűbéres hűbérúr viszonyt is így fejezik ki. Az oltalom és a hűség. A lovag semmilyen viszonzást nem vár el a szerelméért ám ő akár életét is felajánlja. A domna, aki a szerelmes megszólítottja, a kénye kedve szerint rendelkezhet a dalokkal. (Felséges királyom, életem, halálom kezébe ajánlom.) A nő, maga a szerelem, és a szerelem, maga a nő. A dalok, tehát eszményekről és nem emberi dolgokról szólnak. A szeretet kimondatik, és teljesen feltétel nélküli módon, akár önfeláldozás révén is kifejeződhet. A kathar eretnekség tömeggyilkos felszámolása, az úgynevezett albigen háború után a műfaj eltűnt...!

A német földön megjelenő és a fentiekkel szerves kapcsolatot mutató minnesänger kultúra ugyanilyen szerelemdalnoki jelenség volt. Árpád-házi Szent Erzsébet apósa és anyósa a leghíresebb dalversenyeket rendezték korukban. Ha az eddig leírtak alapján meghúzzuk gondolatmenetünk ívét, akkor az a szeretetvallás vagy szkíta-magyar vallás Jézusban testesülésétől a felbukkanásain keresztül elvezet bennünket a trubadúrokig, a legendákig és azon túl a mesterdalnokokig, valamint a szeretetvallás királynőjéig Árpád-házi Szent Erzsébetig.

GYÁRFÁS ÁGNES

Árpádházi Szent Erzsébet a sziriuszi sorsú magyar királylány

Ha álmunkban ellátogatunk a csillagvilágba, különös élményben lesz részünk. Eltvedünk, röpködünk a csillagok között, de sehol sem találjuk az ismerős csillagképeket, amelyek ágában megfogózzhatunk, öblében megpihenhetünk. Vissza kell térnünk a Földre, ahhoz, hogy az égbolt képe visszakapja jelentőségét. Csak a Földről nézve érvényes a Pólus, mert a többi égitest nem tart igényt arra, hogy egy másikhoz akassza képzeletbeli köldökzsinórját. Odafent a szép kerek udvar összemosódik, mint a széthulló mozaik, de ha leszállunk a Földre, és innen nézünk fel a csillagokra, az ég megrázza magát és odafönn helyreáll a rend. Kibontakozik a Tejút, láthatóvá válik az eget határoló 12 Napút stáció, útra indul Göncöl, tekereg a Sárkány, Herkules próbákra készül, a Kígyótartó gyógyít, repül a Sas, úzi a Pegazust, Orion emeli nyilát, az Egyszarvú átível a Tejúton, figyeli az Ikreket, s szemmel tartja a Kis Kutyát meg a Nagy Kutyát, Orion vadászebeit.

A Föld az egyetlen hely a Világegyetemben, ahol Isten műve, a teremtett világ képet kap. A Világegyetem létezik, de csak a Földről nézve van formája és működési rendje.

Égi utunk alkalmával egyetlen csillag van, amely kikerülhetetlen, mert szépsége áthatol a szervesetlen csillaghalmazokon, magához vonz, ragyogása lenyűgöz. Ez az égitest a Sziriusz, a mesék Tündér Szép Ilonája, Erzsébet, Circirkája.

Régtől fogva szokássá vált az égitesteknek nemet adni, karakterrel felruházni. Én úgy képzelem, hogy a női létet három égitest szimbolizálja. A nők biológiájáért, annak rendjéért 28 és negyed napos ciklusával a Hold felelős. Ezzel a renddel, a nők által az emberiség azonosul a Világmindenséggel, mert ugyanazon égitest felügyelete alá került, mint a többi emlős, vagy a tengeri víz, vagy a Nap, amely kénytelen néha háttérbe vonulni a Hold elől, s ilyenkor fényes arcát Napfogyatkozásba burkolja.

A másik női szimbólumom az égitestek között a Vénusz. Kereken 9 hónap a ciklusa, akár a nők

áldott állapota. Ezt a ciklust nehéz figyelemmel kísérni, mert háromnegyed éves, de nem pontosítja magát naptári rendhez. Babaarcú szépség mikor hajnalban felébred, vonzó szerelmes nő mikor este lefekvéshez készül. Az ő feladata, hogy szakadatlanul megjelenjen a fehér függönyök előtt az éjszaka csendjében, s ciklusának értelmére felhívja a szerelmesek figyelmét.

A harmadik szimbólum a női sors hordozója. Ez a Sziriusz, amely tündöklésével és aláhanyatlásával a női lét tragikumát őrzi és példázza.

A nagy női egyéniségeknek csillagsorsuk van mind a mitológiában, mind az életben, mind az irodalomban. A Hold útján nagylánnyá érnek, ezért nevezik őket Mezopotámiában SZIN Úrnőnek. Az Istenanya szakrális jelzői között az első mindig a Holddal kapcsolatos, mert a női principium első lépcsője a Holddal való azonosulás. Szent Erzsébet fiatalon lépte meg ezt a lépcsőt, és 14 évesen eladólány Szin Úrnő lett.*

A második lépcső a Vénusz az Esthajnalcsillag udvarába vezet. Szent Erzsébet, akárcsak Inanna Istenanya, "Gyümölcsöző anya" lett amint a lagaszi vázatöredék mondja:

„Engur ama őshun asszon Mugira,
Világtenger gyümölcsöző ősanyja.”

Szent Erzsébet három gyermeknek adott életet. Hermann, Zsófia és Gertrud voltak Erzsébet szemfénye. Amint kortársai mondták rajongva, "igen erős kötődéssel" szerette gyermekeit.

Hermann Creuzburgba került nevelésre, Zsófiát 1229-ben a brabanti herceggel jegyezték el, Gertud az altenburgi premontrei kolostorba került, ahol aztán apátnő lett. Boldoggá avatták.**

A Boldogasszony fogalom lényegét e két égitest ciklusai foglalják magukba, s egy harmadik

* Szin úr, a Hold férfi volta az úrnő párját, az UR-át a szerelmes társát jelöli. A Hold tehát a női lét befolyásolója, de a nő párját is megjeleníti. Mindkét nemet képviseli.

** Hermann 1222. márciusában született, Zsófia 1224-ben, Gertrud 1227-ben IV. Lajos halála után.

égitest, a Sziriusz ciklusának első fele, a felemelkedés.

A Sziriusz naptárcsillag január elsején kel fel és tündököl a téli égbolt közepén férje az Orion társaságában. Ez a fénykora. Menyasszony és boldog fiatal királyné június 21. és július 1. között hajnalban a keleti horizonton megszüli a nyári Napot, majd alászáll, és egy fél évig nem látszik. Ilyenkor a banya uralkodik az égi palotában, mert férje Orion ugyancsak elhagyja a családi fészket, eltűnik, a népmesék tanúsága szerint csatába megy, mint az Aranyhajú királyfiakban vagy elindul világot látni, mint a Zöld király mesékben. Csak december 21. és 24-e között tér haza, és kezd újra uralkodni.

Sziriusz sorsa összefügg az Orionéval, még alá is van rendelve, mégis a Sziriusz, amikor bevonul és fölragyog, térdet hajt előtte az Univerzumban.

Erzsébet előtt is térdet hajtott Európa, mert szerelmes házasságával, férje iránti rajongásával tiszteletet vívott ki a boldogasszonyi létnek, s újra méltó rangjára emelte a szerelem szentségét, abban a korban, amelyben bigottan és prűden a szűzházasság "szentségét" tették példaképpül a fejedelmi házaspároknak. Megjegyezzük, hogy az Árpád-ház kihalásához erősen hozzájárult ez az értelmetlen dogma. Gondoljunk Imre hercegre, Hedvigre, Ágnesre, Margitra, stb.

Erzsébet és férje Lajos, mint a Sziriusz az Orionnal felragyogott, tündökölt. Ők voltak Európa egén a csillaglátvány, igazi sztárok voltak. 1221-ben kötött házasságuk hírével a dalnokok körbe énekelték a királyi udvarokat éppúgy, mint Erzsébetnek 1227-ben történt megözvegyülésével.

Férjét is szentté avatták s életrajzában a Vita Ludovici-ban feljegyezték azokat a társadalmi eseményeket, ahol Erzsébettel megjelentek és szépségük, meg felragyogó szerelmük híre szárnyra kelt.*

Sík Sándor találóan írta, hogy Szent Erzsébet "női eszmény volt, kedves, szép, szerelmes, bol-

* 1225: sógornője Ágnes és Osztrák Henrik nürnbergi esküvőjén a Reinharsbrunni Krónika (1340-1349) is kiemelte szépségüket

1226: a würzburgi diétán férjével együtt "tündökölt"

1227: Ausztriai Margitot, Henrik német király feleségét Aachenban koronázták. Az ünnepségen kitüntek szépségükkel, méltóságukkal

dog hitves". Az égi boldogasszonyi sorsot reprodukálta a földön.

Fölfénylésének idején megismerhettük, mint a népét az éhínségtől megmentő gondos fejedelemisszonyt Lugal Geme Ur Nagy aki Mada, akár keleti előképe Inanna: a Nagy Kutya Úrnője akié az ország.

Inannát, a Mindentermő fa tejmagvaként USKALGA jelzővel látták el. Erzsébet minden rászoruló számára tejmag volt, minél többet adott, annál bővebben termett. Ez az attitűd hatotta át a búzacsoda legendáját. Erzsébet valóban közel állt az égiekhez, mert Isten ezerannyival pótolta a szétosztott gabonát, mely mint égi folyam ömlött a csűrökbe, hombárokba.

Erzsébet földi ciklusának fénykorszakában királynői ruhát kapott Máriától, olyat, amelyben Máriát ábrázolják. Bordó ruhát, égszín palástot csillagokkal, aranykoronát. Ebben vonult be méltósággal fogadni a vendéget. Kleinsorge megjósolta szépségét, okosságát, de a szemtanúk szerint ez a szépség felülmúlt minden képzeletet.

Szülei a leggazdagabb hozománnyal engedték el Thüningiába, s a személyes ékszerei is vagyoni értékűek voltak. Amikor a rokonai megtiltották az adakozást, ékszereit osztogatta szét, de adott, mert jól esett lelkének a segítségadás. Öröme telt abban, ha segíthetett.

A csillagasszonyok azonban életüknek csupán egyik felében tündökölhetnek. A példát a Sziriusz adja, aki július elsején megszüli a napot, sarlót ad lányai, a nők kezébe és felkészíti őket az aratásra. A gabonát csak nők arathatták és csak sarlóval. A sziriuszi sorsot átélte Inanna, a földön megjelenített csillagszépségű istennő. Leszállt az alvilágba, pedig ez nem volt kötelező, mert az alvilágban ott volt, ott uralkodott Ereskigál a nővére. Inanna önként vállalta a lemerülést.

Mikor elhatározta, hogy leszáll az alvilágba, törvényszerű döntést hozott. A Sziriusz sorsa, az istennő Inanna sorsa és a természet sorsa összefügg. A hanyatlás mindháromban elkerülhetetlen, azért, hogy bekövetkezhessék az újjászületés, az élet vizétől való szebbé és fiatalabbá válás.

Inanna 7 kapun átkelve lemondott mindenről, ami a boldog élethez kötötte. Először a koronáját tette le, királynői jelképét, aztán a fülbevaló ékeségeket. Aztán azokat, amelyek a nyakát díszítették. Következőkben a karkötőktől, gyűrűktől fosz-

totta meg magát, majd a derekán lévő gyöngyös övet adta át a kapuőrnek. Végül lemondott testi ruháiról, és anyaszült meztelenül lépett nővére Ereskigál elé. Ereskigál szigorúan bánt vele, majd szörnyeket küldött, hogy öljék meg. Végül életvízzel meglocsoltatta, s visszaadatta ruházatát és ékszereit.

Erzsébet 1221-ben, amikor megismerte Marburgi Konrádot, későbbi gyóntatóját, lelki gondozóját, megfogadta, hogy férje esetleges halála esetén többé nem megy férjhez és visszavonult életet él. Konrád ekkoriban hirdette meg a keresztes hadjáratot. II. Frigyes császár erősen számított IV. Lajosra, Erzsébet férjére. Konrád tudta, hogy háború lesz, tudta, hogy Lajos hadra kel és kézbe vette Erzsébet lelkét az esetleges özvegységre gondolva. Valósággal eljegyezte magát a tragikummal ez a gyönyörű, szerelmes és boldog asszony. Ez volt az a pillanat, amikor Inanna elhatározta, hogy leszáll az alvilágba. Erzsébet döntése "a teljes, misztikus önkifosztásig vezetett" (Jónás Ilona i.m. 79. old.), amely 1227-ben erősödött fel, amikor férje valóban elindult a keresztes háborúba. Pénzt gyűjtött és sereget toborzott és júliusban elindult a sereggel. Erzsébet áldott állapotban egy napi járóföldre kísérte. Alig akarta elengedni férjét, akit az életénél is jobban szeretett. Vele akart menni és szinte erőszakkal ragadták el mellőle Lajos hűséges lovagjai. Szeptember 11-én Otrantóban meghalt Lajos, 29-én megszületett Gertrud, s amikor a gyermekágyat elhagyta Erzsébet, pár hónapig szoptatta leánykáját, megérkezett lemondó útjának második kapujába, s 1228 februárjának végén lucskos hidegben elhagyta a várat. Nem élűzték, elhagyta. Nem akart prédából enni, amit jogtalanul vettek el a néptől. Senki sem fogadta be, mert Raspe Henrik és Konrád herceg a két vazallus megfenyegette a jobbágyokat, a várnépét, s a tartomány lakosságát, ha Erzsébetet befogadják, vagyonuk elkobzásra kerül. Erzsébet Eisenachban egy kocsmáros kamrájában húzta meg magát, hajnalban a ferencesek kápolnájában imádkozott és kérte a barátokat, hogy Te Deumot énekeljenek. Másnap a komornái elhozták a gyermekeket, s azok is a hideg kamrában húzták meg magukat.

A harmadik kapunál lemondott császári kérője házassági ajánlatáról. II. Frigyes régóta, titkolt szerelemmel szerette, de a császárnői koronát so-

ha nem láthatta meg Erzsébet gyönyörű fején, mert 1228 májusában megérkeztek férje hamvai, s itt, a koporsónál újabb kapu nyílt meg Erzsébet előtt.

Lajost lovagjai hozták haza, és a Reinhardtsbrunnban történt temetés után felelősségre vonták a családot, de Erzsébet sorsa nem javult. A lelki gondozója, Konrád a pápa segítségével kieszközlte Erzsébet özvegyi jussának kiadatását, s ő volt az, aki az önfeladás következő kapuihoz kijelölte Erzsébet számára az utat. Konrád javasolta Erzsébet számára az életbe való visszatérést vagy a kolostorba vonulást. Erzsébet mindkettőt visszautasította, koldulni akart. Ekkor 2000 frank özvegyi jussát megkapta, amelyből Konrád kórházat alapított Marburgban. Erzsébet a koldulás gondolata alapján az ötödik kapuban minden jogáról lemondott. Eisenachban a ferences kápolnában karját az oltárra téve adta fel jogát mindenről ami földi, akaratának is! Felvette a harmadrendű apácák szürke ruháját és cselédként ápolta a betegeket.

A következő kapuban várta a legnehezebb feladat le kellett mondania a szeretet érzéséről, ami gyermekeihez kötötte. Nem volt elég, hogy gyermekeit nevelésre elvitték tőle, de Konrád mester megkívánta, hogy az irántuk érzett szeretetet irtsa ki szívéből. Erzsébet könnyedén megjegyezte komornái előtt, hogy most már "egész nyugodt vagyok, mert úgy tudok gondolni gyermekeimre, mint bármely felebarátomra, de most már felebarátaimat is olyan mély szeretettel szeretem, mint gyermekeimet".

Miután lemondott hercegnői voltáról, javairól, akaratáról, a gyermekei iránti szeretet érzéséről, teljesen kiürítette magát, s csak Isten szeretetére gondolt. Konrád mester próbára tette a türelmét, ellentétes értelmű utasításokat adott neki, s utána káplánjával megvesszőztette komornájával együtt, gyakran megpofozta, s közben könyörgő zsolnárokat énekelt.

Megalázva, kisémmizetten, magát kiüresítve jutott el az utolsó kapuba, ahol már nem volt miről lemondania, ezért Konrád mester sietett elő egy mindenképpen bámulatra méltó ötlettel. Elküldte mellőle négy szeretett szolgálóját, hogy Őt se szerethesse senki és helyettük "egy piszkos és csúf, vénembert, egy buta, féleszű cselédlányt és egy torz gnómot fogadott fel. Velük kellett Erzsébet-

KÖZÉPKOR

nek a betegeteket ápolnia, főzni rájuk, mosni, takarítani. Konrád megtiltotta az adakozás örömét is, így kedves koldusaival sem találkozhatott.

A bántalmazásokat megköszönte Konrád mesternek, s azt mondta, "Ugye, milyen kemény és szigorú tud lenni még egy ember is, hát hogyan lenne az a mi mennyei Atyánk".

Ugyanakkor a szentté avatási jegyzőkönyvben Guda elmondása szerint feljegyezték, hogy a templomból hazajőve a falnak támaszkodott, hol édesen mosolygott, hol ömlöttek a könnyei, mert amint sok kérésre elmondta: sírt, ha az ő "Ura, Jézus elfordult tőle, és mosolygott ha felé fordult".

Halála azonban a szeretet jegyében zajlott. Isten madarat küldött hozzá, amellyel édesen énekelt, a szentek életrajza szerint magyarul! A kis madár, mint Tündér Szép Ilona álmát, az övét is őrizte, és álmában vitte el lelkét abba a világba, ahol szabad volt szeretnie.

Konrád mester szerint Erzsébet tökéletes akart lenni, ezért minden kedves emberi befolyás alól kivette. A tökéletességet 24 évesen, 3 év alatt érte el, s ezalatt elszenvedte a világ fájalmát. A megromlott világban a jóknak fel kell vállalniuk a gonoszok bűneiért való vezeklés mártíromságát. Erzsébet női megváltóként végigszenvedte családja bűneiért a vezeklés útját és tiszta könnyeivel, melyek pataokban folytak szeméből elmosta a világ bűneit. Megtisztította az emberiséget.

Ezért ne zúgolódjunk nehéz sorsunk ellen. Egy népnek kell szentté válni ahhoz, hogy ez a velejéig megromlott világ megtisztuljon.

Erzsébet lemondását férje halála inspirálta. Mint a párjavesztett madár, meg akart halni. Magyarország virága, ékes csillaga, boldog asszonya a boldogtalanság áldozata lett.

Erzsébet boldogtalansága fényt derít a Boldogasszony és Szűz Mária szakralitásának különbségére is, amint erről valamennyien beszélgettünk Falvay Károllyal. Falvay tanár úr leszögezte, hogy a Boldogasszony leányt szült, Szűz Mária fiút. A Boldogasszony azonban anyának is boldog volt, Szűz Mária viszont boldogtalan. Nem a jellemében, nem a sorsában volt a boldogtalanság mérge elrejtve, hanem a megromlott világ tette boldogtalan anyává Máriát.

Erzsébet 24 éves életében bemutatta a boldogasszonyi sorsot és ragyogott, tündökölt, mint Sziriusz január 1-július 1-ig. Azután a szűzmáriai

attitűdöt élte át és szerelmes férje utáni bánata vitte fiatalon sírba. Mindig Vörösmarty jut eszembe:

"Hervadása liliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté..."

(Szép Ilonka)

IRODALOM

- Magyarország virága. XIII. századi források Árpád-házi Szent Erzsébet életéről. Szerk. J. Horváth Tamás, Szabó Irén. Sárospatak, 2006.
- KARL, L.: Szent Erzsébet és az üldözött nő mondája. Bp. 1908.
- Sziriusz sorsú istennők és szentek Gyárfás Ágnes előadása a XII. Magyar Őskutatói Fórumon. Miskolc, 2007. aug. 09.
- PUSKELY Mária: Árpád-házi Boldog Erzsébet és a XIV. századi misztika. Róma, 1980.
- GREVEN, J.: Die Anfänge der Beginnen. Münster, 1912.
- KRIZSAI Mónika: Beginák. Ősi Gyökér. 2007. 35. 1. 37-43. old.
- MARISELLI, R.: Népi vallásosság a középkorban. 199-212. In: Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról. Szerk.: Székely Gyögy. Bp.
- PERROY, E.: La vie religieuse au XIII-e siècle. Paris. 1959.

Árpád-házi Szent Erzsébet emlékmű Pesterzsébeten,
a Szent Erzsébet templom előtt
(Internet)

Dr. UDVARHELYI OLIVÉR

Máriavölgy és kegyszobra*

A Kis-Kárpátok nyugati tövében, Pozsonytól 13 km-re egy festői völgyben találjuk a középkori, majd újkori Magyarország egyik leghíresebb búcsújáró helyét, a pálosok máriavölgyi kolostorát. 1377-ben Nagy Lajos király alapította azzal, hogy a „Thal” nevű földet Remete Szent Pál követőinek adományozta, hogy ott letelepedhessen. Az itt keletkezett monostor mindvégig a *Thal* nevet viselte a Mária szó zarándokhelyé válása miatt a XVII. században került elébe és említik *Mária-Thall*, vagy *Máriathal* alakban is, de a latin nyelvű szövegekben mindenhol két „l”-es változatban olvasható. A magyar *Máriavölgy* név csak jóval a rend feloszlata után a XIX. század óta használatos. (Ehelyütt vitába kell szállnunk *Török-Legeza-Szacsvay*: Pálosok – Mikes Kiadó, Bp., 1996. – című kötetének 58-59. képmellékletéhez írt magyarázatával, amely azon az állásponton van, hogy *Máriavölgy* elnevezése a XVII. században keletkezett.) Talán ez is oka, de nem magyarázata annak, hogy Máriavölgy nevét hiába keressük a Kiss Lajos által szerkesztett *Földrajzi nevek etimológiai szótárában* (Budapest, 1988.), a lexikon szerkesztői nem tartották fontosnak, hogy szójegyzékükbe felvegyék. Érdemes azonban megjegyezni azt is, hogy a közelében kialakult falu már a XVII–XVIII. században a szláv *Marianka* nevet viselte, ahogy szlovákul ma is hívják.

A kolostor kiváltságait 1384-ben Mária királyné, majd Zsigmond király is megerősítette. Mária-tisztelő Nagy Lajos királyunk donációs levelében ez olvasható: „Mi, Lajos’ a tisztelet és remény érzetében, melyet ápolunk a Boldogságos és dicsőséges Szent Szűz, valamint a szentpáli remetetestvérek társulata iránt, azon igyekezetben, hogy e remetetestvérek létszámát és kolostoraikat országunkban gyarapítsuk, e szerzetes testvérek örök tulajdonául adományozzuk Szűz Mária templomát Thál földjén. Eddig Porusthia (Borostyánkő, Pajstun) vár tartozéka volt, de most kivesszük a vár-

ispánság joghatósága alól.” (*Fejér*: Codes diplomaticus IX. 5. 162–163. old.)

Máriavölgy a XVI. századig nem tartozott a rend rangosabb monostorai közé. Nem volt vikáriusi székhely, hanem Nosztra alá tartozott. Jelentősége azonban a török hódoltság idején, illetve a reformáció országos elterjesztése következtében növekedett, hiszen a monostoraikat feladni és elhagyni kényszerülő pálos szerzetesek ide menekültek, és ha tudták, magukkal hozták értékesebb ingóságokat és főleg kolostorok okleveleit és könyveit. Különösen sok oklevelet mentettek ide Buda-szentlőrincről, így lett Máriavölgy, azaz akkori nevén Thal az ország legfontosabb pálos monostora, a generális perjel, később a magyar tartományi perjel székhelye is. *Benger Miklós* pálos szerzetes, horvátországi tartományfőnök (akinek életéről rendkívül keveset tudunk, még születési és elhalálozási éve sem ismert) *Pozsonyban 1773-ban megjelent Annalium Eremitarum coenobiticorum ordinis fr. e. S. Pauli I. e. vol. secundum* című rendtörténeti munkájában leírja, hogy a máriavölgyi monostor valamikor a szintén Nagy Lajos király által 1352-ben alapított márianosztrai vikariátus alá tartozott. A rendtörténész tudósításaiból megtudjuk továbbá, hogy 1626-ban német zsoldosok kirabolták, 1683-ban eretnekek pusztították, a templomot meggyalázták, az oltárokat szétrombolták. 1712-ben Keresztély Ágost bíboros hercegprímás helyreállította, majd különböző épületekkel bővítette, és 1721-től rendfőnöki székhely. Alamizsnás Szent János ereklyéit 1526-ban ide mentette Budáról a török elől Bánffy Lukács provinciális perjel; ezeket 1530-ban a pozsonyi káptalan vette át, ma is a Szent Márton Székesegyházban található. Az egyik mellékoltár őrizi Szent Teodóra szűz és vértanú testének ereklyéit. Végül beszámol arról is, hogy itt nyugszik Francisci András szerémi püspök és Kéry János váci püspök, volt generális perjel.

A gótikus eredetű egyhajós kegytemplom a XVII. században, a Habsburg-ellenes szabadságharcban kétszer is megsérült. Barokk stílusban építették

*Internetről vettük le ezt az érdekes tanulmányt, s közöljük, hogy olvasóink turistaútjaik alkalmával felkereshessék ezt a szent kegyhelyet.

újjá, megőrizve azonban a gótikus részleteket. A templom homlokzata előtti pálos szerzeteseket ábrázoló két szobor Georg Raffael Donner (1693–1741) osztrák szobrászművész a klasszicizáló késő barokk kiemelkedő mesterének alkotása. A templombelsőben a szentélyt gótikus csúcsíves, a hajót barokk cseh süvegboltozat fedi. A kegyszobor a hármastagozódású szárnyas oltáron található.

Máriavölgy népszerűségét és jelentőségét fokozta Szűz Mária hársfából faragott régi szobra, amelyet a népi hagyomány szerint Szent István korában, 1030 körül alkotott egy remete. Érdekességként meg kell jegyeznünk, hogy Benger Miklós már hivatkozott munkájában is ugyanez olvasható: „Icon Thaumaturga B.M.V. anno 1030 per quendam eremitam sculpta statua”. (A főoltár ékességét a csodatevő Mária-szobrot 1030-ban faragta egy ismeretlen remete.) Meg kell állapítanunk azonban, hogy semmiféle hiteles középkori dokumentum a szobrot nem említi. Különleges tisztelete azonban – mint Szűz Mária közbenjárását közvetítő csodás szoboré – a XVII. században alakult ki. Uralkodók, főpapok, nemesek és az egyszerű nép fiai tömegesen keresték fel a csodás Mária szobrot és Szűz Mária iránti tiszteletből számtalan kincset, vagy pénzadományt adtak át a pálos szerzeteseknek. Nagy Lajos királyunk leánya Mária, Zsigmond és Mátyás király, valamint a későbbi királyaink közül többen I. Lipót, III. Károly, majd Mária Terézia, sőt II. József is elzarándokolt ide. I. Lipót császár 1687-ben, amikor a pozsonyi országgyűlés alkalmából Máriavölgybe látogatott, és a nagyrészt felszabadított országot a Magyarok Nagyszabadságának ajánlotta fel. Lippay György esztergomi prímásról jegyezték fel, hogy 1642-től 1666-ig minden évben gyalog zarándokolt el Pozsonyból a máriavölgyi kegyhelyre. Pozsony város levéltári adatai is többször említik a népes búcsújárást, megemlítik pl., hogy 1649-ben Máriavölgyben hatalmas processzió indult. Máriavölgy a pálos rend eltörlése után is az ország egyik legelőkelőbb és leglátogatottabb kegyhelye maradt. A csodatevő kegyszobor és szent kútja ma is jelentős zarándoktömegeket vonzanak. A kegyhely területén még két kerek kápolna található, a hegyoldalon pedig impozáns, hatalmas méretű keresztút gyönyörködteti a zarándokokat. 1786-ban, amikor II. József császár eltörölte a rendet, a monostor állami birtokká lett. Utóbb Schwarzenberg

Sándor herceg vásárolta meg, aki a rendházat kastéllyá alakította át, amelyben fegyvereit, képeit, könyveit halmozta össze és állította ki. A Schwarzenbergektől Schaafgotsche Frigyes gróf vette meg a kastélyt, majd Wolkenstein Oszwald gróf, végül a tulajdonjog Stockau Györgynére, illetve Stockau Matild grófnéra szállt. Meg kell említenünk azt is, hogy sok előkelő család temetkezett ide: a Pozsonyi és Szentgyörgyvölgyi grófok, a Báthory, az Aponyi, a Pálffy, a Sigray, a Lippay és az Esterházy családok tagjai. A máig tisztelt kegyszobor – a művészettörténeti szakkutatások szerint minden bizonnyal – 1240–1260 között készülhetett. Annak ellenére, hogy az említett hagyomány régebbinek tudja. *Kummer László* pálos szerzetesnek 1737-ben, Pozsonyban megjelent *Marianischer von über fünff hundert Jahren wunderbahrfundener, und entsprungener Gnaden-Brunn. Das ist: Beschreibung der erfundenen wunderbaren Marianischer Statuen, Ursprung, und Wirkungen der allerseeligsten Mutter Gottes in Maria Thal* címmel (latinul *Puteus aquarum viventium*

Nagyszombat 1742-ben) megjelent kötetében a kegykép eredetét így írja le: „Szent Gellért, első Chanádi Püspök és Mártírnak, remete társai közül egyik magánosságban élvén azon a tájon, az Isten Annyának tiszteletére hársfából faragott egy képet még szent István idejében 1030-dik esztendőben. Ezen kép előtt ájtatoskodott ő sokáig, hanem midőn Péter, ‘s Aba Sámuel’ királykodása idejében üldözték a keresztyéneket a pogánykodók, akkor elrejté azt a képet a Remete, és tsak 300 esztendő múlva fedeztetett fel 1-ső Lajos alatt, a mint fellyebb említünk. Feljegyzésre méltó, hogy halhatatlan emlékü 1-ső Leopold Római Császár és Apostoli Király 1687-ben, a Po’soni Országgyűlés alkalmával József Fiának megkoronáztatása után, Mária Tálba kimenvén, ott példás ájtatossággal a Török’ igától akkor megszabadított Országot a Magyarok’ nagy Asszonyának pártfogásába ajánlotta; nem sokára pedig Herczeg Eszterházy Pál, Nádor Ispány, Báró Maholányi János’, királyi Jelenlét’ Helytartójával együtt, azon a helyen, hol a szent kút vagyon, egy tsinos kápolnát felállítottak, mely mostaniglan is fenáll, és számtalan betegek, bennák, vakok, gyengédek-től többnyire sikeresen meglátogatattik. Ezek közül vagyon Magyar Ország hajdani Primása, Esztergomi Érsek, Hertzeg Eszterházy Imre, a ki to-

rok gyulladásban szózat nélkül és halálos veszedelemben lévén ennek a' szent kútnak víze' 's a' bódogságos szent Szűz esedezése által tsudálatosan meggyógyúltt." A magyar nyelvű idézet *Jordánszky Elek: Magyar Országban, 's az ahoz tartozó Részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' Képeinek rövid leírása* (Pozsony, 1836.) című könyvéből való, érdekességként meg kell azonban említenünk, hogy Kummer könyve a német és latin nyelvű kiadás után Nagyszombatban, 1743-ban tótul (szlovákul) is megjelent.

A kegyszobor Ülő Boldogasszony; ölében a bal térdén ülő áldást osztó gyermeke Jézus, Mária jobbján országalma. A gyermek bal kezében könyvet tart. Történelmünkben a kegyszobor – minden bizonnyal a királyi alapítás tudatában –, mint *Patrona Regni Hungariae* szerepelt, és a Napbaöltözött Asszony jelvényeivel díszített, ezáltal az ország királynéja a barokk korban szinte kozmikus méreteket öltött. 1736. május 4-e jelentős dátum a Máriavölgy és a kegyszobor történetében, ugyanis lebontják a régi főoltárt, melyet egykor Pozsony városa és Lippay Gáspár fából készíttetett és 1694-ben gróf Széchenyi Pál veszprémi püspök, pálos szerzetes szentelt fel. Ugyanezen év szeptember 6-án elkészült a régi helyén Eszterházy Imre pálos szerzetes terve alapján az új főoltár, melyen középen a pálos rend címere áll. A kegyszobor aranysugarú ezüstsillagba foglalva emelkedik ki a szent kútból, ahol egykor megtalálták, a kút káváján kronosztikon jelzi az oltárépítés évét, 1736-ot. Két angyal térdel a szent oldalán, és a kegyszobrot nézi áhítattal. Az a körülmény – írják jeles néprajzkutatóink *Bálint Sándor* és *Barna Gábor* a *Búcsújáró magyarok* című kötetükben (Szent István Társulat Budapest, 1994.), hogy magát a kegyszobrot csillagba foglalták – tekintettel az országos méretű pestis járványokra – itt és ekkor többet jelent, mint Mária nevének értelmezése: Stella Maris-Tenger Csillaga. A közfelfogás szerint ugyanis a pusztító döghalált az égistek kedvezőtlen konstellációja okozta, amelyet kivédeni egyedül csak Mária, mint Reménycsillag volt képes. Amikor az országot, a magyar nemzetet veszély fenyegette, a XVIII. századi hagyomány szerint a kegyszobor verejtékezni látszott. A kegyszobrot is elérte a barokk kor ájtatos hangulata: koronával ékesítették, befestették, felöltöztették. A koronát maga I. Lipót és felesége Eleonóra

küldte. A kegyszobor a XVII. századi ábrázolásain is már dominál az öltözetén lévő Jézus és Mária-monogram, alatta a holdsarlóval. Három lángnyelven a *Salve Regina* népszerű Mária-antifona befejező fohásza olvashatók: *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria* – Ó irgalmas, ó kegyes, ó édes Szűz Mária.

A magyar pálos kolostorok műemlékeinek, gazdasági alapjainak és belső világának okleveles dokumentációja, *Documenta Artis Paulinorum* három hatalmas kötetben jelent meg, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának gondozásában (Budapest, 1975). Szerzője dr. Gyéressy Béla Ágoston OSPPE 40 évig végzett kutatómunkája alapján összegyűjtötte az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálosok monostorainak okleveleit. Máriavölgy jelentőségét az is igazolja, hogy a kötetben legnagyobb teret a szerkesztő ezen monostor okleveleinek szentelte. A középkori oklevelek, amelyeket a rend a török hódoltság és a reformáció korszakából át tudott menteni – mint utaltunk rá – a máriavölgyi levéltárban voltak, a rend feloszlatása után 1786-ban a Királyi Kamara Levéltárába, majd a Magyar Országos Levéltárba kerültek, és ezek alkotják az *Acta Paulinorum* állományát, melynek teljes anyagát az Országos Levéltár napjainkban 125 iratcsomóban őrzi. A gyűjteményben középkori oklevél nem található, a XVII–XVIII. századi pálosok, rendjük középkori történetét csak a most ismertett forrásból ismerték. A gazdag dokumentumgyűjteményből pusztán néhányat emelünk ki, először az 1725-ös évből (453 jegyzék szám alatt). Meghalt a rend bíboros protektora és konfrátora, Keresztély Ágost szász herceg (1666–1725), aki a máriavölgyi szobor egy részecskéjét értékes Szent Kereszt-ereklyetartóban őrizte, amit XI. Kelemen pápától kapott ajándékba nyakláncként, benne a Szent Kereszt darabkájával. A szász herceg annyira megszerette a magyar szerzeteseket, hogy úgy nyilatkozott, ha csak egy darab kenyere lenne, azt is megfelezné a pálosokkal. Teljes főpapi ornátusát, számtalan művészi kidolgozású arany és ezüst tárgyait a rendre hagyta és gyakran mondogatta az atyáknak: „Magam is csodálkozom, hogy idegen ember létemre ennyire vonzódom rendjükhöz és Magyarország csodatevő Mária-szobrát nem magyar, hanem én, a szászgermán ékesítem Isten rendelésé-

ből.”

Az 1745-ös évből pedig Eszterházy Imre hercegprímás életművét bemutató 479 jegyzékszámú dokumentumból idézünk. „1745: Eszterházy Imre hercegprímás közeli halálát érezve, háromszor is meglátogatja a máriavölgyi kegyhelyet. Életpályája: Beckó várában (Trencsén m.) született 1663-ban, atyja szintén Imre, anyja Bucsányi Zsuzsanna. Fr. Imre 1681. jul. 22-én tett fogadalmat Wondorfban a pálos rendben, 18 éves korában. Filozófiát Bécsújhelyen, teológiát Rómában tanult, mindkettőnek professzora lett. 1700-ban generális perjel. 1706-ban váci, 1708-ban zágrábi, 1723-ban veszprémi püspök, itt felépíttette alapjaiból a Szent Imre bazilikát, kettős tornyát rézzel fedette és harangokkal látta el. 1725-ben az ország kancellárja, majd esztergomi érsek lett. Mária Teréziát ő koronázta 1740. jún. 25-én. Pozsonyban helyreállíttatta érseki palotáját és egy másikat is épített a városon kívüli kertjében. Az Orsolya-apácák zárdáját bővítette, a Szent Erzsébet nővéreknek templomot és rendházat emelt 140 000 Ft költséggel. Szent Márton bazilikájában a főoltárt Donner Szent Márton lovas-szobrával ékesítette, 100 000 Ft-on a Boldogasszonynak állított oltárt, 8000-ért egyházi fölszerelést rendelt. Alamizsnás Szent János kápolnájában 40 000 Ft-jába került a Georg Raphael Donnertől való sír- emlék: az ezüst szarkofágot két márvány angyal tartja, balról a prímás térdel, szintén márványból faragva, jobbról az ereklye története, a dátum: 1732. okt. 28. és az érsek neve. Azt az aranykelyhet, melyet Mária Terézia megkoronázásakor kapott, az esztergomi káptalannak adta. Nagyszombatban a Szent Miklós-bazilika mellé a Boldogasszony kápolnáját építtette. 70 templomot emelt. Nemcsak Wondorf, Máriavölgy, Sasvár, Nagyszombat... pálos kolostorainak volt nagy jótévője, de a trinitáriusok, a piaristák, a kapucinusok stb. rendjeit is bőkezűen támogatta, még külföldön is, mint Wolfstallban (Ausztria) egy neki kedves Mária-kép miatt a templomot helyreállíttatta, oltárokkal és mindenféle egyházi dolgokkal fölszerelte. Számadataiból kiderült, hogy szent célokra és szegényekre több mint két millió Ft-ot költött. – Máriavölgynek adott kelyhe 2000 Ft-jába került. Pozsonyban pompás templomot épített a keresztéseknek. A pozsonyi Szent Márton-bazilika Alamizsnás Szent János kápolnájában temették el.

Sírfeliratát maga szerkesztette: „*Sub hoc admirandae commiserationis prodigio, Divo Joanne Alexandrino – ego in te, Deus meus, misericordia mea, assistente mihi dulci Misericordiae Matre – dormiam et requiescam. Frater Emericus.*” (A csodálatos irgalmú Alexandriai Szent János ereklyéje alatt nyugszom és pihenek benned könyörülő jóságos Istenem az Irgalmasság Édesanyja pártfogásával. Imre testvér.)

1671. június 13-án gr. Csáky László fogadalma a máriavölgyi Szent Szűznek (426. jegyzékszám alatt) citálását azért is tartjuk fontosnak, mert kizárólag magyar nyelvű: „*ÉN groff Chiáky László de Keresztszegh, szentgothárdi apáthur... adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, hogy magham Maria-Talban tettem illy foghadást, mint következik:*

Fogadom eleőttem boldoghsághos Szeplőtelen Szüz Mária, hozzád foliamodóknak orvossa, nagy hittel és átok alat, hogy migh Isten ez niomorult világhon enghedi életemet, esztendeőrül, esztendeőre nevednek dicséretire 100 forintot adok... Ezen fogadást penigh azért foghadtam Boldoghságos Szüz Mária, hogy protectiod alá vévén enghemet gyámoltalansághomban, légy irgalmas eörző csilaghom, hogy érdemtelen fiad Neked szolgállyak, halálom után az eöreöken való eöreömben részesülhessek... Gróff Chiáky László... Talban Szüz Mária oltária eleött die 13 Junii anno 1671...”

Végezetül a magyar művelődéstörténet szempontjából jelentős 429-es jegyzékszám alatt a következők találhatók: „1674 jan. 23: Lipót császár és király Róma 1671. évi engedélye alapján hozzájárul, hogy a pálosok generális perjele megfelelő tanulmányok és vizsgák letétele után a rend tagjainak magiszteri vagy doktori fokozatot adhasson.”

Máriavölgyi gondolatainkat egy a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában található XVIII. századi rézmetszeten olvasható *Ájtatos Imádság a' Thalli Boldogságos Szüz MARIA' Képe előtt mondandó.* Az imalap kezdő gondolatával zárjuk: „Üdvöz-légy óh hatalmas Mennynek, és földnek Kiralyne Asszszonya Mária! ki e' jelen való Thalli Szent Képnek ábrázattyában iteni tiszteltetel, és segítségül hivattatol.”

TÓTH SÁNDOR
A KELTÁK ÁLLAMA
 Álom vagy valóság?

Bevezetés

A nagy tekintélyű László Gyula megfogalmazása szerint, a „Vas fiai” a kelták fontos szerepet töltöttek be a Kárpát-medence történelmében. A kelták korában szántottak először hazánk területén vas csoroszlyás ekével, arattak kasszával, őrölték a gabonát forgóköves malomban, az ő útjaikon gördültek könnyű vasalt szekerek, és a kelták oppidumaiban indult el a városiasodás. Illendő ezért, ezzel a néppel is megismerkednünk őstörténelmünk függvényében.

Kr.e. 450-ben Hérodotos arról ír a Hellén világban, hogy a Duna a kelták földjén ered. Az ókori görög történetíró elsőként azonosítja tehát név szerint a keltákat, mint európai népeket. Pompeius Trogus és Titus Lívius történeti műveiből ismerjük a kelták vándorlását, melynek egyik fő iránya a Kárpát-medence, a másik Itália földje volt. Ezeket az írott forrásokat a régészeti kutatás sorra megerősíti. Kr.e. 4. század elején a keletre húzódó kelták elérik a Kárpát-medencét, és több mint négyszáz éven keresztül meghatározó jelleggel érvényesülnek.

A Keleti Kelta birodalom központja a Kárpát-medence lett. Ez a hatalmas vaskori népesség megalapozza a Kárpát-medence és Európa vasiparát. Valóságos ipari forradalom jellemzi a kelták munkásságát. Ám felvetődik a kérdés, mi tette ezt lehetővé? Hiszen a Szkíta vasművesség már teret nyert ezen a területen. A kimmerek és szkí-

ták hozták be, ugyanis mint tudjuk a vas erejét a Kárpát-medencébe. Fontos nyitott kérdés továbbá, milyen volt a kelták társadalmi berendezkedése, volt-e államuk? Megállja-e helyét Szabó Miklós törzsi szervezetének elmélete? Hogyan lehet egy nemzetnek birodalma, ha nincsen állama? Munkámban ezekre a kérdésekre szeretnék választ keresni, nem tagadom messzemenőig új és merész elméletemmel.

A Kárpát-medence őslakossága

Rendkívül fontos kérdés, hogy kik voltak a Kárpát-medence lakói a kelták előtt. Mivel az írásos források ez esetben rendkívül szerények, így könnyű a történelem útvesztőiben eltévedni. Egy időben a kora vaskorban Illyr őslakosokra gondoltak a kutatók, majd ezt felváltotta a Trák elmélet. E szerint a Magyar Alföldön át egészen a Felvidékig uralkodott a trák etnikum. Ám a fent említett népek jelenléte semmiféleképpen nem volt bizonyítható, így alapjaiban elvérzett. Az mindenestre a régészeti leletek alapján megállapítható volt, hogy a Dunántúlon és a Dunától keletre különböző etnikumok élhettek a kora vaskorban.

Hérodotos szerint Erdélyben iráni eredetű agathyrosok, az Alföldön pedig a hasonló származású sigynnák éltek. Ezek az őslakosok, mint ezt a mai DNS kutatások is bizonyították több ezer év óta éltek a Kárpát-medencében. Hérodotos szerint is ezek a népek Szkítiából származnak, még akkor is, ha a történetíró a sigynnákat a médek rokonának tekintette.

Bakay professzor úr írásaiban olvashatjuk, hogy alig száz esztendeje annak, miszerint hazánk területén a szkíták hagyatékát azonosították. Ennek a kutatásnak a motorja az 1923-ban Tápiószentmártonban talált arany szarvas megtalálásával indult csak be igazán. Világossá vált, hogy a Kárpát-medencei szkíta leletek szervesen kapcsolódnak az eurázsiai szkíta kultúrkörhöz. A Zöldhalmopusztán előkerült második hatalmas méretű arany szarvas maradványok Fettich Nándor kuta-

tásában, már tisztán kimutathatók, miszerint a Szkíta terjeszkedés elérte a Kárpát-medencét.

A szkítakor kutatása azonban sok nehézségbe ütközött. Párducz Mihály és Csallány Gábor ásatásai és kutatásai azonban tovább növelték a szkíták ismert hagyatékát. Ám a szkíta kutatás a mai napig is szerény méretű hazánk területén. Pedig alapjaiban véve, átírhatná az eddig ismert és immár beismertelhetően válságba került, elavult történelmi nézeteket.

Visszatérve eredeti témánkhoz, nézzük meg, kik laktak a Dunántúlon a kora vaskorban. A régészeti kutatások alapján a Hallstadt-kultúra keleti népcsoportjait, az illyrekkel rokon pannonokkal azonosították. Kik voltak a pannonok ezen is folyik a vita. Nézetem szerint természetesen az itt évezredek óta letelepült őslakosok. Erről az etnikumról kapta a későbbi római provincia, Pannónia a nevét. A dunántúli és attól keletre élő népek civilizációja virágzott és békésen keveredtek egymással.

A szkíták jelenléte természetesen a Dunántúlon is kimutatható, hiszen a Szkíta birodalomban számos etnikum élt és maradványaiban él a mai napig is. A Bakay Kornél által vizsgált szkíta csörgők erre a legjobb bizonyítékok, miszerint a csángóktól egészen a Vas-megyei falvakig kimutatható a regölésük közben rázott csörgős botok használata, a mai napig is, mint örökölt szkíta hagyomány.

Összességében megállapítható tehát, hogy a Kárpát-medencében a kelták megjelenése előtt a Szkíta birodalom virágzott. Ennek bizonyossága a több ezernyi Kárpát-medencei kurgán, aminek kutatásával évek óta adós a Magyar archeológia.

A Kaukázus vidékén feltárt kurgánokból ismerjük, hogy a halottakat zsugorított testhelyzetben temették el szkíta jellegű mellékletekkel. Ezek vas fegyverek, akinakés, lándzsák, török és az úgynevezett szarvasos balták, csörgők stb. Jellemző még a nagy számú kocsis temetkezés is, ami a Kárpát-medencében agyag kocsi modellek formájában is számos helyről előkerült. Ezek közül leghíresebb a budakalászi modell, ami teljesen épségben vészelt át a történelem viharait. A kocsik ilyen nagy számban csak a Kárpát-medencében kerültek elő a kora vaskorból. A kerék és a kocsik ismeretét igazolhatóan tehát Mezopotámiából a szkíták közvetítésével hozták el a Kár-

pát-medencébe.

A kelták bevándorlása Szkítiába

Az antik források csak óvatosan, átgondolva használhatók, mivel több évszázaddal később íródtak, mint a tárgyalt történések. Pompeius Tragus munkájában arról ír, hogy a keltákat a szülőföldjükön történt túlnépesedés indította keletre. Ezek egy része Itáliát rohanta le és elfoglalta Rómát. Egy másik szárnyuk a barbárok legyilkolása után behatolt a Kárpát-medencébe. Tragus szerint a kelták megtelepedésük után szomszédjaikkal hosszú háborúkat vívtak. A pannon területek megszállása nehéznek bizonyult.

Ezzel szemben a régészet a kelták lassú terjeszkedésére ad bizonyítékot és a szomszédos népekkel keveredett békés egymás mellett élést tanúsítja. A Sopron környékére bevándorló kelták Kr. e. IV. század első felében a Bécsi-domb nevű temetőben bizonyosan békésen éltek a Krautacker nevű település mellett. A pilismaróti, Kr.e. V. századi népesség a kelták odaérkező csoportját szintén békésen magába olvasztotta.

Az Alföldet érintve a kelta terjeszkedés a terület északi magas hegyek alatti részeit érintette elsődlegesen. A tartós megtelepedés a Kr.e. IV. század végén főleg a balkáni invázió időszakában teljesedett be. Az Alföldön a Kr.e. III. század első felében a La-Tene kultúra temetőinek egész sora jelent meg. Ilyent tártak fel a Békéssámson-erdőháti halom, Gyoma-egei halom, Kőrösszegapáti, Jászberény-cserő halom részeken.

Sok esetben a kora vaskori szkíta temetők a Kr.e. III. század közepe táján La-Tene típusú sírokkal zárul. A Muhi-kocsma dombon feltárt temetkezési hely viszont a korábbi szkíta sírcsoportok közé temetkezett kelta sírokkal vegyített. Hasonló vegyes sírok Békéssámson, Gyoma, Kistokaj és még számos helyen található. Ezek a sírok egyértelműen szkíta-kelta sírmellékletekkel regisztráltak. A leletanyag alapján könnyen bizonyítható, hogy a kelták itt is békésen éltek az őslakossággal és ennek következménye a szkíta-kelta kulturális keveredés folyamata.

Ugyancsak a déli országrész békés együttélésére ad ismereteket a pecini és karaburnai temetők lelet anyaga is. Sőt a Polgár, Sajópetri település feltárásokból is szkíta-kelta típusú régé-

szeti leletek tanúskodnak a település életében is békés harmonizáció jelenlétére.

Ezeknek az ismereteknek az alapján egyértelműen egy szkíta-kelta szövetségre kell gondolnunk. Mivel a szövetség szinte az egész Kárpát-medencében békességre utal a két népcsoport között, ezért ezt akár államközi politikai, katonai és társadalmi szövetségnek is tekinthetjük. Így érthető igazán csak a két vas erejét bíró nép békés együttélése és kulturális harmonizációja.

A két nép szoros szövetségére utalhat az is, hogy a külső világ számára a Kárpát-medence, szinte folyamatosan Szkítiának íródott, amely földön azonban kelták is éltek. A két szövetséges etnikum tulajdonságaival jól kiegészítette egymás hiányosságait. Katonailag a kelták félelmetes szkíta lovassággal megerősödve támadhatták csak eredményesen a hellenisztikus világot. Az ilyen szövetség viszont átfogó, teljes, az egész területre, államra összpontosított kellett, hogy legyen, mert különben egymás erejét forgácsolva nem tarthatott volna több évszázadig.

A hosszú letelepedés állandósulása, a fejlett mezőgazdaság, az igen fejlett kézműipar megerősödéséhez vezetett. Az északi hegyekben a kelták, főleg a cotinusok vasat bányásztak és magas szintű vaskohászat, vasipar alakult ki. Mindezek a folyamatok igen jó központi szervezetségre utalnak és megkérdőjelezzik az önálló törzsi népek elszige-

teltségét, egységes jól szervezett állam irányába mutatnak. Az oppidumok megjelenése tovább bizonyítja egy jól szervezett szkíta-kelta államszövetség meglétét, mert arra mutat, hogy egy államon belül a területeket felosztották egymás között és ezek az oppidumok mint kisebb területek központjai lettek meghatározva. Ez a folyamat egy államon belül a megyerendszer és a városiasodás irányának kezdeti stádiumának felel meg.

A jól szervezett és hatékony gazdasági háttérrel rendelkező államok voltak csak képesek arra, hogy önálló fizetőeszközt, pénzt veressenek. A pénzverés mindenkor és minden társadalomban állami, királyi privilégiumnak számított. A jó minőségű kelta ezüst denárok ábrázolási technikája egyértelműen keleti kulturális hatást mutat. A fejlődalon mindenkor az aktuális uralkodót ábrázolták, ám a túlsó oldal az illető népesség kultúrájával azonosul. A „madár lovas” fölötté a napkoronggal egyértelműen a keleti szkíta kultúrkörhöz kapcsolható. A ló, fölötté a kerékábrázolása szintén az ősi sumér kultúrára utal. A ló ábrázolása a teremtett világban megnyilvánuló ős típusú erők ismeretéről ad biznyságot. A ló ábrázoláson jól látszik, hogy a jelenetek készítői a természet alapos ismerői voltak. A lovak lába közül egy sincs takarásban, jellegénél fogva az archaikus szkíta művészet tudása olvasható le róluk.

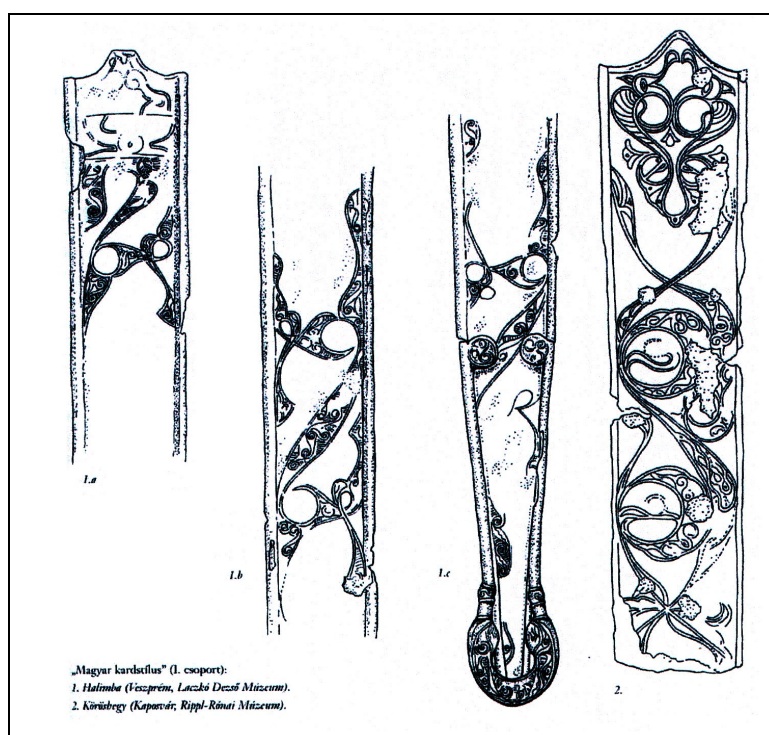

A különböző kelta népcsoportok a tauriskusok, boiok, eraviskusok, skordikusok, cotinusok stb. neve egyáltalán nem biztos, hogy törzsneveket takar, csupán azt bizonyítja, hogy a kelta társadalom is több etnikumra tagozódott. A fent említett népcsoportok között soha nem írtak törzsi viszálykodásról, háborúkról. Ez a kelta etnikumok, törzsek felett uralkodó egységesített jól szervezett, központosított szigorúan vett államhatalomra utal.

Ezek az etnikumok túlnyomórészt szoros szövetségben viseltek háborút, közös ellenségeik és szövetségeseik voltak. Természetesen a szövetségben belül társadalmi, katonai rangjuk eltérő is lehetett. Sok esetben a boiok, vagy az eraviskusok

voltak a szövetség meghatározó etnikumai. Valószínűleg hasonlóan, mint később a Magyar társadalmi rend uralkodóit biztosító Megyeri (Magyari) törzs.

Strabón forrásaiból ismert, hogy igen is volt kelta királyság. Ezek egyike Kritasíros kelta király, aki Burebista dák király seregeitől vereséget szenvedett Caesar halála körüli időszakban. Kritasíros a források alapján a boiusok és tauriskusok királya volt, tehát egy szövetséges etnikumé, és nem csak egy törzsé. Strabón írásaiból kiderül, hogy a keltáknál arisztokratikus kormányzás működött. Létezett egy trákiai királyság is tyleni néven akik (Tylis) lakói voltak.

A szkíta-kelta kulturális kapcsolatok összefonódásának szép példája az úgynevezett sarkányos vagy griffes kardhüvelyek Kárpát-medencei előfordulása. Ezt a kard típust csak itt a mi hazánkban találták meg eddig, ezért „Magyar” típusú sarkányos kardként ismeri az archeológia. A sarkányos, griffes kardhüvelyek díszítése az állatok egymásba fonódásának megkomponálása keleti, szkíta művészeti elemekkel kevert. Az ábrázolt művészet az állatok transzformációja egyik állatból a másikba való átváltása, kevert szkíta-kelta misztikus alakzatokba formálódik.

A szkíta-kelta kulturális hatás természetesen más jellegű tárgyakon is azonosul a régészet definíciója szerint. Jellegében ezért is választható

szét a Keleti Kelta Birodalom régészeti hagyatéka más nyugati kelta kulturális közösségektől.

Egy felhőszakadás után a bükk-szentlászlói Nagy Kelta oppidum sáncából kimosott edény került elő. A cserépedény felső harmadának palástján 15 harcos küzdelmének domborműve vonul végig. A figurák ruházata és hadi felszerelése szkíta-kelta jellegű. Jól felismerhető a hosszú háromszög alakú fejfedő és a térdig érő kaftánszerű felső ruházatuk, ami a deréknál övvel van összefogva. Hasonló viseleteket láthatunk az újat felajzó szkíta harcos kul-obai vázájáról, az ordoszi bronz lemezről stb. Négy harcos kezében egyértelműen turáni jellegű szkíta reflex íjat látunk. Hat harcos kezében rövid akinakésre hasonlító kard látszik.

Egy harcos dárdát vet, másik lándzsát tart dőfésre készen. A sebesült a földre rogyva, tülok formájú kürtöt fúj. A domborművön öt harcos kezében ke-

rek formájú pajzs látható. Ezek a jellegek és az ábrázolás stílusa, dinamikája szkíta harcosokra utal.

Azonban nem felejtendő el, hogy az edény egy régészeti bizonyított kelta oppidumból származik. A dombormű harcosai kelta stílusú harcmódban kizárólag csak gyalogos harc ábrázolásával láthatók. Az edény kelta típusú, úgynevezett kantharos, aminek díszítése viszont nem a szokásos karcolt kelta díszítéssel megalkotott, hanem finom domborműves szkítajellegű.

Az edény egykoron magas rangú személyiség birtokában lehetett. Összességében ékes bizonyítéka a szkíta-kelta kulturális közösségek egymásra gyakorolt békés hatásának.

A kelták a dákokkal vívott háborúk után sem tűnnek el nyomtalanul hazánk területéről, egyes csoportjaik továbbra is itt maradnak ötvöződve a Kárpát-medencei őslakossággal.

A szkíták még inkább tovább élnek hazánkban, vérük a mi ereinkben is csörgedezik. Az V. században Attila nagykirály seregében még név szerint is harcolnak. Aquileia ostrománál például szkíta katonai tanácsadók segítik a hun királyt. Az ő tanácsukra emelt és tüzzel az ostromlott falakra döntött nyergekből épített fa torony segítette elő az erődítmény bevételét.

Szerény képességű dolgozatom menete az ősi kultúrák fennmaradásának legkisebb csíráját is

igyekszik megmenteni és a letűntnek látszó nagy népek, őseink etnikumának kíván emléket állítani.

IRODALOM

- Bakay Kornél: Őstörténetünk régészeti forrásai I.-II.-III.
 Benda Kálmán: Magyarország történeti kronológiája
 Bozó Andrea: Hétszer fényesebben (Szkíta állatstílus)
 Filip J.: Enzyklopedisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas
 Filip Jan: A kelta civilizáció és öröksége
 Kemenczei Tibor: Az alföld szkítakor
 Kovács Tibor: A Magyar Nemzeti Múzeum régészeti kiállításának vezetője
 László Gyula: Vértesszőlőstől Pusztaszerig
 Lengyel Irina: A szkíta aranyszarvas
 Makkay János: Indoeurópai népek őstörténete
 Márton László: A korai La Tene sírok leletanyaga
 Német Kálmán: Nagy-Magyarország ismeretlen történelmi okmánya
 Prainsios Mac Cana: Kelta mitológia
 Stuart Pigott: Az európai civilizáció kezdetei
 Szabó Miklós: A keleti kelta művészet
 Szabó Miklós: A keleti kelták
 Szabó Miklós: A kelták nyomában Magyarországon

RÓZSÁS JÁNOS

Két munkanap

*Az első munkanapom szovjet
kényszermunkatáborban:*

Nyikolajev (Ukrajna), 1945. április 22.

1944. december 22-én estem szovjet fogságba fiatal levante társaimmal együtt, rögtön letartóztattak és hatheti vizsgálati fogság után megszületett a 3. Ukrán Front haditörvényszékének ítélete: tízévi, javító munkatáborban letöltendő szabadságvesztés, majd örökös száműzetés. Kétheti tehervagonban töltött gyötrelmes utazás végcélja az odesszai börtön volt. Embertelenül zsúfolt cellákban, a politikaiakra szabadított banditák által gyötörtén vártuk, hogy összeálljon a szállítmányok névsora, és a rabszolga utánpótlás elinduljon a különböző munkatáborokba, a kidőltek, sírba hanyatlottak pótlására. A börtöncellában, a várakozás heteiben a rablók megfosztottak jobb ruhadarabjaimtól, hitvány kacatot lökve oda helyettük, a csizmáimból ócska bakancs lett, aztán azt is elvették. Elnyűtt ruhában, mezítláb maradtam a meglehetősen hűvös koratavaszon.

1945. április 16-án érkeztünk meg az ukrajnai Nyikolajev városának barakk táborába, ahol párszáz fős szállítmányunk körülbelül nyolcszáz főre gyarapította az addigi, maradék állományt. A bútorozatlan, fűtetlen barakkok padlóján, tetvektől hemzsegő rongyainkba burkolózhattunk éjszakára. Az élelmünk üres céklaleves volt, kis darab fekete kenyérral. Az alvilági elemektől itt sem szabadultunk meg, mert vegyes láger volt, nem csak politikai elítéltekkel töltötték fel a létszámot. Magától értetődő, hogy a banditákból lettek a láger belső vezetői, többnyire a munkabrigádok vezetői is, akik a politikai elítéltek nyakán élőködtek. A munkatábor megszervezése után jött el az első munkanap, az első kivonulás napi tizenkét órai kemény és kegyetlen kényszermunkára.

*

1945. április huszonkettedike, vasárnap volt. Verőfényes, szép reggelre virradtunk, de csontig ható, hideg széllel a tenger felől, az első és egyúttal örökre felejthetetlen munkanapomra a szovjet rabságban...

Előző este sorra járták a barakkokat a kijelölt brigádvezetők, kezükben újságpapír szélére írott névsorral. Kiszóltatták a sorsukra váró rabok közül a leendő munkásaikat. Kádár Imrével ketten kerültünk magyarok a 13-as brigádba, egy Boriszov nevű, vöröses-szeplős, középkorú orosz brigádvezetőhöz.

A harminc fővel megalakult brigádunkat a 2-es számú barakk egyik nyugatra néző szobájában szállásolta el a komendáns, egy lefokozott orosz kapitány rabtársunk. Mivel villanyvilágítás egyik barakkban sem volt, teljes sötétségben, csak úgy találmra heveredtünk le új otthonunk padlójára, mely méreteiben, félig romos állapotában, törött ablakszemeivel szakasztott ugyanolyan sivár hodály volt, mint ahol a karantén öt napját átdidegtük.

Korán reggel, még virradat előtt felébresztett bennünket Boriszov, és kiadta a parancsot:

– Indulás az ebédlőbe, reggelizni!

Az ideiglenes ebédlőnek kijelölt barakk szobában, „kíméletlen tülekedésben és nagy hangzavarban, pislákoló mécses fényénél szürcsöltük ki nagy sietve az első munkásreggelit, mely minőségében ugyanaz volt, mint a karanténban osztott főtt étel, – üres céklaleves!

Felindultan, zilált lelkiállapotban szállingóztunk vissza a szobánkba a reggelizés izgalmas percei után. Mivel még mindig koromsötét volt, visszaheveredtünk a padlóra, kabátunkat a fejünkre húztuk és elaludtunk.

Kivilágosodott, amikor a kapu közelében lógó sínvas verése jelt adott a munkára történő kivonulásra. A láger minden mozogni tudó foglya ott sorakozott a kapu előtt hosszú, brigádonként külön-külön szakaszba rendeződött oszlopsorban. Fázósan kapkodtam a mezítlábas lábaimat társaim között ácsorogva, a szeles áprilisi reggelen, a deres téglajárdán. A hideg kékre csípte a lábam szárát. A jobb lábamon a két nyílt seb, mely január óta behegedni nem tudott a vitaminhiány miatt, vörösen égett.

Kitárultak a kapuszárnyak: a munkások serege lassan mozgásba lendült, és kígyózva kúszott ki

Nyikolajev széles utcáira. Ugyanezen a városvégen, néhány utcával odébb, nem messze a légerüktől volt egy húskombinát. A nevén kívül a háborúban semmi sem maradt belőle épen. A németek annakidején porrá bombázták. Téglá,- kő- és vasbetontörmelék tornyosult a helyén.

A kivezényelt raboknak a romhalmaz eltakarításához kellett nekilátni, hogy majd a megtisztított térségen, a hasznosítható kövek, téglák felhasználásával, a régi épületkomplexum kibontott alapjaira felépülhessen az új üzem.

A gyár vezetősége megmutatta a brigádvezetőknek, hová kell a kibontott törmeléket, ép téglákat, kockaköveket külön-külön rakásba hordani. Az örök körülvették a kijelölt munkaterületet, és a rabok tömege előzönlötte a romokat. Megkezdődött a serény munka. Megdöbentő, filmre és festő ecsetjére kívánczó látvány bontakozott ki percekben belül. A különböző öltözetű rabok, nők és férfiak vegyesen, igyekezettel estek neki a munkának, a börtön tétlenségre kárhozott bezártasága utáni felszabadultság érzésétől megittasulva. Fiatalok és idősek, reverendás pópák, aranykeretes szemüvegű, hímzett ingű ukrán öregurak, lefokozott katonatisztek, ápoltkézű úrinők és tenyeres-talpas parasztaasszonyok, barázdált arcú munkások, megfontolt mozgású parasztlányok bukdácsolnak a romok között. Verejtékezve hordta mindenki a faragott termésköveket, malteros szélű téglákat saroglyában, ölben, vállon – ki a térség peremére. Rövid időn belül, – mintha a földből nőttek volna ki, – a sok száz kéz tevékenysége nyomán, katonás rendben sorakoztak a kő és téglarakások.

A sokszínű tarkaságban egyben hasonlított mindenki a másikra: börtönsápadt, sovány volt, korra és nemre való tekintet nélkül. Minden rab magán viselte a börtön megaláztatásainak, a bizonytatlanságban töltött hónapok idegfeszültségének a nyomát. Első nekirugaszkodásban fokozott igyekezettel végezték a munkát, hogy legalább abban, a hasznos munka örömeiben nyerjék vissza ember voltukat, az értelmes munkában eltöltött múlt halovány visszfényét.

Azon kívül, körömmel-foggal, de törleszteni akartak a rabok, bűnhődni vétkeikért a Hazájukkal szemben, melyet a vádirat – és talán a saját lelkiismeretük, a beléjük nevelt felfogásuk szerint is – a nehéz időkben galádul elárultak, az életre-halálra menő harcban, háborúban nem tudtak a

hősiesség erkölcsi magaslatára emelkedni. Ostromozták magukat azért, mert a német megszállás alatt meghunyászkodva engedelmessé váltak az átmenetileg győztesként vélt hatalomnak.

A hangyamódra nyüzsgő emberek sokaságában elvegyülve, Kádár Imrével együtt hordtam a saroglyán a termésköveket, a brigádunk részére kijelölt törmelékkupacból, a kettőnkre bízott rakásból. Nem sokáig bírtuk a munkát. Néhány forduló után mindkettőnknek elszállt az ereje. Lelassult a járásunk, elfogott a gyengeség.

A hazulról csomaggal segített, erős fizikai munkához szokott, inas lábú ukrán parasztlányok lökdösve noszogattak minket gyorsabb haladásra, a keskenyre taposott ösvényen. Miután egy egész karavánnak a haladását fékeztek le, saroglyástól-kövestől löktek félre mindkettőnk az útból.

Ahogy félrebuktunk, felfordult saroglyánk nyelére támaszkodva kuporogtunk a romokon. Bágyadt tekintettel, szédülő fejjel néztük a többiek lankadatlan szorgoskodását, fogcsikorgató erőlködését.

– Nyolc, tíz évre vannak ezek az emberek ítélve. Nem értem őket, így akarják végigdolgozni a teljes büntetésidejüket? Ilyen rohamléptekben, minden erejük megfeszítésével? – kérdeztem álmélkodva Kádártól.

Imre, aki a moldvaiak révén – az oroszról románra tolmácsolt szavakból – mindig többet megértett a körülöttünk zajló eseményekből, mint én, a következőket mondta a nagy nekibuzdulásról:

– A munkakezdés előtt kihirdették, hogy aki jól végzi a munkáját, előbb szabadul és a szovjet haza megbocsát neki, ha az ország újjáépítésében kiemelkedő munkát végez. Ezért lódultak neki a munkának ilyen mindent elsöprő iramban. De hát meddig bírják? Egy napig, két napig, esetleg egy hétig, – és azután mi lesz?

A brigádvezető észrevette, hogy abbahagytuk a munkát, kiálltunk a sorból. Odajött hozzánk, és dühös kiabálással nógatott bennünket a kőhordásra. Vonakodva rakodtunk meg egy saroglyát, elcipeltek a rakásig, és ott ültünk félre, hogy másokat ne akadályozzunk a serénykedésükben. Kigombolt vattás kabátom szárnyai alá húztam fázós, sebes lábaimat, hogy egy kicsit átmelegedjenek.

Egyik másik rabtársunk villogó szemmel kiáltott ránk, hogy miért nem dolgozunk. Nem sej-

tettük szavaikat, de sejtettük az értelmét, hogy kénytelenek helyettünk is teljesíteni a kiadott normát. Sok mindent válaszolhattunk volna rá, de szavunkat nem értették volna meg, védekezésünket nem fogadták volna el. Nem feltétlenül lusta az, aki kiáll a sorból, és megbontja a brigád munkafegyelmét, amikor alig van jártányi ereje.

Délben a gyár a lehetőséghez képest kitett magáért. A hátsó, szintén romokkal keretezett, füves udvaron (amely engem erősen emlékeztetett az óbudai, aquincumi római kori aréna romjaira), letelepítették a népes munkássereget, brigádonként csoportosulva. Az ideiglenes vágóhídról, valahonnét a közelből, nagy kondérokban káposztával főtt húslevest hoztak; és mindenki számára színültig töltötték a tányérokat. Még húsfoszlányok is úszkáltak a híg lében.

Az ebéd utáni rövid pihenőt követően újra megfoglaltuk a saroglyát, hátha a jó húsleves után jobban megy a munka! Sajnos nem sokszorozódott meg az erőnk. Néhány forduló után megint lassacskán mindenki minket szidott. Mivel útjában voltunk a jövő-menőknek, elbújtunk az egymásra omlott betongerendák fedezéke alá úgy, hogy senki sem láthatott bennünket. A brigádvezető sem fedte fel búvóhelyünket. Azért is jó volt elhúzódni, mert a napot felhők takarták el, a szél csípősebbre fordult, és szemerkélt a hideg eső. Nem sokáig esett, de a nap végleg elbújt a széltől kergetett felhők mögé.

Ahogy szótlánul gubbasztottunk, odajött mellénk egy szegényesen öltözött orosz lány, aki szintén menedéket keresett. Kíéhezett formája volt, akárcsak nekünk. Látszott, hogy hozzátartozói őt sem tudták elkényeztetni hazaival a börtönben töltött hónapokban. Vagy talán nem is volt senkije?

Beszélt hozzánk. Mi is próbáltunk keresgélni a gyér orosz szókincsünkben olyan szavakat, hogy fenntartsuk az együtt-érző társalgást. Kérdezte, hogy hány évre vagyunk ítélve? Mondtuk, hogy tudomásunk szerint tíz évet kaptunk. Ingatta a fejét és szörnyülködött, majd vigasztalóan hozzátette:

– Nyicsevo, szkoro pojegyetye domon! (Nem számít, hamarosan hazamentek!)

Azokat a szavakat már értettük elég jól. Mások is többször mondták, hogy mint idegen állampolgárok, ha véget ér a háború, minket hamarosan

hazaengednek. Nagyon jól esett, hogy emberséges hangon, barátságosan beszélt hozzánk. Sorsközösséget éreztünk vele nyomorúságos helyzetünkben, mert hiszen ő is üldözött volt a megalázottak között.

Estefelé aztán mind többen dőltek ki a sorból, mások is elernyedve gubbasztottak szanaszét a törmelékrakásokon, és a brigádvezetők sem kiabáltak senkivel. A többség, érthetetlen módon, egészen a munka befejezését jelző sípszóig szorgoskodott, erőlködött az újra megeredt, lehangolóan szemerkélő esőben.

Így telt el az első munkanapom a Szovjetunióban, melyet még több ezer, végtelennek tűnő munkanap követett.

***

Az utolsó munkanapom szovjet kényszermunkatáborban:

Ekibasztuz (Kazahsztán), 1953. június 18.

Hiába reménykedtünk rabságunk első idején abban, hogy a háború végén kiderült a tévedés, az irataink átvizsgálása során rájönnek a szovjet igazságügyi szervek, hogy ártatlan emberek sínylődnek számkivetésben, embertelen körülmények között, nem volt szabadulás. Lassan morzsoltuk a rabság napjait, hónapjait, majd az egymás után következő éveket, a szabadulás reménységének egyre halványabb kilátásai között, a sorból kidőlt honfitársaink után a saját végzetünkre várva. Aztán a munkatáborok világa már életformánk lett. A túlélés minden fortélyát kitanult, fejet lehorgasztó, görnyedt hátú rabokká lettünk, sorsunkba bele-törődve, és a holnapoktól semmit sem remélve. Megtanultuk rabtartóink nyelvét, kiismertük magunkat a bolsevista rabszolgotartó birodalom soknemzetiségű sorsüldözöttei közötti együtt élés – már a cári világ óta – rögzült, áthághatatlan és könyörtelenül lesújtó farkastörvényeiben.

Végül aztán kilenc évet töltöttem szovjet rabságban. A múltó évek sodrában a munkatáborokon kívül megjárta néhány átmenesztő tábor, többször kerültem kórházba, majd ismét munkáslágerekbe. Az Ukrajnában töltött másfél év után, 1946. őszén felkerültem Észak-Urálba, majd 1949. tavaszán egy népes rabszállítmánnyal Észak-Kazahsztánba. A kietlen sivatagból szabadultam, hihetetlennek tűnő váratlan történelmi

fordulattal, a zsarnok diktátor, Sztálin 1953. márciusában bekövetkezett halálát követő események sodrában.

Az utolsó láger, amelyben raboskodtam az Irtis folyótól nem messze, a pavlodári terület Eki-basztuz nevű városában volt, speciális szigorított politikai börtönlágerben. Az életkörülményeink ettől függetlenül rendezettebbek voltak, mint a korábbi években. Az öltözékünk többé-kevésbé igazodott az éghajlathoz, a priccseken szalmaszakok voltak, pléddel takaróztunk, a hetenkénti fürdés alkalmával cserélt tiszta fehérneműben aludtunk, a tetűknek nyoma sem volt. Igaz, hogy kérelhetetlen börtöni fegyelem kötött minket, de megszabadultunk a közbűntényes banditáktól, „magunk között voltunk”, kizárólag politikai elítéltek, ami bizonyos nyugalmat is jelentett egymás között. Sőt, 1952 májusától (a januári rablázacást követően) már némi kis fizetést is kaptunk, és már nem éhezünk, a halandóság is csekély volt. Főként építkezéseken dolgoztam, mint földmunkás, rakodó, kőműves és vakoló. Az utolsó munkahelyem végül a vasöntöde volt, ahol segédmunkásként tevékenykedtem a mesterek mellett.

*

1953. június 17-én a politikai tiszt hívatta a parancsnoksági épületben lévő irodájába a külföldi állampolgárságú rabokat, a körülbelül ötezres létszámból pontosan ötvenegyet, azok közül huszonhét magyart is. Közölte, hogy minket elvisznek innét más lágerekbe, másnap számoljunk le a munkahelyünkön az ebben a hónapban végzett eddigi munkánk igazolásával.

A politikai tiszt különös rendelkezésének híre egyből szétfutott a lágerben. Izgatottan tárgyalták a rabok a lehetőségeket: a külföldiek biztosan soron kívül, elsőnek szabadulnak, és utánuk következnek a szovjet állampolgárok, egy széleskörű amnesztiával. A szabadulás váratlan reménységének lángja felizzott bennem, és nem tudtam elaludni, átforrósodott a párnám, amelyre lehajtottam a fejemet. Talán hajnal felé szenderedtem el, még álmomban is kósza, hihetetlen és kétkedő gondolatoktól gyötörten.

*

A legutolsó lágeri munkanapomon úgy vonultam ki munkára, hogy reggelire egy falatot sem ettem, csak szédelegtem, brigádtársaim szünni nem akaró, az eseményeket taglaló vitatkozása közben.

A rabok között mindig voltak túlzó optimisták, és megkeseredett pesszimisták, akik egymást túlkialbálva, szenvedélyes, ellentmondást nem tűrő hangon bizonygatták érveiket.

Ahogy bementünk az öntődébe Tibor, a magyar öntőmester kijelentette, hogy ő többé egy kézmozdulatot sem tesz, meg sem fogja a szerszámokat. Szólt a műhelybe lépő brigádvezetőknek, Alekszandrovnak, hogy készíttesse el a gyár irodáján az e havi munkateljesítményünk igazolását, ahogy előző este meghagyta nekünk Macsehovszkij, a politikai tiszt. Aztán felmászott a magszárító kemence tetejére aludni, a megszokott pihenőhelyére.

Nekem se mondta sem Makszimcsuk, sem Delicoj, hogy dolgozzam. Karikás szemekkel, sápadt arccal alig álltam a lábamon. Ettől függetlenül nem tudtam volna elnézni, hogy az öreg Makszimcsuk, akit batyának becéztünk, másszon be a kohóba, azt a szombati öntés előtt kitisztítani, előkészíteni. Utoljára még egyszer leveregettem a salakot, kitisztogattam a nyílásokat, habár közben többször megszedültem, és úgy éreztem, hogy összeesem. Aztán csak kitámolyogtam, és szóltam Makszimcsuknak, hogy nincs erőm besározni, betapasztani a kohó alját.

– Menj csak, fiam, pihenj! – legyintett az öreg megértően.

Lefekvésről, alvásról szó sem lehetett. Leroskadtam az alumínium öntő kályha mellé a lócára, és csak ültem, magam elé bámulva. Persze, Tibor se tudott aludni, csak forgolódott a kemence tetején. Aztán, amikor sehogy sem volt jó, le is mászott onnét. Próbált mókázni, viccelődni, mint máskor, de valahogy nem sikerült neki.

Nyomott volt a hangulat az öntődében. Akik maradtak, az érthető irigység és a néma reménység fojtotta beléjük a szót, a várható esélyeikről és jövőjükéről tépelődve. Az öreg ukrán Makszimcsuknak igaz, hogy októberben lejár majd a tíz éve, a lágerből mindenhogyan szabadul, de a moldvai Delicoj a tizenöt évéből még csak a nyolcadikat törlesztette.

Este bevittük az igazolást az irodára, Szadcsikov munkaügyi vezetőhöz, aki szintén meglehetősen görbén nézett ránk, különösen rám, aki valamikor a szpásszki kőbányában, a brigádjában szerencsétlenkedtem. Lehet, hogy mi is ilyen féltékenyen irigykedve néztünk volna másokra, ha azok-

ra mosolyog a váratlan szerencse, a szabadulás szinte biztosnak látszó útja. De hát valóban irigylésre méltóak voltunk-e, hiszen csak annyit mondtak, hogy máshová visznek minket, külföldi állampolgárokat?

Alekszandrov takarodó előtt bejött a lakóterünkbe, és közölte velünk, magyarokkal, hogy másnap nem kell mennünk munkára, további rendelkezésig bent maradunk a lágerben. Ezt sejtettük már, és vártuk is a hivatalos megerősítést.

Takarodókor úgy feküdtem le, hogy aznap egy falatot sem ettem. Az éjszakát megint álmatlanul, görcsös fejfájással töltöttem el. A hallatlan nagy lelki felindultság, a megrázkódtatás a váratlan fordulat miatt következett be. Rabságom első hónapjaiban, sőt éveiben is szinte nap, mint nap vártam az amnesziát, reméltem ártatlanságom napvilágra jöttét és a boldog hazatérést Magyarországra. (Emlékszem, 1945 nyarán a megboldogult Krumpach Józsi bácsival a nyikolajevi romeltakarítás közben minden teherautó közeledésével azt hittük, értünk jönnek, és visznek majd haza.) Ahogy múltak az évek, úgy halványodott el a reménység. Az egyre távolabbra, majd a messzi Ázsiába történt sodródás közben ködbe veszett a távoli Magyarország és szeretteim egyre elérhetlenebb képe.

A tapasztalt rabtársakkal folytatott hosszas beszélgetések, a szovjet módszereket illető, sok éves személyes észlelések, az újságok, könyvek által sugallt eszmerendszer ismeretében, vajon gondolhattam volna-e egy ilyen hirtelen fordulatra: a külföldi származású rabok elszállítására a munkatáborokból?

Olyanokkal voltam együtt, akik már tíz, tizenöt évet, sőt többet töltöttek már addig rabságban. És azzal a kegyetlen ténnyel kellett számolni, hogy a büntetésidőm egyre közeledő vége felé Távol-Keletre számúznak, erős katonai fedezet kíséretében. Az örökös száműzetés várt reám, állandó rendőri felügyelet mellett.

Ugyanis, akik – mint politikai rabok – a büntetésül kiszabott évek után kiszabadultak a szögesdrótkerítések közül, mindegy, hogy letartóztatásakor külföldi vagy szovjet állampolgárok voltak, haladéktalanul deportálták őket kijelölt lakóhelyükre, valahová a tajgába vagy a pusztaságba. A sztálini törvények ismeretében, a tényszerű helyzet elfogadásával, a jó Isten akaratában való megnyugvással vettem tudomásul, hogy soha töb-

bé nem láthatom a hazámat. Nekem otthon már úgy sincs senkim se, nem is vár haza senki ennyi év után, mert régen elsirattak, ha maradt, aki elsirasson. Egy út van előttem: a lágerből történő kiszabadulásom után lehetőleg mielőbb beleilleszkedni a reám váró életkörülmények közé, ott valahol a még távolabbi, még ritkábban lakott tájkon. Mivel írástudó voltam a sok analfabéta között, bízattak a társaim, hogy ez a képességem segít majd elviselhető munkakörülmények között elhelyezkedni az engem befogadó közösségben.

És most hirtelen-váratlan fellángolt a hazatérés alig-alig pislákoló reménységének majd elhamvadó gyenge fénye. Igaz, még mindig csak reménység, és nem bizonyosság. De mégis! Ekkor kezdtem a rég besüppedt, magam ásta sírhalmokat sorra kibontogatni: ha kilenc év után tényleg hazakerülök, vajon kit fogok otthon életben találni? Milyen szörnyű háborús tragédiáról értesülök, majd tíz év múltán? Ha vattás ruhában, üres kézzel érek haza huszonhét évesen, mihez kezdhetek majd? Befogad-e engem az a társadalom, melynek jelenlegi gondolkodásmódja minden bizonnyal eltér attól, amilyen életfelfogással kiszakadtam belőle annakidején? Bele tudok-e a munkatáborokban eltöltött évek után az újjá formálódott, átalakult emberi környezetbe illeszkedni?

Nem tudom, mikor hanyatlott le a fejem a párnára, mennyit aludtam mély zavaros álmomban, de a pirkadat újra ébren talált, égő szemekkel, zaklatott és kusza gondolatokkal. Örülöm, hinnem és reménykednem kellett volna, de annyi hazugság után, amivel éveken keresztül hitetettek bennünket, jogfosztott rabokat, – a szabadság levegőjének fuvallata egyelőre csupán egy újabb csalóka, délibábszerű tünemény látszatát keltette.

***

Nehezen oldódott bennem a beidegződött, örök bizonytalanság által keltett feszültség, talán hihetetlen, de még a hazaérkezésem után is. 1953. december elseje óta itthon vagyok, a szülőházamban, de hiába múltak el az óta hosszú évtizedek, a ködbe vesző események különösen nyomasztó emlékei nem halványulnak el. A szovjet rabságban töltött ifjúságom egyes mozzanatainak szívdermesztően sötét vagy reménységtől derengő pillanatai elkísérnek az életem végső határnapjáig.

HAJDU BÁLINT

Lorenzo Valla és a szabad akarat gondolata

Lorenzo Valla: A szabad akaratról Garzia leridai püspökhöz írott levele alapján

Lorenzo Valla da /Larentius Valentsis/, aki 1405-ben született Rómában, s ott is halt meg 1457-ben. Lorenzo Valla itáliai teológus, kánonjogász, humanista, az újkor bibliakritikai szemléletének előhírnöke, egyházmegyes pap. Valla, római jogász család szülötteként a tanulmányait a reneszánszkor humanista műveltségű Leonardó Brunitól nyerte. A reneszánszkor meghatározó iránya a humanizmus. Ez az időszak a polgárosodás és egyben a megvilágosodás időszaka. Ebben az időben a középkori dogmák zárt világa megnyílik, s a középkori gondolkodók magyarázat keresésének érdeklődési iránya az ókori gondolkodók világa felé nyúlt vissza. Maga Valla is a szabad akaratról írott értekezésében a gondolatait Boétiussal ütközteti. Lorenzo Valla humanizmusában is megjelenik az emberközpontúság, a racionális szemlélet szembekerül a pragmatikus merev szemlélettel. A kritikai szellem felerősödésével szemben a teológikus koncepcióról – ha még kezdetben nyíltan nem is utasítják el, – hallgatólagosan nem vesznek tudomást. Lorenzo Valla tanítómestere Leonardó Bruni, aki a reneszánsz műveltség meghatározó személyisége, s irányadója a földrajzi történeti etnográfiai leírásnak, amely új műfaj, történelmi humanista szemlélet irányvonala. Bruni a humanista filozófiájában elszakad a kereszténység világától, s a világlátásában az univerzalitás középkori megjelenésével találkozunk, ahol figyelemmel kísérik az emberi tényezőt és a természeti kauzalitást. Lorenzo Valla filozófiai képébe, a kora ifjúságának tanítómestere mély nyomot hagy, az élete folyamán azonban az útjai a papi elkötelezettség irányába vezetnek, s pappá szentelik, de lelkipásztori szolgálatot nem lát el. Piacenzába költözik és a Páviai egyetem retorika professzora a humanistakör tagja. Humanista íróként él Milánóban és Nápolyban sorra adja ki a bölcséleti írásait. A kritikai szemléletében több régi keresztény teológiai mű hitelességét megkérdőjelezi, s szembekerül az egyházzal, s eljárás indul ellene. Az élete megint irányt vált, s 1448-ban Rómában találjuk, s a Pápai udvar támogatott írói közé kerül.

Az élete utolsó éveiben ismét a katedrán találjuk, és újra retorikát tanít. Valla egyike volt a filozófiai szövegkritika megteremtőinek, aki az egyes antik és keresztény szövegek nyelvi és stilisztikai elemzése révén számos mű és dokumentum kronológiai helyét, a szövegek, szöveg változatok eredetiségét tanulmányozta. Valla a kor humanista szemléletének megfelelően a keresztény tanítás és a sztoikus és epikureus hagyományok összebékítésén fáradozott. (Sztoikus: az embert összhangban találjuk a természettel és a körülötte élő emberekkel. Epikureus irányzat: ókori görög filozófiai irányzat Epikurosz nevéhez fűződik, amely igazából természetfilozófia).

Erről a fáradozásról szól a "Leridai püspökhöz" írt levele, amelyben párbeszédre épülő gondolatok sorát találjuk, ahol a kérdező Lorenzo, s a válaszadó Antonio Garzia leridai püspök. A kérdező maga Valla, a retorika professzora, s a válaszadó egy püspök, aki valójában a vallási világnézetet képviselő személy. A párbeszéd tárgyában a szabad akarat gondolatát találjuk, a kereszténységben megjelenő szabad akaratról szóló dogmatikus hit tételt ütközteti a hagyományokban megjelenő sztoikus és az ókori epikurosz filozófiával. A gondolatsorok valójában az akaraton belül megjelenő emberi akarat és az Isteni akarat összefüggéseire keresik a válaszokat. A párbeszéd diskurzusban a Katalán Lerida püspökének személye nem tűnik jelentős személyiségnek, mert a katolikus vallásfilozófiában nem lehetett annyira mérvadó, mint maga Valla. A párbeszéd tartalmából ítélve, s azt Valla életútjával összevetve olyan érzésünk lehet, hogy Valla a párbeszédben valójában önmagával beszél. Önmagában találkozik a humanista Bruni féle tanítás az egyházi dogmatikus tételekkel ugyanúgy, ahogy Valla párbeszédese levelében is megtörténik. Ő abban az időben a pápai udvar retorika professzora, képzett pap, s önmagának tesz fel kérdéseket, a tudásában megjelenő irányzatok tételei között keres öngazolást, s keresi, hogy hogyan lehet összekapcsolni, egyesíteni az élete folyamán megszerzett tudásra épülő filozófiáját. Az

akarata kérdésében megjelenik az Isten akarata mellett az ember akarata és annak a kapcsolata. A keresztény tanítás akaratkérdését először a Boétius által képviselt filozófiai irányzatban találjuk, amely római filozófia. Boétius 500 körül élt, s tételeiben ő is mélyebbre nyúlt, a görög filozófia Platóni és Arisztotelészi filozófia képezi filozófiájának alapjait. Ezen, görög filozófusok témáit megtaláljuk, s összefüggnek az epikuroszi filozófiával is. Az akarat kérdésében a filozófia fontosságát találjuk (Reneszánsz Etikai Antológia 163. oldalán) „ezen múlik minden emberi cselekvés”. Az ember cselekvő akarata része az Isten akaratának, s ebben egyet is értenek, a vita csak azon folyik, hogy *az emberi akarat mennyire lehet független az Isten akaratától*. Az emberi életutakban rejlő változatosság meg nem értéséből adódóan különféle emberi életek életútjaiban megjelenő nehézségek fokozatainak kérdése, és logikus magyarázat keresése. A kérdés a filozófiai gondolkodásban ma is megadatott, mert: (az i.m. 166. oldalon találjuk) „nem lehet igazmondónak tartani azt, akinek a szavát saját maga sem más nem érti”. A dogmák által lenyomott teológia tudománya nem engedte a kritikát a teológiai tételek megkérdőjelezhetőségét, ezáltal olyan tételek jöttek létre, melyet maguk sem értettek, s talán ma sem igazán értenek. Az akarat kérdésében az Isteni akarat, mely János evangéliumában a mindenséget teremtő és irányító akaratot, mint IGE-ként találjuk. Az emberi akaratot pedig a mai szóhasználatuk latin eredetű szavában az EGO-ban találjuk. Az emberi akarat és Isteni akarat (EGO↔IGE) viszonyában, viszonyukra a harmónia adja meg a választ. Mi a harmónia gondolata: az **egyensúlyteremtés**.

A természetben az Isten akaratát akkor találjuk meg, ha a természetet harmóniába, természetes egyensúlyába találjuk. A természet törvénye a világtörvénye az egyensúly állapot, lásd Kipling Rudyard: Maugliját. Az emberben, akkor találjuk meg az Isten akaratát, ha az ember akaratát az Ego-ját harmóniában találjuk, az eleve elrendeltetett (Ab ovo), vagyis az Isten akarata szerinti életútban. Az akarat megnyilvánulása, hogyha eszerint gondolkodunk, akkor része az ember akaratának. Isten az emberben, ember az Istenben, a teológiai tanítás válik valóvá, az ember akarata a világban szerves részévé válik a Világmindenség

egyensúlyának. Ha nem, akkor a saját akarata általi irányított Ego érvényesül benne és a környezete alkotta világban. Ebben a gondolatban sztoikus filozófiát is megtalálhatnánk, de a fontos kérdés, hogy mennyire harmonikus, mert a harmónia egy vékony mezsgye ebben az esetben, ha letér az ember bármely irányba, akkor vagy istentelenné, vagy embertelenné válik a világa. Az akarat kérdésében a meg nem értettség példáját találjuk a Júdás személyiségében és cselekedeteiben megjelenő ellentmondásosság, s az arra keresett válaszokban kerestek logikus magyarázatot. A Júdás személyiségében megjelenő akaratában az Igei, illetve az Ego általi vezéreltetést egyaránt megtaláljuk. A kérdés és feleletekben az egyik oldalon találjuk az akarat megnyilvánulásban a Júdás és a gyűlölködő tömeg akaratát, és szembe velük magát az Isten Akaratát Jézust az Isten fiát. Jézus útja, üdvözülés útja, melynek fontos állomása az „Én vagyok” vállalása. Az általa tanítottak igazolják az üdvözülést, ahogy ezt a János 25-26-ban ekképpen mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is, él. És ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal. Hiszed é ezt?” Kérdi a bizonytalan tanítványaitól, azoktól, akik vele vannak nap mint nap, akkor csodálkozhatunk e azon, hogy Valla képzett teológusként a leridai püspöktől vár segítséget bizonytalanságára. A fenti idézet az üdvözülésről szól, Jézus tanaiban rejlő igazságból eredő isteni kegyelem elnyerésének lehetőségéről. A bizonytalanságot nemcsak a humanista Vallánál találjuk meg, hanem az Akarat útjának keresését a hazai líra kimagasló alakja Vörösmarty Mihály művében is a Csongor és Tündében, ahol Csongor folyamatosan keresi azt az utat, mely elvezeti szerelméhez a fény világba a fény leányához, Tündéhez. Ebben a történetben Csongor hiába kereste az utat, mert az akarat megnyilvánulásban csak saját akarata nyilvánult meg. Az ő akarata nem volt összhangban Istennel, míg a történetben szereplő Ilma földi életében Böskeként szembe nézett az AB-OVO-jával, s az Ég kegyes volt, s felemelte földi életéből. Viszont a földi életének nehézsége, a Balga nevezetű férje, nem tudta megtalálni helyes útját, felkötötte magát. Nem halt meg, hanem visszakerült a földre, s az isteni kegyelem újonnan megnyilvánult, mert lehetőséget kapott arra, hogy ott folytassa Böskével, ahol elrontotta.

A történet a végtanulmányában Csongor útja is csak úgy rendeződik, hogy a szerelme Tünde feladja égi mivoltát, hogy vele megtalálja Csongor az utat, amelyen együttlétükben elindulhatnak abba a világába melyet Csongor önmaga által vezérelve nem talált.

Jézus másik vállalása a világosság felé vezető út az Akarat akaratának megtalálása a világosságról a János 8/12-ben e-képpen vall: „Én vagyok a világ világossága ki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek a világossága”. A tanításaiban rejlő összefoglalást János 14/6-ban írja, hogy: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanem ha én általam”. A magyarázatot erre a versre a 20-dik versében találjuk: „Én az Atyában vagyok, és ti én bennem és én ti bennetek”. Az énbennem és ti bennetek gondolata már viszont az úrvacsora misztérium felé vezet minket, mely a református vallásban megőrzött lelkiismeret hit része, mert a bűnbánó hét a lelki mélység elérésének ideje, az önmagunkba nézés által, önmagunk valós képének megtalálása. Jézus üdvözülés tanai szerinti újjászületés a lelki megújulásban, a lelki mélységünkben megtalált, bennünk élő Jézusnak becsülettel tudjuk mi is mondani, hogy Én vagyok. Az üdvözülés visszatekintése általi múlt és jelen valóságának ismeretében való helyes út. Ez nagyon fontos vállalás, de a Jézus „én vagyok” vállalása ennél több, mert nem csak a múltnak és jelennek van birtokában, hanem a jövő ismeretével tudja, hogy tanítványai közül egyik elárulja, tudja, hogy az egyik megtagadja még hozzá háromszor, s ezt el is mondja nekik, tudja mi vár rá, tudja a sorsának sorsszerű végkifejletének lehetőségét, s tudja, hogy nem kerülheti meg. A legnagyobb feladat az emberi életben szembe nézni a halállal, mikor már tudta, hogy elkerülhetetlen a Júdás általi árulás, megtörtént János 13/31-ben „most dicsőítették meg az embernek Fia, az Istent is megdicsőítették ő benne”. Az idézet mondanivalója, az hogy látta a halálát. De milyen halált? Vörösmarty a Szózatban így fogalmaz „dicső halál”, az a halál, amelynek a végén üdvözülés van a mennybe menetel.

Meg kell említenünk azt a jézusi vállalást, amely a legfontosabb „Én vagyok” ez, pedig az, amely Krisztussá teszi, mégpedig az, hogy tudjuk, hogy tudja mi vár rá, s a János Evangéliumának 18-dik

könyvében látjuk, hogy a kertbe vonul a tanítványjaival, az árulás megtörtént, s az áruló a farizeusokkal kísért katonasággal Jézust és tanítványait meglepte. Jézus kérdezte: Kit kerestek? Felel nekik a názáreti Jézust, s erre felelte Jézus ÉN VAGYOK. Nagyon fontos vállalás, mert tudta, hogy tanítványai örömmel elrejtették volna, s örömmel vállalták volna, azt hogy a mesterük helyett mondják én vagyok, de Jézus nem önmagát védte, hanem a közösségét védte az által, hogy önmagát felfedte. Az én vagyok vállalásában a közösség megmentéséért aggódva önmagát felfedve kinyilvánított én vagyok, s engem vigyetek mert engem kerestek, a féltő szeretet legmagasabb szintű megnyilvánulása.

Ez a cselekedet, az ÉLŐ Jézus cselekedete, ez a cselekedete már krisztusi cselekedet, s válik KRISZTUSSÁ. Nem a kereszthalál, mert az már a folyamat végkifejlete. A krisztusi történések az ÉN VAGYOK vállalásától kezdődik, és a kereszthalállal végződik, de a folyamat végkifejlete nem törvényszerű, mert minden megtörténhetett volna, s a cselekvések sorozata akár más irányt is vehetett volna. Mennyire más és hozzánk szóló Jézus ÉN VAGYOK vállalásai, mint mondjuk Jákób a Mózes I. 27/19-ben írtak szerinti én vagyok vállalása. A sorsszerű végkifejlet megtörténe nem törvényszerű, mert az EMBER, az EMBER, az arisztotelészi filozófiában lelki hármasságban, azt mondja az emberi lélekről, gondolkodó, vagyis saját gondolatai vannak, szabad akarral rendelkezik. A sorsszerűségben nem a kereszthalál a törvényszerű, hanem Jézus esetében a MENNYBEMENETEL, az ami eleve megvolt írva, az Isten fia visszatér az Atyához. A sorsszerűség a másik vizsgált szereplőnkre is igaz, mert Júdás az, aki valójában az üdvözítő Jézus vállalásában szóló „én vagyok”-ban nem hallotta meg a számára szóló üzenetet. Jézus bármit szólt az a farizeusokban ellenszenvet váltott ki, s néki az „én vagyok” vállalásának Igéjét kellett volna közvetítenie, elvinnie, hogy akinek füle van az hallja meg, akinek szeme van, az lássa meg a Jézus tanításainak igéjét. Júdás nem hallotta meg az Ige üzenetét, s nem látta a számára rendeltetett akaratot, így nem teljesítette sorsszerű küldetését a közvetítő szerepet, de meglátta az anyagi világ mesterkedésének forrását, a pénzt. Becsületére legyen szólva, mikor rádöbben mit is tett valójában, a megbánását fe-

jezte ki azzal, hogy elhajította az ezüstpénzeket, bár ezzel a cselekedetével valójában meg nem történtté nem tudta azt már tenni. Júdást valójában tekinthetjük Pál Apostol előképének is, hiszen fajilag mind a ketten Júda nemzetség tanult fia, s az Isten kegyessége, az hogy a Megváltóért áhítózó népnek Jézus földi halálát követően újabb közvetítővel ajándékozta meg. Pál történetének elején vallási indíttatásból elkövetett megkövezés résztvevője, s az ő cselekedetét is ugyanúgy követi a megbánás és az útkeresés. Az ő feladatukat az Akarat reájuk rótt megnyilvánulását, úgy tudom kifejezni, olyan hasonlattal élve, mint ha egy sötét szobában várakozó emberek között megjelenik egy ember, s azt mondja ott a gyertya, s itt a gyufa, s lesz világosság. Ők viszont nem hisznek neki, mert ők nem hisznek a gyertyában még kevésbé a gyufa fényességet előidéző lehetőségében, mert ők az ő számukra elrendelt fényhozót, a villanyszerezőt várják, s ha az eljön, s megjavítja a lámpát, akkor kimennek a sötét szobából. Jézus földi élete a gyertyaláng Ő az, aki megmutatta, hogy az emberi akarat üdvözítő erejét, ha az emberi lélek megtalálja az Isten-felé vezető utat, akkor részesülhet az Üdvözülés fényében.

Jézus az Ég szülötte, aki földi teste által, mint Isten a mennyben, az ember a földön az Isten fia a földi teste által nem vonatkozathatta el magát a földi valóságtól. Isten fia a földön ember fiaként éli az életét és nem mentesülhet az emberi akarat végzet teljes rögös útjának nehézségének végigjárása alól. Az emberi akarat ezen téziseit a keleti filozófia Karmának nevezi, amelyet mi magyarul sorsnak nevezünk. A sors nem más, mint az embernek az életútjának a soros élet képei azok az akadályok melyekkel szembe kell néznie, s bármily keserű is az eleve elrendelt életet teljesíteni kell, megfutamodni biz nem lehet. Jézus sem mentesülhetett a sors életképei elől, az életképek sokaságában találjuk, tudta, hogy Júdás elárulja, s tudta, hogy Péter is megtagadja, s tudta, hogy a nép melyet megváltani jött, majd halálra veti. Az emberi élet erről szól, hogy mindenkinek van egy életútja, melynek a végén a halált találjuk, s ha elfogadjuk a keleti filozófia újjászületés hittételét, akkor az újjászületést követően egy újabb halál következik. Ezt egyébként logikusan értelmezve a természet filozófiában is így találjuk, mert összességében a természet, hogy tavasszal az avulásból egy

új élet teremtdődjék. Akkor most kérdezhetnénk, mi a különbség a Júdási és a Jézusi akarat megnyilvánulás között. A **jelenből következő jövő**, s ez egyben az életen belüli jövő, vagy a következő életen belüli jövő kérdése. A keleti filozófiánál maradván az újjászületésben megjelenő előző élet „jutalma”, s ebből a mókuserékből ad nekünk utat Jézus az üdvözüléssel, az életünk végének a jutalmával, a mennyei élet elérésének lehetőségével ajándékozta meg a világot. Jézus tanításaiból, illetve az életének akarat teljes megnyilvánulásából adódó gondolat az, hogy mennyire tudjuk elviselni az élet megpróbáltatásait, az ember, ember tud-e maradni kegyetlen sorsában. A kegyetlen sors megjelenése nemcsak bennünk vetődik fel, hanem Valla gondolataiban is, hogy az ember mennyire képes a sorsát a saját akarata által befolyásolni, illetve mennyire szakadhat el az Isten akaratától (Reneszánsz Etikai Antológia). Valla a 183. oldalon így ír erről: Miért csinált engem így? Avagy nincsen-e a fazekasnak hatalma az agyagon, hogy ugyanazon gyuradékból némely edényt tisztességre, némelyt becstelenségre csináljon? A kérdésre kérdésben találjuk a választ az edény elkészítője, nem tudja, mire használják majdan a készítményét erre nincs befolyása, csak azt, hogy mi az edény rendeltetése és mire használható az általa elkészített tárgy. A gondolat kérdésére a Jézusban, tanításaiban kapunk választ: a legnehezebb sors végén is megtaláljuk a halált, mely az Ő esetében testi. Földi testében a szenvedéssel teli halált találjuk, de lelkében az eleve elrendeltetett ÜDVÖZÜLÉST találjuk. Lélekben visszatér Istenhez. A Jézusi tanokban az Üdvözülés elnyerésének lehetőségét találhatjuk, amely nem más, mint a harmóniára való törekvés cselekvése emberrel és Istennel egyaránt. Ez által egy harmóniával teljes élet, az eleve elrendeltetett életút végén, minden ember megtalálhassa az üdvözülés lehetőségét.

Ahogy Madách mondotta: Ember küzdj és bízva bízzál.

Befejező gondolatként:

Lorenzo Valla nagyszerű munkájában nem mondja ki a gondolatait, hanem azt Antonio püspök mondja ki, ő pedig az építő kritikájával próbálja alá támasztani, vagy kétségbe vonni. Az a célja, hogy az olvasóban keltse fel a saját vélemény kialakí-

tásának vágyát. Azért, hogy létre jöjjön az olvasóban a szabad akarat általi vélemény, a szabad akaratról mindenkinek a hite szerint kell döntenie, ahogy tette ő is. Hitében megtaláljuk a teológia és a humanizmus tanait egyaránt. Ezáltal maga Lorenzo Valla saját hitvallásának egyvelegét tárja elénk, egyben az olvasót is további gondolkodásra ösztönözi. **A gondolat magját megadja, s hogy ez mivé nő az csak a gondolkodótól függ.**

LORENZO della VALLE

Olasz humanista tudós 1407 körül született Rómában, s 1457-ben ott halt meg. Fiaalon tanítóként működött.

1435-ben Nápolyban V. Alfonz király szolgálatába sze-

gődött, de Nagy Konstantin donációjáról írt könyve miatt eretnekséggel vádolták meg, ezért Rómába szökött, ahol V. Miklós pápától kegyelmet nyert, sőt pápai titkári állást is kapott tőle, tanár lett és kanonoki rangot kapott.

Lefordította Homeros Iliaszát, Thukydész minden művét, s Herodotosz kötetét latinra tette át. Lexikális adatok szerint hagyomány és tekintély ellen küzdött, s ez a törekvése minden munkáját áthatotta. Arisztotelész nézeteit erős kritikával támadta dialektikus párbeszédés filozófiai művében (1499-ben jelent meg nyomtatásban). Valójában Epikurosz híve volt, De Voluptate című művében kifejti, hogy a világon egyedüli jó a kéj és a testi örömszerzés más formája. Bibliamagyarázó műve írásakor az Új Testamentum elemzésénél a görög eredetire hivatkozva mutatta be a Vulgatát, az egyszerű emberek képes bibliáját.

(szerk.)

NAGY ATTILA

A tükör trükkje

Mottó: „Akik nappal álmodnak, számos olyan dolgot észlelnek, ami a csupán éjjel álmodókat elkerüli...”

E. A. Poe.

Az angyal belibbent a fényben úszó terembe. Életgyertyája felszikkasztott, jelezvén, hogy az Őrzőnek dolga van. Suhanása, mint megannyi lélekharang sepert végig, betöltve a lég-hézagok zeg-zugos cúgos szegleteit. És szertüze meggyújtotta teremtés minden gyertyáját. Középpütt egy szökőkút locsogta vég-es-telennek tűnő szomorkássággal egyes gyöngyöző kacagását. Maga a kút egy folyton változó arckifejezést formázott – hol egy lobo-gó tekintetű őrültét, hol egy áhítattal átitatott szentét, hol a tragédia, hol a komédia maszkját – a lélek minden rezdülését, a kettősség folyamát, a látszat és a valóság látszólag ellentmondását mesélte öröktől – a változatlan igazságot. Senki nem tudta volna megmondani pontosan honnan eredt, de egy talán bizonyos hogy valahol a Fény és az Árnyék országából kellett érkezzen...

A kutat díszes ősi szimbólumok ÉK-ítették, az Élet és Halál beavatási jelképei – háromszögek, csillagok kereszttek, félholdak, megannyi jeles képmutatás...

A kúti arcok megállás nélkül váltottak át egyik ál-arc-képről a másikra, szájukból háromszínű sugárként pezsgett a jelenben a múlt, és a jelenben a jövő.

A múlt ugyan mire leért az alatt pihenő gyűjtőkehelybe, már kissé megfakult, megőszült,

megszépült(?) – az angyal jól tudta miért – a jelen és a jövő színesebb és érdekesebb, hogy kegyetlenebb és annál mozgalmasabb legyen, csak egy kis fakítás kell és az emberek máris irányíthatók, változtathatók; elegendő a forrásba beleköpni és a legszentebb cél is az Ördög játékszerévé válik...

A szökőkutat néhány alkalmatosság ölelte körül egy szék, egy fogas rajtuk megannyi kell-ék. A szék mellett egy hatalmas tükör állt, amit egy sziporkázón kék selyem lepel lepelt.

Az angyal kezében egy könyvet tartott. Az Őrző elmosolyodott, és 77 karéjos glóriáját, mint valami közönséges hajtókorongot a fogasra kanyarította. Fittyet hányva minden illemnek szívott egyet nemesre szabott finom rajzú orrán, kráko-gott, majd a piros kék bíbor forrásba köpött. Amikor a szent-frász-karika nekivágódott az ódivatú fogasnak – igazából nem is volt fogas hanem egy fa aminek égbetörő ágait, koronáját gondos kezek lenyesegették, ezért tűnt a valóságban fogasnak, hogy miért jó kérdés – hatalmas villámlás támadt, majd akkora szél ami az angyal markából kitepte a vastag kötetet. Ahogy a szellemi manna úszott a levegőben egy pillanatra felvillant aranyfüstös fedele, amin ez lángolt piros, kék, bíbor, fehér izzással.

SORS (megjegyzés mind a két S betű olyan, mint

egy villám). A szél magával ragadta a tündérek leplet is, leleplezve a kéken villódzó tükröt, ráján egy fejedelmi oroslánál, aki mancsában egy nyitott könyvet tartott. Az egyik lapon ez állt MESE (megjegyzés az S betű mindkét végén egy-egy nyíl mutat fel és le), a másikon ez volt olvasható MÁSA (megjegyzés ua. mint az előbb).

Az ördög leült a trónszékre, hogy megpihessen, hisz oly régen ÚTON volt már. Messziről jött a VILÁGBÓL, hogy rátaláljon, de valahogy mindig elvesztette azt.

Belenézett a tükörbe, mert ott még nem kereste. De valahol mintha hallott volna egy régi legendát arról, ha az emberek összetörnek egy tükröt, azzal szerencsétlenséget zúdítanak magukra, hisz így kiszabadul a benne lakozó Sátán, aki minden tükör előtt billegő teremtményt a hiúságával kísért meg...

Amint belepillantott egy visszataszító arc-kép mutatott vissza rá, egy nemes vonású kedves mosolyú sugárzó tekintetű szelíd tek-intet(t). Amikor az ördög ezt meglátta önkéntelenül is felordított a borzalomtól, de valahogy örömtelire sikeredett a kiáltás:

– Ilyen gyönyörűszép lennék? – Kérdezte majd azon töp-rengett, hogy mit is mondott az előbb:

– Mi az, hogy gyönyörűszép? Mikor én kedves, szeretetreméltót akartam mondani.

Az ördög egyre nagyobb zavarba jött. Szemét kép-telen volt levenni a tükrőről, egyre durvább és durvább dolgok jártak a fejében, de mindennek az ellenkezőjét mondta, vagy hallotta, látta viszont üstökében is.

Mikor ütésre emelte öklét, hogy összetörje a tükröt akkor akarva-akaratlan simogatásra nyílt a keze. Egyre nagyobb zavarba jött és zavarában nevetni kezdett; ám a tükörben szemei, mély titkok kútja, mint valami záportenger kövér sós gyöngy-könnyekeket fakasztottak, aminek cseppjei rótták a lélek útját. Amikor az ördög már hétrét görnyedve gurult a nevetéstől, és a valóságban is kicsordult a könnye – a tükörkép vibrálni kezdett: egy szomorú könnytelen angyalarc nézett vissza az ördögre. Ekkor az ágfogásról lehullott a glória és hatalmas ézengéssel a földnek ütődött. Feltámadt a szél.

Setét fellegek tornyosultak a terem(-tés) mennyezetén; egy vaskos pörögve villódzó könyv tűnt fel a távolban, és a nyomában suhanva egy

piros, bíbor, kék kendő, ami alávitorlázott a tükör lapjára. A kötet, amin ez állt SORS (megjegyzés az S betűkön a nyilak föl-le föl-le mutatnak) kinyitva az angyal kezébe hullott. A felütött lapon az állandóan változó, sebesen pörgő évszámok felett egy üzenet sugárzott vibrálva, amit hallani is lehetett:

„Saját magunk vagyunk önmagunk legnagyobb ellensége. Ám ha mások is azokká válnak azokat szer-essük, vagy legalábbis tiszteljük, mert ők elfogulatlanul mutatják gyengeségeink. Sokszor ők azok egyedül, akik átadják az egyetlen kulcsot, a magunkban rejtő rossz dolgok magyarázatát, amit félelmeink gerjesztenek, megvilágítják, ami árnyékban marad, amit rosszul látunk. Vagyis mi az ami SZEM-FÉNY-VESZTÉS, amit követ a fővesztés terhe... Mi a LÉTHARCBAN A VALÓ FÉNY VAGY SÖ-TÉT. Aki terem-t az fájdalmat szer-ez. Aki pusztít az nagyobb kint ok-oz; ha nem tud terem-teni. A IÉLek nem hal meg soha. Bár fejlődését csak akkor értheted, ha tér és idő egybefolyva mutatja meg ajelenben a múltadat, ami a jövőhöz vezet, aminek szereplői változnak, de mennél változatosabbak, annál különfélébb módokon, de egyetlen úton vezetnek gyökereidhez.

Ha alszol ébren leszel, ha pedig ébren is álmodsz akkor sajátítod el a legfontosabbat az OLVASÁST (megjegyzés lásd fent az Sekkel). Ne feledd a IÉLek útja nem más mint a FÉNynek háttal állva tudj olvasni a SOR(S)-OK között. Ennek elsajátítása négy lépésben sajátítható el. Viszont kell hozzá a kettŐsség ami, mindenben és mindenkiben jelen van. Ezt megérteni, érni kell. Útra térni. Színei a következők első darabja kéz-lábé. Második az ész és agy. Ám ezzel még kész nem vagy. Csak ha megáll, elméd lefagy. S ezt követve jöhet a szívnek darabja. Végül az ezeket egyesítő kalandja a IÉLeknek útja. Innen ered al és felvilágok kútja...”

Ekkor a könyv becsapódott az őrangyal elfújta a gyertyákat, ivott a szökőkút vizéből, az eredetforrásból, felnézett az Égre, lehajolt, hogy fölvegye a földről glóriáját. Szárnyra és hosszú útra kelt, mert tudta, hogy a könyvet nem mindenki érti meg, csak a bolondok, a kárhozottak, a szentek, és a gyerekecskék, bár ezt a tudást ŐK SEM kapják ingyen...

CZEGLÉDI KATALIN

A keleti magyar sezserék nyelvi tanulságai

1. Bevezetés

Jelen tanulmány kettős élmény hatására született. A korábbi Benkő Mihály kérése, a későbbi pedig Veres Péter azon véleménye, mely szerint „...a Közép-Ázsiában élő kazahoknál előforduló „mád-i-jár” elnevezést sehogy sem nem¹ lehet népünk magyar önelnevezésének etimológiájával kapcsolatba hozni. Alapvetően hibás hipotézisnek kell tartani, ahogyan azt egyesek mostanság megalapozatlanul feltételezik...” (VERES 2007:214)

A kazakisztáni magyarokról már három vetítés-sel egybekötött beszámolót is hallhattunk az Ős-történeti Egyesület ülésein, kettőt Benkő Mihály történész, egyet pedig Bíró András antropológus előadásában. Ezen kívül további ismereteket szerezhethünk a keleti magyarokról Benkő Mihály írásaiból. A keleti magyar sezserék nyelvészeti szempontú tanulmányozására Benkő Mihály kért fel egy a témát érintő hozzászólásom kapcsán. A munkát elvállaltam, amelynek a magyarázata összetett. Az egyik az, hogy több mint 30 éve foglalkozom a Volga-Ural vidéke földrajzi neveivel, velük párhuzamosan a Kárpát-medence földrajzi neveivel valamint az e nevekhez kötődő személynévvel és közsókkal, ezeken keresztül pedig az ide kapcsolódó nyelvekkel. A sezserék hagyományai közvetlenül érintik ezt a területet, mert azt mondják, hogy a *madiarok/madijarok* egy része ide költözött. Miután megírtam a Volga-Ural vidéke földrajzi neveinek összehasonlító hangtanát (CZEGLÉDI 2004-6, mondatánát 2007., alaktanát és jelentésánát (Kézírt.), elmondhatom, hogy **a magyar népnévről eddig kialakult álláspontomat megerősítik az arab és cirill betűs sezserék adatai.** Meg kell jegyezni, hogy a sezserék teljes személynévi anyagát az említett területek földrajzi nevei, személynévi és a közvetlenül érintett, valamint további nyelvek közsói anyagával és grammatikai lexémáival való összehasonlító tanulmányozása számos tudományos eredményhez vezethet, köztük a tulajdonnevek és közsók etimológiájának az eddigieknél pontosabb, hitelesebb megírásához, továbbá az ezekből levonható nyelvi, nyelvtörténeti és őstörténeti tanulságokhoz.

Két fő kérdésre kerestem választ: az egyik, hiteles-e a sezserék anyaga, a másik, a kipcsak *magyarok* neve összetartozik-e a Kárpát-medence népének *magyar* nevével és hogyan.

Az írás felől megközelítve háromféle anyagot kaptam Benkő Mihálytól nyelvészeti szempontú tanulmányozásra. Az egyik az arab írásos leszármazási táblázat az ún. „omszki sezseré”, a másik egy cirill betűs, amely a szovjet korszakban a kettős (arab és cirill) könyvelésnek köszönhetően született. A harmadik a már magyarra fordított latin betűs anyag, amely tartalmazza Orunbaszar Turaszov (1934) asztanai történész gyűjtéséből a *madijarok* leszármazási táblázatát, *Madijar* és *Aldiar* történetét, valamint Kamal Dajirov albarbögeti (Turgaj körzet) akszakal (1928) táblázatát a *madijarok* Abuz nemzetségének származásáról, illetve a Torgaj megyei *madiar* törzs sezsirekönyvet. Az arab írásosról már korábban megtudtuk, hogy Benkő Mihály a Celinje-i tartózkodása idején Bulat Ahmetuli Nurpejt mullahtól kölcsön kapta felhasználásra és publikálásra. Ezt az egyedülállóan értékes anyagot Bulat Ahmetuli a korábbi Celinje-i mullahtól és tanítótól, Szagündük Nurmagajtbetovtól (1911-1993) örökölte, aki pedig a kazak földön általánosan elterjedt szokás szerint az elődjétől vette át.

2. A **nyelvi tanulságok** szempontjából legfontosabbnak tartom a sezserékben szereplő nevek hitelességének kérdését, amelynek az ellenőrzésére több lehetőségem is kínálkozott. Közülük néhány:

A legendák értelmezése és a leszármazási ágazat összehasonlítása. Továbbá annak vizsgálata, hogy az egyes családok leszármazási táblázatainak a nevei mennyire fedik egymást, valamint az eltérő ágazatok neveiben vannak-e ismétlődő nevek. A sezserékben lévő neveknek vannak-e párhuzamai a Volga-Ural vidéke és a Kárpát-medence földrajzi neveiben. A genealógiai táblázatok személynéveinek vannak-e párhuzamai a magyar személynévekben és a közsókban, továbbá vannak-e párhuzamai a három nyelvcsaládba (uráli, altáji, indoeurópai) sorolt nyelvek közsóvaiban. Találhatók-e grammatikai lexémák a sezserék személynéveiben, s vannak-e azoknak nyelvi párhuzamai a földrajzi nevekben valamint az egyes nyelvekben. Végül a *Madiar* név kérdése a sezserékben és kapcsolatai a *Magyar*,

¹ Helytelen fogalmazás az eredeti szövegben.

Megyer személynévvel illetve a Kárpát-medencei magyarok *magyar* népvnevével.

A továbbiakban ezeket külön fejezetekben tárgyalom.

2.1. A legendák értelmezése² a leszármazási ágazatokkal való összehasonlításban.³

Figyelemre méltó pl., hogy Nurgajsa Kairbekkúzi (1918), Szagündük Nurmagajbetov mullah özvegye a szakal-kipcsak törzsből származik, de férjétől sokszor hallott magyar-kipcsak legendákat. Az arab írásos lejegyzés szerint *Szagal*⁴ nem más, mint *Madiar* unokatestvére, vagyis *Madiar* atyai nagybátyjának, azaz *Madiar* édesapja testvérének a fia. Miután mindkettőnek (*Madiar* és *Sagal*) ugyanaz (*Küpsäk*⁵) az őse, ezért az egyik leszármazottait *madiar-kipcsak*-nak, a másikat pedig *szagal-kipcsak*-nak hívják. Ennek a gondolkodásmódnak nem mond ellent az, hogy a magyarokat a források hívják pl. turk fajú és turáni népnek is, hiszen *Turan* és *Türük* mint *Madiar* ősei szerepelnek az arab betűs szeszében.

A származási táblázatokból kiolvashatók egy *Tatár-Mongol-Türk-Turan* származási vonal állomásai, vagyis azok a személynevek, amelyek ma a személynevek mellett mint népek nevei is ismertek. Eszerint nem lehet véletlen, hogy a magyarokat türköknek⁶-tartják, ugyanakkor turáni népnek is nevezték. A genealógiai táblázatokból egyértelműen az következik, hogy nem azért hívták a magyarokat *turk*, *türk* fajú népnek, mert velük együtt vagy a közelükben illetőleg egy törzsszövetségben éltek, hanem azért, mert valóban türk fajúak, azaz *Türk* nevű volt az egyik ősapja, s turáni azért, mert egy valamivel későbbi ősapja pedig *Turan* nevű volt.

Ami a kronológiát illeti, érdemes egy számítást végezni azért, hogy lássuk, mennyiben van köze a származási táblázatnak egy valós történelmi eseménysorhoz, azaz, a lényeges elemek párhuzamos,

² Részletesen ld. Benkő Mihály idevonatkozó írásait.

³ Jelen dolgozatban csupán egy-kettőre hívom fel a figyelmet.

⁴ A *Sagal* név tagja annak a hatalmas szócsaládnak, amelyről a *székely* népnév kapcsán írtam. (CZEGLÉDI 2004)

⁵ Az arab írás latin betűs átírása az én olvasatomban.

⁶ „A magyarokat több forrás is türköknek nevezi. A bizánci uralkodó, Bölcs Leó 904-ben írt egy munkát, amelyben a nomád népekkel szembeni katonai védelem tudnivalóit összegezte. .... A bizánci görög szövegben a türkök nevét *turkoi* formában írták. ....Leó a türk népvét használta a magyarokra ....Leó számára a türkök a szkíták egy csoportja volt, ... míg Bölcs Leó munkájában minden adatnál külön meg kell vizsgálni, hogy a *turkoi* mikor jelent magyart, addig Bíborbanszületett Konsztantinnál a *turkoi* népnév gyakorlatilag mindig a magyarokra vonatkozik.” (RÓNA-TAS 1996:212-213) „A magyarokat későbbi bizánci források is nevezik türköknek,....A magyarokat egyes arabul író szerzők is türköknek nevezik. ....” (RÓNA-TAS 1996:213)

értékelhető szálon futnak-e, pl. mikorra tehető a *Küpsäk*, a *Turan*, a *Türük* ill. *Adam* és fia *Šeš*. Ez talán azt is jelenti, hogy a szeszerek szerint *Adam*-ig a generációk időben pontosan i. sz. kezdetéig vezethetők vissza. Annyi bizonyos, hogy *Adam*-nak mint bibliai névnek van valóságalapja, a törökségben a közszoji jelentése 'ember'.⁷

Közvetlenül vagy közvetve egyértelműen a nevek valóságát igazoló további tényezők közé tartoznak azok a történelmi hagyományok is, amelyekről Benkő Mihály már részletesen szólt és szól.

2.2. Az egyes leszármazási táblázatok nevei fedik-e egymást?

Ennek a fejezetnek a vizsgálatát többek között azért is tartom fontosnak, mert elvi kiindulásként fel kell tenni a kérdést, hogy az emlékezet őriz-e meszeszerű elemeket, s ha igen, akkor az a nevek valóságát, történelmi hűségét mennyire érinti. Vagy pedig arról van-e szó, hogy az emlékezet együtt futó fő szálatokat őriz, s az eltérések, az elágazások valóban a különböző családok elágazásait jelentik. Esetleg milyen további okai lehetnek az eltéréseknek?

Az arab írásos táblázat egyik érdekessége, hogy a kiinduló, első ember *Adam* neve egybeesik a bibliai *Ádám* névvel és a törökben ismeretes *adam* 'ember, férfi' szóval. A név a magyarban ismert családnévként, vö: *Ádám*, *Ádán*, *Ádány* (KÁZMÉR 1993) Sőt, a jelen álláspontom szerint a magyar *atya*, *apa* és ezek nyelvi megfelelőit azok etimológiájának az írásakor csak az *Adam*-mal való összefüggésben lehet és érdemes vizsgálni.

Az anyagok összehasonlításának a tanulságai közé tartozik, hogy az arab írásos és a cirill betűs táblázat *Adam* atyától kezdve azonos *Sejid* két fiának, *Irán* és *Turan* megnevezéséig. Innentől kezdve a cirill betűs táblázat eltér, mert *Iran* utódainak nevezi azokat, akik között megtaláljuk a *Madiar* nevet is, az arab írásos pedig *Iran* testvérének *Turan*-nak a leszármazottaiként tartja számon *Madiar*-t. Meg kell tudnunk, hogy az eltérés egyszerű elírás-e a cirill betűs lejegyzésben, vagy más az ok.

Tovább menve az arab írásos leszármazás szerint *Ajyrkalpak* utódja *Sapijan*, s ő *Kazak* apja. Kamal Dajirov szerint is *Ajyrkalpak* a nagyapja *Kazak*-nak, s ő is említi *Sabijan*-t. A *Sapijan* és *Sabijan* összehasonlításban a *-p-* és *-b-* zöngétlen illetve zöngés szembenállás látszik. Ennek az oka tisztázható.

Ami a Nagy, Középső és a Kis Hordából való leszármazást illeti, kis eltérés mutatkozik. Mind az arab, mind a cirill betűs táblázat szerint *Kazak*

⁷ Vele genetikusan összetartozó a magyar *férfi* (*fér* + *fi*) előtagja, a magyar *férj* szó és a törökségben ismert *er*.

három fia közül *Akarys* a Nagy Horda, *Bekarys* a Középső Horda, *Žanarys* pedig a Kis Horda őse. Kamal Dajirov azonban e három névben *-r-* helyett *-z-*t használ, továbbá szerinte *Akazys* a Nagy Horda - ebben megegyeznek -, *Bekazys* a Kis Horda, *Žanazys* pedig a Középső Horda őse. Ezen eltérés azért is említésre méltó, mert így kérdés, hogy azok, akik kipcak-magyaroknak tartják magukat, a Középső vagy a Kis Hordához tartoztak-e. Az *-r-* és *-z-* szembenállásnak pedig az a magyarázata, hogy a cirill betűs változat a két hang (*-r-*, *-z-*) közvetlen elődjének (*-δ-*: interdentális zöngés spiráns) egy másik, nem *-r-*, hanem *-z-* fejleményét őrzi. A jelenlegi tudományos álláspont szerint ezt a rotacizmus és a zetacizmus jelenségének nevezik. Az előbbit a bolgár ill. a csuvasos típusú nyelvek jellemzőjének, az utóbbit a köztörök nyelvek egyik megkülönböztető jegyének tartják.⁸

A továbbiakban az arab írás szerint *Aktamkuža* (*Aktam* + *kuža*) szerepel és nem *Aktambera* (*Aktam* + *bera*), mint ahogyan a cirill betűs táblázatban olvashatjuk. A *kuža* és a *bera* rokon jelentésű szavak. Mindkettőt 'ember' jelentésben kell felfogni. Mint-hogy a cirill betűs lejegyzés a szláv nyelv és írás törvényszerűségeihez igazodik, ezt figyelembe véve nem meglepő, hogy az arab *Küpsäk* nála *Kypšak*. Tisztázásra szorul *Müjjzdi* és *Sary abyz* viszonya. Mindkét név szerepel az arab írásos változatban is, ahol *Sary abyz* a számunkra a *Madiar* ág miatt fontos utódja nem *Karakypšak*, mint ahogyan azt a cirill betűs táblázat mutatja. *Sary abyz* egyik unokája *Kobylandy* és az ő unokája *Toktarbi* szál közötti kapcsolat sem világos.

Toktarbi öt fiának a sorrendje – másutt is előfordul – nem egyezik. Abban viszont azonos az arab és a cirill betűs lejegyzés, hogy a számunkra fontos *Bültyn* a harmadik fiú, akinek a közvetlen utódja *Ajtkül*.

A leszármazási ágazat egészét tekintve az arab írásos és a cirill betűs lejegyzések között vannak lényeges és kevésbé lényeges eltérések. Ezek tisztázásához az első és legfontosabb lépések közé tartozik az arab írás értelmezése és annak pontos, hiteles latin betűs átírása, valamint az arab betűs lejegyzés szláv nyelvi olvasata illetve lejegyzése cirill betűkkel. Hitelesség esetén a kettő nem adhat két különböző eredményt, csak ugyanazt. Vagyis annak az ejtésnek a rekonstrukcióját, amit az arab írás lejegyzett. Ez pedig a *Madiar* esetében *Magyer* illetve *Magyar* egyaránt lehetett. (vö.: CZEGLÉDI 2004-6)

A másik lényeges eltérés, ahol az arab írásnak lehet igaza a hagyományok ismeretében, mégpedig az, hogy a magyar nem az *Iran*-i (cirill), hanem a

Turan-i ágon keresztül kötődik a *Türük*-hez.

A továbbiakban, amikor a teljes leszármazási táblázatok egyes neveit vizsgálom, akkor egyben azoknak tulajdonnévi (földrajzi névi és személynévi) párhuzamait keresem a Volga-Urál vidéken és a Kárpát-medencében, s a nekik alapul szolgált közszót igyekszem megtalálni, valamint a név szerkezeti felépítését vizsgálom, azaz a lexikális és grammatikai lexémák felől illetve a jelentés felől is megközelítem. Minden egyes eltérés lényeges lehet, ezért annak a valódi okát kell megtalálni.

Az arab írásos lejegyzésben és a cirill betűs változat szerint *Madiar* apja *Töbet*, a sezsire könyvben pedig *Madiar* apja nem *Töbet*, hanem *Žaugastin*. Az arab és cirill betűsben *Madiar*-nak három testvére van: *Kulataj*, *Žanajdar* és *Kosajdar*, míg Orunbaszar Turaszov asztanai történész és Kamal Dajirov szerint csak két testvére van: *Aldiar* és *Kudiar*. Különböznek a nevek, de szám szerint sincs egyezés. Különböznek *Madiar* fiainak a nevei is. Az arab írásos szerint négy fia van. Dajirov bár hat fiú nevét említi, a Torgaj megyei *Madiar* sezsire könyv szerint hét fia van, de megírja, hogy az egyik (*Seru*) aggregényként a katonaságban meghalt. Minden bizonnyal ezért nem szerepel a neve Dajirovnál. Így *Madiar/Madijar* fiai: *Akbaj*, *Aitkul*, *Boz*, *Abuz*, *Seru*, *Sesen* és *Kalmembet*⁹ vagy *Kalmanbet*.

Kamal Dajirov egy *Madijar* → *Apaj* → *Argün* → *Kazak* vonalat ír le, amelyből látszik, hogy az *Apaj* nem szerepel az arab írásos változatban.

Arra lehet gondolni, *Madiar* leszármazottainak, a gyerekeinek a száma, neve azért különbözik, mert a nevek többször előfordul(hat)nak, és nem ugyanazon *Madiar* nevű személy gyerekeit sorolja fel az arab írásos változat és Orunbaszar Turaszov valamint Kamal Dajirov.

Feltehető, hogy miután a késői lejegyzők mind a saját felmenőiket írták le, másik, későbbi *Madiar* is előfordulhatott, mint ahogyan több név is előfordul nem csak egyszer. Vagyis valamely ősnak a neve későbbi utód(ok) nevéként is előfordul, azaz a nevek ismétlődhetnek.

Figyelemre méltó az a kijelentés, mely szerint Kamal Dajirov maga *Madijar* egyik fiának *Abuz*-nak a leszármazottja. *Madiar* egyik felmenője pedig *Sary abyz* az arab írásos változat szerint is.

A leszármazási táblázatokban *Kazak* unokái nem ugyanazok, *Kazak* három fia, unokái és dédunokáinak nevei mintha keverednének. Figyelemre méltó, hogy Kamal Dajirov a *Kazak* – *Argün* – *Madijar* – *Abuz* vonalon származtatja magát. A magánhangzó tekintetében az *Abyz*, *Abuz* szem-

⁸ Erről ld. még CZEGLÉDI 2004-6.

⁹ Az *-mb-* az ejtésben végbement képzés helye szerinti hasonlást jelezte írásban.

benállás, azaz az *-y-* (illabiális veláris) és az *-u-* (labiális veláris) magánhangzókat tartalmazó változatok. (Vö.: CZEGLÉDI 2004-6) Ezen eltérés miatt még ugyanazon névről van szó.

A dokumentumok közötti eltérések okát abban látom, hogy az arab írásos lejegyzés egyrészt – mint az eredetibb a cirillírásoshoz képest is – a korábbi, biztosabb emlékeket őrzi, másrészt az orosz a későbbi, amely kb. 1930-as évektől kezdve a kettős könyvelés miatt a már arab írással ismert eredetit lejegyezte, átírta az orosz nyelv sajátosságainak megfelelően, ugyanakkor érvényesültek a kazakejtés jellemzői is bizonyos esetekben. Így pl. az arab írásosban *-r-*, a cirill betűsben *-z-* szerepel (vö.: *Akarys/Akazys, Bekarys/Bekazys, Žanarys/Žanazys*). Az első szakasz *Adam*-tól kiindulva jó néhány generáción keresztül szinte egyezik.

Egyértelmű, hogy a nevek különbözőségének nem a hiteltelenség az oka, igazolhatóan nem kitalált nevekről van szó, amelyet több tényező is igazol.

2.3. Az eltérő ágazatok neveiben vannak-e ismétlődő nevek.¹⁰

Vannak teljes egészében megismétlődő nevek, ezeknél azonban gyakoribb, hogy összetett név esetén az előtag ismétlődik. Pl.: *Toktarbi* (*Toktar* + *bi*¹¹) előtagja a *Toktar* gyakori név.

2.4. A sezserékben lévő személynevek párhuzamai a Volga-Urál vidéke földrajzi neveiben:

A sezserékben található személynevek ismertek ma valódi tulajdonnevekként, mint személynevek és földrajzi nevek. A fent említett *Toktarbi* név *Toktar* eleme földrajzi nevekben kimutatható. Pl.:

*Panikas Toxtar*¹² h. Ašm.-, NAP: csuv. *Panikas-Toxtar* Čgs., csuvas falu, Ar.-.

A sezserékben ismeretes *Abyz, Abuz* *-y-* (illabiális veláris) ill. *-u-* (labiális veláris) magánhangzókat tartalmazó változatok úgy keletkezettek, hogy az egyik előzménye illabiális (*y < a* illabiális), a másiké pedig labiális (*u < a*) volt. A tisztán látás érdekében azonban minden egyes név esetén körültekintéssel kell eljárni akár az arab, akár a cirill betűs olvasatot vizsgáljuk. Elvileg ugyanis egy cirill betűs *Абыз* (*Abuz*) lehet egy idegen **Abüz* lejegyzése is. A földrajzi névi adatokból pedig az is kiderül, hogy a szónak van mássalhangzó kezdetű megfelelője, amely azért igényel további vizsgálatot,

hogy megismerjük a szókezdő *x-* (kh) előzményét. Pl.:

Karaabyz f. TB.86.: bask. *Karaabyz* or. *Karaabyzovo* Balg., az or. Belaja jobboldali mellékfolyója. < bask. *Karaabyz* < *Kara* + *abyz*, or. *Karaabyzovo* < *Karaabyz* ← bask. *Karaabyz* + or. *-ov*: birtokos melléknévképző + or. *-o*.

Xapās h. Ašm.XVI.52.: csuv. *Xapās*, 17 település neve, NAP: csuv. *Xapās* ← *Čirküllē Xapās* or. *Abyzovo* V., csuvas falu, Ar.-. < csuv. *Xapās* ← *Xapys*, or. *Abyzovo* ← nem or. *Abyz* + or. *-ov*: birtokos melléknévképző + or. *-o*.

2.5. A sezserék személyneveinek párhuzamai a magyar személynevekben és a Kárpát-medence földrajzi neveiben:

A sezserékben található személynevek közül számos ma is ismert és használt főleg családnévként – ritkábban keresztnévként – a magyarban. Pl.

A *Kalmembet/Kalmanbet* (*Kalman* + *bet*) első eleme, azaz előtagja összetartozik a magyar *Kálmán* családnévvvel és keresztnévvvel, s a földrajzi nevek előtagjával, pl.: *Kálmán, Kálmány, Kámán* csn. (KÁZMÉR 1993), *Kálmáncsai* csn. ← *Kálmáncsa* hn. Somogy megye + *-i*: melléknévképző (KÁZMÉR 1993) < *Kálmán* + *-csa* + *-i*; *Kálmándi* csn. ← *Kálmánd* hn. Szatmár megye + *-i*: melléknévképző (KÁZMÉR 1993) < *Kálmán* + *-d* + *-i*; *Kálmánháza* (*Kálmán* + *háza*) (KISS 1981) magyar településnév előtagjával.

A személynevek tanulmányozásakor családnévekben és keresztnévekben egyaránt kell gondolkodnunk. A keresztnévek használata előtt egyelemű nevek voltak, amelyek ma ismertek, mint családnévek, de keresztnévként is megmaradt egy részük. Ilyen a magyar *Kálmán* is.

2.6. A sezserék személyneveinek párhuzamai a közsókban:¹³

A sezserék személyneveivel számos közszó tartozik össze, azonban a nevek közszoí jelentéstartalmának a megtalálása csak egy egész eurázsiai nyelvi rendszer vizsgálata illetve a névadási szokások megismerése révén lehetséges. A tulajdonneveknek és a népneveknek alapul szolgált közsók megtalálásához nem elegendő az érintett nyelv(ek)ben kimutatni az adott közszót, mert a jelenségnek, a névadásnak igen régi és mély gyökerei vannak a nyelvünk, a nyelvek kialakulási rendszerében, sorában. Éppen ezért ennek a feje-

¹⁰ Jelen dolgozatban nem részletezem.

¹¹ Vö.: magy. *fi* 'fia valakinek'.

¹² A szó belsejében *k > x* változás történt.

¹³ A többi fejezethez hasonlóan csak jelzés értékkel mutatok egy-két példát.

zetnek a megírásához nemcsak szükség van, de elengedhetetlen a Volga-Urál vidéke földrajzi neveinek feldolgozása során végzett kutató munkám, mert a névadási (földrajzi nevek, személynevek) szokások és a szóteremtés, szóalkotás módjai a tulajdonnévi és a közszoói jelentéstartalmak egymáshoz való viszonyának tisztázása körüli vizsgálatok ezt mind segítik. Arról van szó, hogy az emberi nyelv kialakulása, teremtése idején az ember úgy gondolkodott, – s ez a gondolkodásmód kihatott a nyelv további alakulására – hogy teremtménynek fogta fel a forrást, folyót, tavat (azaz a vizet), a növényt, az állatot és az embert. Közös vonásuk, ha mozognak, akkor élők, s mindegyik utódokat hoz létre. Az első elnevezést a víz kaphatta, majd hasonlóság alapján a megnevezés átment, rátapadt a növényre, állatra, emberre. Az elnevezések egybeesésének ez lehet az első oka. Az ilyen embernevek rendszerint 'teremtmény' jelentésűek, monyhoz, tojáshoz, szíkhöz, maghoz, ághoz tartozóak. Ezek voltak az első embernevek. Az ősnak az utódai már tartalmaz(hat)ták ezt az embernevet, de gyakran ellátták a 'fi(ú), fej, ember, oldal' jelentésű szavakkal. Meg kell jegyezni, hogy a *magyar* név *magya* tövével rokon, azaz genetikailag összetartozik, pl. a magyar *mony*, *mag*, *mák*, *bogyó*, *bögy/begy*, *anya* stb.

Idővel tehát egyelemű személynevekké lettek ezek az ember megnevezések, majd a személy utódainak a kiterjedt hálózatára tekintettel a személyből család, a családból nemzet, majd nép lett, miközben a név maradt. Ezek az ún. ön-elnevezésű népnevek, mint pl. a magyar. Időben jóval későbbi jelenség, hogy egy népet mások a családapá valamely felmenőjének nevével neveznek meg. Így lehet a magyar, pl. türk fajú ill. turáni nép. Ennél időben még későbbi, hogy egy népet arról a folyóról neveztek el mások, amely mellett lakik vagy lakott. Így született meg az idegenek által teremtett és használt megnevezés. Ennél még későbbi és ritka jelenség, amely mindenképpen a vándorlások következménye, hogy egy adott területet az újonnan odaköltözött nép nevről neveztek el. Viszonylag gyakoribb, hogy -nem vizet neveztek el népről - egyéb földrajzi terület kapta meg az illető nép nevét. Ehhez képest is általánosan elterjedt jelenség, hogy személy neve ment át a földrajzi helyre, különösen településre. Ilyen esetekben a neveknek alapul szolgált közszók igen ősieks még akkor is, ha ma is ismertek közszóként. A tulajdonneveknek alapul szolgált közszó megtalálásához tehát igen körültekintően kell eljárunk.

A sezserek személyneveinek közszoói párhuzamai egyrészt népnevek, másrészt egyéb közszók, amelyeknek a számbavételét ki kell terjeszteni a há-

rom nyelvcsaládba sorolt nyelvekre éppen a genetikai összetartozás ősi volta miatt.

A legelső emberre vonatkozó megnevezések 'teremtés' jelentésűek, amelyeknek a jelentés szerkezete: 'mony, mag' + 'valamihez tartozás, valami mellett lévő' grammatikai lexéma, ezt megelőzően pedig önálló szó. Ennek alapján idővel olyan jelentésszerkezetű szavak keletkeztek, amelyeknek az első eleme a már ismert 'ember' szó, rendszerint már mint tulajdonnév, a második elem pedig '1. valamihez tartozó, valami mellett lévő, oldal stb', 2. 'fi, ember' jelentésű szó. Ez utóbbihoz tartozó nevek szerkezetük szerint összetett szavak, amelyeknek az előtagja az apa nevét tartalmazza, az utótagjában pedig a magyar *fi* párhuzama (vö.: *bi*, *baj* stb.) ill. valamilyen 'ember' jelentésű szó található (vö.: *koža*, *xan*, *pan*, *man*, *žan*, stb.), amely gyakori 'oldal' jelentésben is. A továbbiakban ezen elv szerint sokok név keletkezésére nyílt lehetőség. Felismerésük, megfejtésük pedig széles körű tudományos háttérmunkát igényel.

2.6.1. Magyarban:

Az egyik csoportba olyan példák hozhatók, amelyek a *magyar* szóval, a másikba pedig olyanok, amelyek a *magyar* szó abszolút szótövével a *magya* elemmel, a harmadikba pedig olyanok, amelyek a második elemmel az *-r*-rel tartoznak össze.

2.6.1.1. A magyar szóval tartoznak össze:¹⁴

ember: 'a legmagasabb rendű élőlény'. ...Valószínűleg összetett szó. Elemei feltehetőleg nyelvünk ősi örökségéből valók: az *em-* 'nő, nőtény' előtag azonos lehet a N. *eme*, *emse* 'nőtény anyadisznó' szavak alapszavával, a *-ber* utótag talán az eredeti 'férfi' jelentésű férj szónak változata. Az összetétel szerkezete arra mutat, hogy nem sokkal az obi-ugor rokon népektől való elválás után alakulhatott ki. .... (TESz)

A szónak a fent feltételezett tagolását semmi nem igazolja, azt pedig különösen nem, hogy ez a feltételezett szószerkezet a feltételezett obi-ugor népektől való elválást igazolná. Az *ember* szó a *magyar* népnév párhuzama, amelynek szerkezete: *embe* + *-r*, ill. *magya* + *-r*. A második elem, mint grammatikai lexéma eredetileg önálló szó kezdő mássalhangzójaként maradt fenn. Az *ember* szó abszolút töve az *embe* *-m*-je a rákövetkező *-b-* hatására lett *-m-* a szintén nazális *-n-*ből, képzés helye szerinti hasonulás történt az ejtésben, amelyet írásban is jelölnek. Az *embe* elem párhuzamai közé tartozik az *em*, *eme* 'nőtény stb.', – amelynek az előz-

¹⁴ Csak a TESz álláspontját jelzem.

ménye *enke - és az *anya* szavunk is, tovább menve *Ana*, *Anna* az első istenanyaként tisztelt ő, amely női névként ma is ismert.

embryo 'a fejlődés kezdeti szakaszában lévő magzat'...Latin eredetű. vö.: orvosi latin *embryo* ... 'méhmagzat'....tulajdonképpen a görög 'belső sarjadék' jelentésű szó átvétele, ... vö.: ang. *embryo*, ném. *Embryo*, fr. *embrion*, ol. *embrione*, or. *embrion* 'méhmagzat, csira, valaminek a kezdeti állapota, stádiuma'. ....(TESz)

Az *ember* szóhoz kötődik.

mogyoró, monyoró: 'egyfajta csonthéjas gyümölcs, ...'. Származékszó: a ... *mony* 'tojás' főnévből keletkezett kicsinyítő képzőbokkal...(TESz)

A *mony* 'tojás' jelentésű abszolút szótó (*monyó* + *-ró*) igazolható, de a kicsinyítő képzőbokor nem.

manusz¹⁵...Cigány eredetű, vö.: cig. *manuš* 'cigány, ember, férfi'...(TESz)

A szó töve a *manu*, amelyhez *-s/-sz* 'valamihez tartozó, valamivel ellátott, valami mellett lévő' képző járul, amely az *-r* változattal úgy tartozik össze, hogy mindkettő eredeti *-t* fejleménye, más-más úton keletkeztek.

2.6.1.2. A *magya* abszolút szótóval tartoznak össze:

mátka 'jegyes, különösen a menyasszony, ...' Bizonytalan eredetű. ...vö.: blg. *mátka* 'méh, anyaméh, méhkirálynő, méhanya, folyómeder'. (TESz)

mony: 'here, tojás, hímvessző...'. Ősi örökség az uráli korból, vö. vog. T. *mân* 'mony, tojás', osztj. O. *mon* 'here', cser. KH. *mə-nə* 'tojás, here', mdE.M. *mona* 'here', finn *muna* 'here, tojás', észt *muna* 'ua....jen. *mona*, tvg. *manu* 'tojás', szelk. *man* hímvessző'...Az esetleges altaji kapcsolata további vizsgálatot igényel. (TESz)

anya: 'édesanya, valaminek az eredete',...A szócsalád tagjai származékszavak, *any-* alapszavuk valószínűleg ősi gyermeknyelvi szó a finnugor esetleg az uráli korból,... vö.: zürj. *ań* 'asszony', md.M. *ańaka* 'testvérnéne'... vog. *ińno*, osztj. *əńki*, votj. *anaǰ* (< tat. *änej*), vót *enne*...'anya'. Más nyelvcsaládokból is idézhetők hasonló alakú és jelentésű szavak: vö.: török *ana*, tunguz *ani*, *ańi*, sumér *anna* 'anya' stb. Ezek a szavak általában gyermeknyelvi eredetűek lehetnek, s így összefüggésük és koruk is teljesen bizonytalan. (TESz)

A szócikk írói helyesen sorolják az adatokat, azonban a következtetésük nem igazolható. Egyrészt

¹⁵ Vele rokon a *Manasz* kirgiz hőseinekben a *Manasz* név.

a szó abszolút tő. Nincs olyan rendszer, amely a származékszó voltát támogatná. A szó nem gyermeknyelvi, hanem ősi eredetű, az időből való, amikor az ember úgy gondolkodott, hogy az *anya* a valaminek az eredete, a befogadó stb. Aki, ami pedig eredettel ellátott, az a teremtmény, mégpedig első, közvetlen és ősi. További szavak tartoznak össze az abszolút szótóval, pl.:

mag 'sperma, ivadék, utód, fajta, nemzetség, virágos növények ivaros úton létrejövő szaporító szerve, szaporításra nevelt állat'. Ősi örökség a finnugor korból, vö.: zürj. *mig* '(a ruha) ölrésze, (az ing) derekrésze, (TESz)

maga 'saját személye'. Magyar fejlemény. (TESz)

mega 'nagy', vö.: görög *μέγας* 'nagy'. Ld. a *mega-* fon címszónál. (TESz)

2.6.1.3. A *magyar* második elemével (*-r*) tartoznak össze:

rönk¹⁶ 'a levágott fatörzs egy darabja' ... *rönköly* 'kisdud, kerekded testű ember'....Ismeretlen eredetű szócsalád...(TESz)¹⁷

rög: 'göröngy, föld, talaj, ...Ismeretlen eredetű...(TESz)

A *rönk* a *tönk*, *tönkő*, *tőke*, *töv-*, *tő*, *rög* szavakkal tartozik össze úgy, hogy a szókezdő mássalhangzó tekintetében a *t-* kezdetű az eredetibb. Valójában rokon a szótóval a *magya* elemmel is. A *rög* mint föld a befogadó, az *anya*, ezzel szemben a Nap a férfi tulajdonságú, szerepű a hagyományaink szerint is. A *tönk* azt a zöngétlen szókezdő mássalhangzót (*t-*) örzi, amely pl. népnevek végén (vö.: csuv. *puškárt*) előfordul, de a zöngés változata (*d-*) is megvan. Ilyen a *basgird* és a *szavárd* név *d-*je, önálló szóként pedig a magyar *donga* kapcsolódik ide. .

2.6.2. Uráli nyelvek:

Komi: (LYTKIN-GULJAJEV 1999)

megyr 'ív, hajlított forma'.

mygör 'figura, alak, forma ...' vö.: mari **mogyr**, **mongyr** 'test, emberi szervezet'.

mykyr 'görbeség, ...vö. mari **mugyr**, **mygyr** 'púp'.

Mari: (KUZNECOVA 2003)

¹⁶ Összetartozik vele a sezszerékben használatos *ru* 'törzs, de a Konsztantinosznál gyakori *tov* 'törzs' jelentésű szó is. Ez utóbbi kapcsolódik a magyar *tő*, *töv-*, *tőke*, *tönkő* változatokhoz.

¹⁷ Idetartozik a magy. *römpöly* 'ürmérték...' töve is. Vö.: száz *romp* 'üreges tárgy',...ném. ....*rump* 'fatörzs, ...emberi, állati törzs,... Nagy ürtartalmú tárgy, fakéregből készült hordó...(TESz)

mogyr 'törzs (testé)'.

Számos csak a szótővel összetartozó szó is ismert, vö.: komi *meg* dial. '(folyó) elágazás', udm. *mog* 'ua.', komi *mog* 'feladat', udm. *mog* 'ok'¹⁸ stb.

2.6.3. Altáji nyelvek:

Csuvas: (JEGOROV 1964)

májár 'dió'... Ismeretlen eredetű, vö.: magy. *Mogyoró*.

puškárt májri 'görög dió' (Ašm.X.68.).

mākār 'dudor, bütyök, gumó, mag, toboz, ág'¹⁹, vö.: csag. *bukri*, *mukri keše* 'görbe ember', üz. *bukur*, kirk. *bükiür*, türkm., kazak *bükir*, ... tat. *bökere* 'dudor, bütyök, gumó, mag, toboz, ág'²⁰

májiraka 'szarv'²¹, ujb. *müingüs*, üz. *muğuz*, kirk. *mujuz*, kazah, k.kalp., nog. *müjiz*, alt.V., hakasz, sor *miüs*, tuv. *myjys*, jak. *muos*, bask. *mögöz*, tat. *mögez*.

2.6.4. Indoeurópai nyelvek:

Latin: (GYÖRKÖSY 1970)

mater 'anya', vö.: angol: *mother* 'anya', ném. *mutter* 'anya'.

Mannus ... germán isten, a germán monda szerint az első ember.

Orosz: (SIS)

*more*²² 'tenger' Indoeurópai jellegű, közszláv eredetű, vö.: gót *marei*, ném. *Meer*, lat. *mare*.

2.7. Lexikális és grammatikai lexémák a sezserék személyneveiben, nyelvi párhuzamai a földrajzi nevekben s az egyes nyelvekben.

A nevek elemekre bonthatók, amely elemek lexikális illetve grammatikai lexémaként ismertek a különböző nyelvekben, köztük a magyarban is. Ez a fejezet nélkülözhetetlen a nevek megfejtésében, így a *Madiar* név magyarzatában, de számos közszó értelmezésében is. Ebben a munkában messzemenő-

en segítenek a földrajzi névi kutatásaim, köztük a földrajzi nevek hangtana, mondattana, alaktana és jelentéstana.

2.8. A *Madiar* név a sezserékben és kapcsolatai különös tekintettel a *magyar* népnévre:

A *magyar* név (személynév és népnév) magyarzata során több körülményt kell figyelembe venni, pl.: az arab írásos lejegyzés és a cirill betűs lejegyzés sajátosságait. Ami az írást illeti, a *Madiar* mind az arab, mind a cirill betűs lejegyzésben csak idegen eredetű szó. A lejegyzés körülményeit, törvényszerűségeit részletezni kell. Tény, hogy a személynevek egy része fennmaradt népnévként, ilyen a *magyar* is, valamint családnévként, vö.: *Magyar*, *Megyer*.

A földrajzi névi kutatások eredményeként rokon néhány széles körben elterjedt keresztnév, köztük a magyar női név a *Mária* és idegen nyelvi megfelelőik, valamint a *Mario*, *Máriusz* stb. férfi keresztnév-változatok.

További lényeges körülmény, hogy a Volga Ural vidékén megtalálhatók a sezserék nevei, személynévként és földrajzi nevekben egyaránt. A Kárpát-medencében szintén megvannak e nevek földrajzi névként és családnévként, olykor keresztnévként, sok esetben változatlanul, más esetekben változott formában, de az eredetüket tekintve összetartozók.

A sezserék személyneveit ajánlatos összevetni továbbá az öözbég sezseré neveivel, a baskír személynévekkel, s a türk rovásírásos feliratokban található nevekkel, továbbá eposzok, hősénekek neveivel, nem utolsósorban pl. Anonymus neveivel is. Külön hasznos megvizsgálni a nevek elemeire bontásakor az utolsó elemként gyakori 'fiú, fia valakinek' jelentésű szavakat, amelyek 'ember' ill. 'oldal' jelentésben is gyakoriak. Az utolsó elemet, mint grammatikai lexémát is meg kell vizsgálni, hiszen e minőségben is előfordulhatnak. A szótövek közszói jelentése is külön vizsgálat tárgya.

Mindez utal a nevek keletkezésének a kulturális hátterére, nyelvi, teremtő hagyományaira, gondolkodásmódra, nyelvi kultúrára illetve annak hagyományaira.

A fentiek együttesen és a *Madiar* név etimológiája tartalmazzák azt a szálát, amely a Kárpát-medence-i magyarok és a keleti magyarok között összekötő kapocsként fennáll. Éppen ezért tanulságosak Németh Gyula következő sorai:

„Mínthogy a különféle népeknek különféle névadási törvényei vannak, és ezek a névadási törvények korok szerint változ(hat)nak, rendkívül fontos a geográfiai és kronológiai szempontok figyelembe vétele.” (NÉMETH 1991:47)

¹⁸ Idetartozik a magyar *ok* 'előidézője valaminek'.

¹⁹ Figyelemre méltó az or. *siska* (HADROVICS-GÁLDI 1951) címszónál a mondás: на бедного Макара все шишки валяются 'Szegény embert még az ág is húzza', ahol az *ember* szóra az orosz szövegben *Makar* szerepel. Az *ág* pedig 'a kiindulás, az eredet helye' értelmű.

²⁰ Jól megfigyelhetők a szókezdő *m-* és *b-* mássalhangzókat tartalmazó formák. Ezek úgy függenek össze, mint a *magyar* és a *baskír* szókezdői.

²¹ Az orosz *rog* 'szarv' a második elem (*magya* + *-r*) *r*-jével tartozik össze. A szó a *szarv* jelentés kapcsán arra is utal, hogy a magyarok, szkíták, hunok stb. szent állata nem véletlenül a szarvas. Mint ahogy az sem véletlen, a sezserékből is kiolvasható az a gondolkodásmód, hogy **aki szarvatlan, az nem lehet teljes jogú ós. S a magyarok szarvval ellátottak voltak, a szarvas népének nevezték, s teljes jogúaknak tartották őket.**

²² Elsődleges jelentése 'víz' volt.

Helyt adva Németh Gyula véleményének a földrajzi névi kutatásaim tükrében ugyanakkor vele ellentétben azt látom, hogy **a sezserék személynevei egy egységes névadási rendszer tagjai, amelyek nincsenek ellentmondásban a földrajzi nevek rendszerével.** Ellenkezőleg, **mind a személynevek, mind a földrajzi nevek egy egységes gondolkodási mód alapján születtek.** A geográfiai és a kronológiai szempontok figyelembe vétele pedig igen fontos, akár egy egységes, akár különféle névadási törvények, szokások mellett szólnak.

Ahhoz azonban, hogy a sezserék *Madiar* nevének a *magyar* népnévvel és a *Magyar, Megyer* személynévvel illetőleg a *Megyer* törzsnévvel való kapcsolatait tisztábban lássuk, újra számba kell venni a források adatait, a kutatói véleményeket, valamint a földrajzi névi kutatásaim idevonatkozó eredményeit.

2.8.1. Források, krónikák adatai:

Malalas-nál szerepel a *Muageris* név, **Menandrosz** pedig *magyarokat* említ. **Konstantin**-nál egyértelműen birtokos esetben lévő személynév szerepel (vö.: *Mejeri* < *Mejer*: személynév vagy személynévi eredetű nemzetségnév + *-i*: birtokos eset ragja). A szöveg ezen részét 'Megyernek a törzse' jelentésben kell és lehet értelmezni. **Iordanes** *Muageris*-t hun király nevéként említi, **Regino**-nál *magyarok* szerepelnek ugyanúgy, mint **Anonymus**-nál, ki azt is megmondja, hogy a *magyarok* Attila utódai, *Mogoria* pedig Baskíria vidékén található. A **Kézai Krónika** szerint a *magyar* valójában *hun*, *Moger*-t pedig Gordas testvérének tartja.

A Julianus útjáról szóló jelentésben **Riccardus**-nál azt találjuk, hogy a *baskír* és a *magyar* ugyanaz, nem más, mint Baskíria nyelve, ahol a hunok később *magyarok* laktak.

Bonfini a *hun*, *avar* és *magyar* azonosságról ír, **Dzsajhani**-nál a *baskír* és a *magyar* ugyanaz, valamint *muğ.riya* szerepel nála. **Al-Balkhi** a Fekete-tengeri *magyarok* és *baskírok* azonosságáról ír, **Al-Garnati** pedig a *Basgird* nevet azonosítja Al-Andaluzi *Magyarország*-ával. **Qazvini** az uráli vagy pontuszi *magyar*-t *basdzird*-nak tartja. .

Al-Masúdi a Duna melletti *magyar* és *badzshgird* azonosságáról szól, **Jákut** pedig a *magyarok*-at nemcsak *basgird*-nak, hanem *türkök*-nek is véli.

Abul-Gazi szernt a *madzsar* forma személynév, a **Mongolok titkos történeté**-ben pedig *madzsarat*, *mača*, *badzsigit* alakok szerepelnek. **Dzsuvaini** szerint is ugyanaz a *baskír* és a *magyar*. **Rasidu-d'-din** pedig *madzsar*, *basjird* neveket említi. **Plano Carpini** elmondja, hogy *Pascatur* nyelve nem más, mint *magyar*, a földje pedig a *hunok*, azaz a *magyarok* földje. Másképpen *Maior Hungaria* vagyis Nagy

Magyarország ugyanaz, mint *Bascart*, továbbá a *madzsar* név is előfordul nála. **Rubruk** úgy véli, hogy *Baskíria* az a hely, ahonnan kijöttek a *hunok*, *magyarok*, *Pascatur* nyelve pedig nem más, mint a *magyarok* nyelve. (HAJDÚ P. – KRISTÓ Gy. – RÓNA-TAS A. 1982)

2.8.1.1. Az adatokból levonható tanulságok:

Összességében nem ellentmondóak, segítenek választ találni a következő kérdésekre: A *magyar* (népnév és személynév, földrajzi név) név alakváltozatai hangtani, alaktani és jelentéstani szempontokat figyelembe véve összetartoznak-e és hogyan? Mely népekhez kötődnek a névváltozatok? Milyen földrajzi helyen fordulnak elő a nevek? A keleti, Észak-Kazahsztán-i magyarok emlékezete hogyan viszonyul e földrajzi helyekhez?

A forrásokban mint személynév és népnév egyaránt megvan a *magyar* név. A személynév esetében alapvető a szótó és az esetleges grammatikai lexéma felismerése. Pl.:Konstantinnál *Mejeri* < *Mejer*: személynév + *-i*: birtokos eset ragja. Iordanesnél *Muageris* < *Muageri* + *-s* vagy *Muager* + *-is*, a Kézai Krónikában a *Moger* a szótó, Abulgazinál *madzsar* a szótó. Mint országnév Anonymus-nál a *Mogoria* < *Mogor* + *-ia*, Dzsajhani-nál *muğ.riya* < *muğ.ri* + *-ya*²³, ahol a *muğ.ri* szótó *-i*-je mélyhangú. Al-Garnati szerint *Basgird* jelentése 'Magyarország'. A *Basgird* < *Basgir* + *-d*: helyhatározó rag 'valamihez tartozás' jelentésű, maga a név pedig szerkezetileg és jelentésében ugyanaz, mint *Muğ.riya* (*Muğ.ri* + *-ya*).

Plano Carpini szerint *Bascart* néven Maior Hungaria azaz Nagy Magyarország értendő. A *Bascart* szerkezetében és jelentésében ugyanaz, mint *Basgird* és *Muğ.riya*.

A *-t*, *-d*, *-ya* helyhatározó ragok és 'valamihez való tartozás, valami mellett lévő hely' jelentésű, korábban önálló szó volt, idővel vált grammatikai lexémává. A hangtörvények ismeretében a *Muğ.riya* név *-i*- magánhangzója mélyhangú *-y*- (illabiális veláris), mert ha palatális lenne, akkor a toldalék *-ye* palatális magánhangzóval szerepelne.

A *magyarok* lakóhelyét, azaz országát *Baskíria* vidékére teszi Anonymus, Riccardus, Al-Garnati, Plano Carpini, Rubruk. A Fekete-tenger vidékére teszi Al-Balkhi miközben Qazvini a *magyar-badzshgird* azonosságot fenntartva uráli és pontuszi lakóhelyről szól. Ez utóbbi esetben akár az Urál folyó torkolati vidékére kell gondolni, amelyet más néven Pontus néven is ismerhettek, akár az Urál forrásvidékének környékére, mert ez nagy vonalokban a mai Baskíria, bár nem lehet Pontusz, egyik

²³ Helyhatározórag vö.: tör. *Türkiye: Türki* + *-ye*.

esetben sincs tévedés. Mindkét alkalommal a magyarok egykori lakóhelyére kell gondolnunk. Al-Masudi a Duna mellé helyezi a magyarokat. Tehát a magyarok lakóhelyei három helyhez is kötődnek: Baskíria, a Fekete-tenger és Kaspi tenger környéke valamint a Duna vidéke.

Fontos tanulság, hogy a forrásokban a magyarok elnevezései között szerepelnek a *magyar*, *hun*, *baskír*, *avar*, *basdzird*, *basgird*, *türkök* (*türkö* + *-k*), *madzsarat* (*madzsara* + *-t*: többes szám jele), *mača* (< *man* + *-ča*) (*macsa*), *badzsigit*, *madzsar*, *basyird*.

2.8.2. Kutatói vélemények:

A kutatói véleményeket tematikusan csoportosítva összegeztem.²⁴ Erre azért volt szükség, mert a kutatók közül néhányan csupán adatot szolgáltatnak, mások elsősorban az etimológiával, ismét mások a baskír-magyar azonosság kérdésével, néhányan a népnév és a törzsnév összetartozásával foglalkoznak, s vannak, akik a témát érintő legtöbb kérdésre kitérnek.

2.8.2.1. Etimológiával foglalkoznak:

A TESz véleményével kezdem a sort. A *magyar* népnév alakváltozatai: *Μοβάρειν* személynév, *m.ğ.yrīya* ?, *m.h.f.rīya*, *Mogioroi* személynév, helynév, *Hetumoger*, *Mogorsciget* helynév, *Magyari* (talán személynév) helynév, *Magyarmezev* helynév, *Magorfolu* helynév, *magery* személynév, ld. még 'magyar ember, magyar nóta, egy fajta magyar tánc, a magyarokkal kapcsolatos, rájuk vonatkozó' stb. Szerinte a *magyar* népnév olyan összetett szó, amelynek az „Előtagja az önálló használatban ki nem mutatható *magy*- valószínűleg ősi örökség az ugor korból, ... vö.: vog. : *māñsi* 'vogul', osztj. *māñt*'²⁵ 'az egyik osztják frátria neve, e frátria mitikus őseinek a neve', ... *mās* 'az egyik osztják frátria neve, e frátria mitikus őseinek a neve' ... A szó az ugor korban a későbbi magyarságnak, a voguloknak és az osztjákoknak a *mōš*-frátriához tartozó részét jelölhette. – Az összetétel eredetibb vegyes hangrendű formájában megőrzött *er*, *eri* utótag azonos azzal a finnugor örökséggel ránk maradt, önálló használatban ki nem mutatható 'férfi' jelentésű szóval, amely a *férj*-nek az utótagja, s feltehetően benne lappang az *ember*-ben is... Az összetétel kialakulásának ideje az ősmagyar kor elejére tehető. A *dzs > *gy* változás kora közelebről nem határozható meg. A származásnak megfelelő vegyes hangrendű formá-

ból, amelynek változatai még a 16. században is éltek, kétirányú hangrendi kiegyenlítődéssel *mejer* és *magyar* változat alakult. Törzsnévként a palatális változat, a vezető törzs után megjelölt nép neveként viszont végül is a veláris változat állandósult. Az *i* végű középkori adatok többféleképpen magyarázhatók: lehet közöttük többes számú latinosított forma, melléknévképzős származék, de némelyikükben talán az a szóvégi hang lappang, amely a *férj* szó végén s esetleg a *nember* egyes régi adataiban is megtalálható. ...Személynévből való származtatása, a *mag* főnév származékaként és más szavak összetételként való magyarázata, valamint az utótag török szóval való egyeztetése téves." (TESz)

Györffy György a hetes tagolást ősinék tartja. Figyelemre méltó megállapítás, hogy szerinte minden törzset az első törzsfő nevével (személynév, nemzetségnév) neveztek meg. Egy vezértörzs és 3+3 bal és jobboldali törzsből áll. A *magyar* nevet *magy* 'ember' + *er* 'fi(a) elemekre bontja. A *magyar* és *manus* 'ember' összetartozásának kérdését említi. (GYÖRFFY 1986, 1990)

Berta Árpád a *magyar* népnevet és a *Meyer* tulajdonnevet, mint törzsnévet véli összefüggőnek, alapul egy tör. *ban jer* (ejtsd: *dzser*) 'fő hely' szót nevez meg, amely *men jer* (ejtsd: *dzser*) alakon keresztül fejlődött az ősmagyarban *medzser*-ré. (BERTA 1997)

Keszi Tamás élesen bírálja Bertát, nem fogadja el az etimológiáit. (KESZI 1996 ősz – 2002 tavasz:5-6)

Bakay Kornél szerint Berta új ötlete régi, ld. *Dákovszky, Jerney*. (BAKAY 1996:49-62)

Ligeti Lajos fontos adatokat említ, a *mad' yr* nevet *mad'* + *yr* összetételnek véli. A *madzsarat* szóvégi *-t*-je a mongol többes szám jele, kiinduló változatnak egyes számban a *madzsaran* formát teszi meg. A *mañca szerinte a *manuča* 'ember' szó fejleménye. Továbbá a *mančud*, *mančut*, *manč*, *madzsar* formákat említi, *dzs* > *gy* változást tesz lehetővé. (LIGETI 1986, 64, 43)

Zsírai Miklós a *magyar* nevet 'ember' jelentésűnek gondolja. (ZSIRAI 1951)

Mészáros Gyula felhívja a figyelmet arra, hogy *madjar* nemzetségnév található a kirgizek mondájában. (MÉSZÁROS 1910)

Gaál László *Dentü-Mogyer*-t mint a magyarok egyik lakóhelyét Scitia-ba teszi, alán eredetűnek tartja, jelentését pedig 'folyamok közt lakó'-nak véli. (GAÁL 1957:27-35)

Munkácsi Bernát szól arról, hogy *Madjar*, *Madja*-

²⁴ A források adatainak és a kutatói véleményeknek az összegzésére szükség van a tisztább látáshoz.

²⁵ Vö.: magyar *Mánd*, *Mándok* helynevek. Szabolcs-Szatmár megyében, *Mándi*, *Mándoki* személynévek (KÁZMÉR 1993)

rovo: települések vannak a Káma mentén. (MUNKÁCSI 1895)

Perényi József szerint *magyarok, mescserek, mozsarok* közti történeti összefüggést vizsgálni kell. A szovjet kutatók szerint *mescser, misar, mozsar* valójában *ugor magyar*, a *macsar* pedig összefügg a *magyar*-ral. (PERÉNYI 1975)

Róna-Tas András úgy gondolja, hogy a *Magor* utólag gyártott név más eredetű népnévből.

A *magyar* nevet *magy*: népnév + *ar*: 'ember' népnév elemekre bontja. Szerinte létező népnévből lett személynév, amely kitalált, soha nem létező. Tehát a változási sorrend: *magyar*: → *Magor*, *hun* → *Hunor*.

Legutóbb Róna-Tas András összefoglaló nagy munkájában a *magyar* népnév magyarázatát új megvilágításba helyezte: "A *magyer* tehát két népnévből álló összetétel. Ennek két típusa lehetséges. Vagy két nép társulását jelenti, vagyis a *manysok* és az *erek* népét, vagy pedig a *manys* az *er* nép megkülönböztető jelzője." A név részletes magyarázatához hozzáteszi: "Amennyiben ez a merész feltevés bizonyosodna, akkor a magyarság önelnevezését sokkal messzebb, legalább a kazárok és magyarok érintkezésének kezdetéig tudnánk követni vissza az időben.²⁶ A feltevés persze további bizonyítást igényel, ezért történeti rekonstrukció szempontjából még nem használható." (RÓNA-TAS 1996:235)

Fodor István szerint a *mogyer* forma a legrégebb alak. Figyelemre méltó a közös őstől való származás gondolata. Minden nemzetségnek van neve, s állat nevét viselték. (FODOR 1977, 1980, 1988)

Vásáry István a *magyar* népnév etimológiájánál figyelembe vette az ósszláv ill. az orosz nyelv szerepét, azok nyelvi jellemzőit. (VÁSÁRY 1977, 1985)

Lotz János úgy ítéli meg, hogy kutatni kell: 1. a *magyar, Megyer, Mogor* és a *mod'* viszonyát, 2. *Mogor, Hunor* viszonyát, 3. *mod'*, *med'* és a **mons, *mens* viszonyát, 4. az ősgorok törzsi szervezete és a társadalmi szervezete viszonyát. (LOTZ 1963)

Harmatta János szerint a **mańce* az ősmagyarokat jelöli, s a *magyer* népnév, amely megelőzte a (hét törzs) törzsnév létrejöttét és korábbi, mint a török etnikai elemek csatlakozása. 970 után a Volga melletti ugorokra csapást mérték a nyugati türkök, az ugorok északra mentek az ősmagyarokhoz, létrejött

²⁶ A földrajzi névi adatok pedig lehetővé teszik, hogy területileg nemcsak a mai Baskíriáig, hanem azon túl keletre kövessük a *magyar* nevet, s a név grammatikai szempontú vizsgálata időben jóval korábbi előfordulást tesz lehetővé. Azaz pontosítja a név keletkezésének hely- és időkoordinátáit.

a Hetümgöyer törzsszövetség. (HARMATTA 1997)

Gulya János a *magyar* nevet 'beszélő' jelentésűnek tartja. (GULYA 1997)

Farkasinszky Tibor úgy látja, hogy a *magyar* összetett szó, olyan *mad* + *dar* összetételből áll, ahol az előtag a *mad* 'nagy', 'Ősi anyaistenő' jelentésű és a sumer *mad, mat* 'szülőanya, földanya, vér szerinti ős' szóval tartozik össze. Idekapcsolja a *med* 'az égen járó Nap, anya', *mug* 'vulva, anyaméh, nőiség, anyaság, magasztos' szavakat és hivatkozik a sumer *ama, eme, um, umu* 'anya' szavakra is. (FARKASINSZKY 2004)

Veres Péter álláspontját bővebben idézem: „Somfai Kara Dávid turkológus kollégám MTA Néprajzi Intézetében nemrég felhívta a figyelmemet arra, hogy a szóban forgó *mád-i-jár* összetett kifejezés a kazah nyelvben egyáltalán nem népünk önelnevezésének, a magyar etnonimnek felel meg. Ez a *mádijár* kazah nyelvi forma ugyanis kifogástalan török etimológiával rendelkezik. Somfai szerint, aki most védte meg doktori disszertációját, Mohamed próféta, az iszlám vallás alapítójának nevével áll közvetlen etimológiai kapcsolatban a kazah *mád-i-jar* szó, amely más török nyelvekben is megtalálható. *Mad* ~ *Mat* voltaképpen Mohamed próféta nevének tipikus rövidített formája a *Muhammed* > *Mahmad* > *Mamad* > *Mad* > *Met* változáson keresztül + *jár*. A *jár* pedig rendkívül elterjedt perzsa eredetű szó az arab és török nyelvekben, jelentése 'segítő, barát, kedvelő'. Magyarán tehát a kazah nyelvben a szóban forgó *mád-i-jár* bonyolult szóösszetétel etimológiájának jelentése: 'mohamedán, muszlim', pontosabban 'Mohamed segítője', vagy 'Mohamed barátja', illetve 'Mohamed kedvelője'. Vagyis az iszlám vallási hitvilággal áll szorosabb kapcsolatban, nem pedig a magyarok önelnevezésével." (VERES 2007:213)

Benkő Mihály megkérdezte a kazah kutatókat, „mit szólnak az alábbi, Magyarországon újabban terjesztett ún. „tudományos” feltételezéshez. Veres Péter szerint (VERES 2007, 84) a kazakhsztáni „Madijar (ejtsd magyar, minket is így neveznek meg a kazakok), törzsnév, népnév és személynév az egykori Turkesztánban vallásos írói álnévként is elterjedt „Matijar” szóból, a „Muhammad-jar” (Mohamed barátja) név rövidítéséből származtatható, a „jar” (barát) perzsa szó felhasználásával. A kazak tudósok véleménye erről az elképzelésről, amely egyébként tudomásuk szerint a kazakhsztáni és üzbejisztáni iszlám fundamentalistáktól származik, meglehetősen negatívnak mondható.” (BENKŐ 2007:31)

2.8.2.2. A baskír-magyar azonosság kérdésével foglalkoznak néhányan. Ez azért is fontos, mert a

keleti *madiarok* emlékezete szerint közülük egy rész nyugatra, az Urál másik oldalára ment, ahol ma baskírok laknak.

Pauler Gyula szerint a *magyar* és *baskír* összetartozik. (PAULER 1900)

Czeplédy Károly úgy látja, hogy a *baskír-magyar-ság* egy eltörökösödött nép. (CZEGLÉDY 1968)

Vargyas Lajos azt állapította meg, hogy a *magyar-ság* a korábbi Baskíria területén élt, ahol baskírok még nem voltak akkor. A mai baskírok zenéje teljesen más, fejletlenebb. A *Baskíria* későbbi elnevezés. (VARGYAS 1984)

Mándoki Kongur István véleménye szerint *majarok*, *madjarok*, *madijarok* a baskírokba beolvadtak. A régi orosz okmányokban *Mocsar*, *mozsar*, *mozsarjan* szerepelnek. Magyar eredetű nemzettek, törzsek Baskíriában talán lehettek. (MÁNDOKY 1976)

2.8.2.3. A népnév és a törzsnév összetartozásával foglalkoznak (ld. az etimológiánál).

Tisztázni kell külön a népnév, a személynév és a törzsnév etimológiáját, egymáshoz való viszonyokról csak ezután szólhatunk hitelesen.

2.8.2.4. A névadási szokásokra utalnak:

Vászolyi Erik szerint a lakóterület neve vált a népnevévé. (VÁSZOLYI 1967)

Hajdú Péter pedig úgy véli, hogy a folyónév vált az ott lakók nevévé. (HAJDÚ 1953, 1962)

2.8.2.5. Egyéb, és a témát érintő több kérdésre kitérnek.

E.A. Chalikova következtetése szerint a Bolsije Tigani temető az ősmagyarok hagyatéka. (E.A. CHALIKOVA 1976)

Németh Gyula úgy ítéli meg, hogy i.e. 1500 – i.sz. 450 között Baskíria területén magyarok éltek. Felhívja a figyelmet a folyónevek, népnevek közti összefüggésre. Ennek magyarázatára azonban nem tér ki. Úgy látja, az ősmagyar államszervezete olyan, mint a hun korszak török államainak szervezete. A magyar nevet az uráli korból (i.e. 4-6 ezer) eredezteti. Szerinte a Hét magyar Magna Hungáriában alakult ki adminisztrációs alapon, s a törzsnevek ritkán fordulnak elő személynévként. (NÉMETH 1966, 1991)

László Gyula szerint a *törzs* a nagycsaládokból alakult nemzetségek érdekszövetsége. (LÁSZLÓ 1944, 1981)

Kristó Gyula hivatkozik Györffyre, amikor a nemzetségek közös jellemzőit a következőképpen határozta meg: közös ős, közös nemzetségnév, öröklött családi birtok nemzetségi jogon, nemzetségi monostor: temetők, jellegzetes személynevek ismétlése, amelyek egyben családi ismérvek is. (KRISTÓ 1975)

Matolcsi János: Népmozgás és az időjárás kapcsolatára hívja fel a figyelmet. (MATOLCSI 1985)

2.8.2.6. A kutatói véleményekből a következő tanulságok szűrhetők le:

A fenti megállapítások egy része figyelemre méltó a földrajzi névi kutatásaim szempontjából, a másik része pedig közvetlenül érinti a sezsere kutatásokat is.

A földrajzi nevek összehasonlító nyelvészeti vizsgálatainak a fényében a TESz adatai közül a *m.ğ.γrīya*, *m.h.f.rīya* személynevek magyarázat nélkül maradtak. Az első név *m.ğ.γ* + *-rī* + *-ya* elemekre bontható, ahol a szótőben lévő *-ğ-* hangértéke *-j-* féle hang lehet és *-d-* fejleménye (vö.: *-t-* > *-d-* > *-δ-* > *-j-*). A *m.h.f.* + *-rī* + *-ya* név szótőve (*m.h.f.*) az előzővel ellentétben, a szó belsejében zöngétlen mássalhangzókat tartalmaz, ahol a fejlemények közül a *-h-* egy *-t-* > *-j-* > *-h-*²⁷, a *-k-* > *-x-* > *-φ-* > *-f-* pedig az *-f-* keletkezésének útvonala. (vö.: CZEGLÉDY 2004-6)

A *magyar* népnév nem állhat egy *magy* szótőből és *er* 'férfi' utótagból. A *magyar* név a földrajzi névi kutatásaim eredményeképpen képzett szó, s a *magya:* szótő + *-r:* 'valamivel való ellátottságot, valamihez való tartozás, valami mellett lévő' jelentésű olyan grammatikai lexémából áll, amely eredetileg csak önálló szóként, a továbbiakban pedig mint toldalék és önálló szó egyaránt előfordul számos nyelvben (vö.: mongol, mandzsu nyelvek, a magyar). Ez a névalkotási logika fennmaradt az olyan nevek alkotásának idején is, amikor az utód neve az apa neve + 'fi' ill. 'ember' jelentésű szó.

Úgy látom, módszertanilag is hibát követ el a TESz, mert a csak valószínűleg ősi örökség az ugor korból megállapítása mellett helytelen kizárni további magyarázatokat. A TESz véleményével ellentétben a vogul *māñsi* mint a vogulok önelnevezése *māñ* + *-si* elemekre bontható, ahol a *māñ* összetartozik a magyar név *magya* tövével, a *-si* pedig a magyar *-r* végső elemével. A *-si* mint grammatikai lexéma valamikor szintén önálló szó volt, párhuzama ismert a csuvasban, vö.: csuv. *šum* dial. *šām* 1. 'hely, ami valami mellett található' 2. használatos – hozl/-hezl/-höz, -nál/-nél, mellett jelentésben. Vö.:

²⁷ Vö.: baskír *h*.

türk *jan*, ujj., tat. *žan*, kazah, k.kalp. *čan* 'oldal'... (JEGOROV 1966)

Az *-s* előzménye *-t'* (< *-t*) volt, amelyet őriz a *mānt'* (*mān* + *-t'*) második elem, illetve a *-t* zöngés változata használatos a komiban ma is ismert szóban, vö.: ko. *din*: 'tő', 'hely, amely valami mellett van', '-hoz/-hez/-höz, -nál/-nél, mellett', vö.: udm. *diŋ* 'ua.', mar. *tiiŋ* 'alap, tő', mdM. *tej* '-nál/-nél, -tól/-től', finn *tyvi* 'tő', magy. *tő* ~ *töve* 'tő, alap, gyökér'...vö.: mong. *tünke* 'alsó rész, fa töve'...(V.I.LYTKI-E.S.GULJAJEV 1999) A magyar *tő*, *töve*, *tőke*, *tönk*, *tönkö* változatoknak *r-* kezdetű formája a *rönk*.

Az osztják *mās* (*mā* + *-s*) a vogul *mānsi* -hoz képest már denazalizálódott változat.

A TESz alapvetően téved, amikor a vogul és osztják adatokat nem magával a *magyar* szóval kapcsolja össze, hanem annak egy *magy* részével, a szó maradékát (*-ar*) pedig a törökben ismert *-er* 'férfi' szóval azonosítja.

A vegyes hangrendű forma pedig azért alakulhatott ki, mert a magyar korábbi *mVtkVr < *mVtVkVr fejleménye, amely olyan változások során keletkezett, ahol a *-tk-* egymás mellé kerülésével és zöngésedésével (> *-dg-*) a mássalhangzó kapcsolat *-g-* eleme réshangúsodott (> *-γ-*). Ez a spirans pedig további réshangúsodási folyamaton keresztül majd vokalizálódáson át egyik irányban *-γ-* > *-w-* > *-V-* (*-i-*) magánhangzóvá változott, miközben a megelőző *-d-* > *-d'-* -vé palatalizálódott. Egy ilyen folyamatnak az eredménye az arab írásos sezsere *Madiar/Madier* alakja. A *-γ* – spiráns másik irányú változásban (*-γ* - >) *-j-* -vé alakult, miközben az előző mássalhangzót a *-d-*t ez is palatalizálta (*-d-* > *-d'-*). A *-j-*-t tartalmazó forma a *Madjar* semmiképp sem bontható *Mad* + *jar* elemekre, hanem csak *Madja* + *-r* összetevőkre. A vegyes hangrendű forma a *Magyer* magyarázata nem *Magy* + *er* összetételben található, hanem az eredetibb *-dg-* mássalhangzó kapcsolat változási folyamatában fellépő palatalizálódás hatásának más, a cirill betűs lejegyzéssel kapcsolatos oka is lehet. Cirill írással ugyanis egy *Magyer* idegen (nem szláv) forma lehetne elvileg *Мадяр is, azonban a sírfeliratok *Мадиар*, *Мадьяр* (ld. BENKŐ Mihálynál) alakjai arra figyelmeztetnek, hogy az átadó alakban a *-d'* - mássalhangzót *-i-* magánhangzó követte, amelyet a cirill *-u-* ill. *-b-* jelez, majd következett az *-e-*, s ez utóbbinak felel meg a cirill *-я-*. Tehát **Mad'ier* lehetett az átadó alak. Innen a *Magyer* forma, amely hangrendi kiegyenlítődéssel lett egyik irányban a magyarban *Magyar*, a másik irányban *Megyer*. A cirill betűs mélyhangrendű változatnak *Мадиар*, *Мадьяр* nincs a magyar mélyhangrendű alakhoz köze. A vogul és osztják adatok *-ā-* hosszú magánhangzója igazolható

a földrajzi nevekkkel (CZEGLÉDI 2004-6).

A magyar *férj* és az *ember* egymásnak alakváltozatai, közös gyökerű szavak. A *dzs és *gy* viszonyát nem lehet *dzs* > *gy* fejlődéssel magyarítani. A *Megyer* palatális változat törzsnévként, mint tulajdonnév sose létezett, mert a görög forrás szerint is személynévhez tartozó törzsről van szó. Ettől még lehetett vezér törzs a *Megyer* nevű személyhez tartozó törzs.

Az *-i* végű középkori adatokban szó sem lehet többes számú latinositott formáról vagy melléknév-képző származékról, amely a *férj* szó vége és a *néember* egyes régi adataiban is megtalálható. Ennek az a magyarázata, hogy az *-r* a szó végén a toldalék kezdő mássalhangzója, a *férj* (*fé* + *-rj*) esetében a rákövetkező egyik mássalhangzó is megvan továbbfejlődött formában, a középkori *-i* is az *-r*-t követő hangok egyikének a fejleménye. Az *r*-es változatok gyakoriak pl. a mongolban és a mandzsuban. A magyarban önálló szóként idetartozik a *rönk*.

A *mag* főnév párhuzama a *Magor* (*Mago* + *-r*) név első elemével egyértelmű. A *magyar* népnévnek egy egész eurázsiai nyelvi rendszerben vannak nyomai úgy is, mint a teljes névvel párhuzamos alakváltozatok, valamint úgy is, mint csak a szótővel és csak a grammatikai lexémával összefüggő alakok. Minthogy a szónak és az alkotó elemének kiterjedt nyelvi kapcsolatai vannak, ezért azok vizsgálata nemcsak a török, hanem további nyelvek bevonásával is helyénvaló, sőt elengedhetetlen.

A jelentés szempontjából lényeges, hogy magyarokra vonatkoznak és ugyanannak a – pontosabban ugyanazon fajú, származású – népnék a különböző elnevezései, másképpen azonos ill. különböző időben különböző nyelvi jellemzőket tartalmazó megnevezései.

Alaktani szempontból maga a népnév önállóan fordul elő (vö.: *magyar*, *hun*, *baskír*, *avar*, *macsa*²⁸, *madzsar*) és toldalékoltan relatív szótóként²⁹ (vö.: *basdzir* + *-d*, *basgir* + *-d*, *madzsara* + *-t*, *badzsigi* + *-t*, *baszir* + *-d*, valamint *türkö* + *-k*).

A hangtani oldalát nézve a *-t*, *-d* genetikailag közös gyökerű elemek. A szótövek pedig mind hangtanilag, mind alaktanilag, mind jelentésanilag összetartoznak, azonos gondolkodásmód mellett keletkeztek, a különböző hangalakjuk más-más nyelvi fejlődés eredménye. Közülük a *madzsar* és a *madzsara* alakra kitérve *madzsa* + *-r* ill. *madzsa* + *-ra* szerkezetűek. Az *-r* és a *-ra* ugyanaz a grammatikai lexéma. A szótó pedig a sezserek *Madiar* nevének *Madia* részével tartozik össze. A *madzsa* és a *Madia* közös töre vezethetők vissza: *mataka, *matka, *madaga, *madga formákra, amelyeknek a még ere-

²⁸ Előzménye a *Manča* < *Man* + *ča*.

²⁹ A *magyar* abszolút töve a *magya*.

detibb alakjában a szókezdő *m-* helyett *d-* ill. *t-* lehetett. Ez a *t-* van meg a *tüirk* népnévben és a szeszer *Tüirik* személynevében is. (CZEGLÉDI 2004-6). A szóbeljei *-dzs-* ill. *-di* olykor *-dj-* a *-t-* és a *-k-* ill. a *-d-* és a *-g-* (zöngésedés esetén) egymás mellé kerülésével különböző irányban változtak a használat során az ejtésben. Az említett forrásokban *-dzs-*, a sezserékben *-di-* ill. *-dj-* van. A *-d-* a zöngétlen *-t-* fejleménye, az *-i-* és a *-j-* pedig a *-k-* ill. *-g-* fejleménye. Az *-i-* és a *-j-* palatalizálta az előtte álló *-d-* mássalhangzót *-d'-*vé. A következő magánhangzó *-e-* pedig a cirill betűs lejegyzésben (Я) szabályosan lesz *-a-* vagy *-ja-*. Meg kell jegyezni, hogy a cirill betűs lejegyzéstől függetlenül létezik a magas hangú változatok mellett mélyhangú. Ezeknek azonban más a magyarázatauk, a kettőt el kell különíteni egymástól.

Nem igazolják a földrajzi névi kutatások sem a *magy + er* tagolást. Ebben egyaránt tévedtek a TESz cikkírói, Györffy György és Róna-Tas András. Továbbmenve, semmi sem igazolja Róna-Tas András azon feltevését, hogy a *magyer* két népnévből álló összetétel lenne. Ennek a feltevésnek a további feltevései, mely szerint az elképzelt népnév + népnév szerkezetű népnév keletkezési hátterében a *manys*-ok és az *er*-ek népének társulása lenne. Eme feltevés-építménynek alapvető hibája, hogy egyetlen eleme sem igazolható sem régészeti, sem nyelvészeti oldalról. Ráadásul a népek ilyen társulásáról a sezserék hagyományai sem szólnak. Éppen ezért, e feltevések történeti rekonstrukció szempontjából nemcsak még, de a jövőben sem lesznek használhatók. A földrajzi névi kutatások eredményeképpen egymással összetartozó szavak a *magyar*, a *manys* és az *er*.

Farkasinszky Tibor – bár a szó elemekre bontásával nem értek egyet, mert a földrajzi névi kutatások hátterében a helyes tagolás *magya + -r*, az abszolút szótó a *magya*, amelynek valóban a genetikai összetartozói az általa hozott szavak, amelyeket helyesen, igazolható módon sorolt ide.

Nem igazolható Berta Árpád *ban jer* 'fő hely' összetett szóból való magyarázata sem.

Egyetértek Fodor Istvánnal abban, hogy a *mogyer* az ismert adatok közül a legrégebbi. Ez azért fontos, mert jelzi, hogy az első szótag magánhangzója labiális.

Veres Péter és Somfai Kara Dávid kazah *madijar* és *Muhammedjar* 'Mohamed barát' összekapcsolása olyan súlyos tévedés, amelyet semmilyen nyelvészeti adat, rendszer és kutatás nem igazol.

Amint látható, nincs egység a kutatók között a *magyar* népnév és a *Magyar*, *Megyer* személynév etimológiáját illetően, ugyanakkor külön-külön igen tanulságosak a vélemények. A sezserékkal egybehangzó Györffy György azon véleménye, miszerint

a törzset a törzsfő nevével nevezték meg. Következésképp a személynév az alapja a nemzetségek és a törzsek megnevezésének is.

A Hét magyar kérdése azért fontos, mert eldöntendő, hogy a hét fiúgyermek vagy a Hold időszámítás hetes alapú rendszere szolgált-e alapul ennek a kifejezésnek.

A *baskír-magyar* azonosság kérdésében sincs egységes álláspont. A földrajzi névi kutatásaim és a sezserék hagyomány- és névanyaga egyértelműen igazolja magyar nyelvi kultúrával rendelkező népeség jelenlétét a mai Baskíria területén és környékén.

A törzsnevek kérdése azért is lényeges, mert a kutatók nem helyeznek kellő hangsúlyt arra a Györffy véleményre, amelyet a görög forrás (Konstantin) is egyértelműen igazol, hogy a személyhez tartozik a törzs, tehát személynévből kell kiindulni. (ld. még MARCANTONIO 2006 idevonatkozó utalását.)

A sezserék igazolják, hogy jellegzetes e személynevek ismétlése, amelyek a nemzetségi mellett egyben családi ismérvek is. A személynév – ami az elnevezést illeti – tehát alapja a családnak, a nemzetségnek, de a politikai alapon szerveződő törzsnek is.

A *Magyar* név alakváltozatai személynévként, s a személynévi alapú nemzetségnév, népnév időben és térben kiterjedt előfordulással rendelkeznek. Ezt támasztja alá az is, hogy pl. *madjar* nemzetségnév a kirgizek mondájában szerepel.

A *magyar* népnév magyarázatok közül valamennyi csak részmagyarázat. Pl. az 'ember' jelentés, a 'mond, beszél' a szócsalád komplex jelentéstartalmának részei, alkotó elemei, de közvetlenül nem azok szolgáltak alapul a *magyar* népnévnek. Mindemellett nem hagyhatók figyelmen kívül a régészeti megállapítások, amelyek nemcsak nem mondanak ellent a sezserék hagyományainak, hanem egyenesen támogatják, egyben tájékoztatnak bennünket a népmozgásokról, s arról, hogy azok szoros összefüggésben vannak az időjárással. Ez természetes, hiszen az időjárás kihat a természeti környezetre, ez pedig a megélhetésre.

További tanulságok közé tartozik, hogy a *magyar* népnév etimológiája nem írható meg több nyelv sajátosságainak az ismerete és figyelembe vétele nélkül, minthogy a legtöbb kutató véleménye tartalmaz valóságfeleletet, azokat figyelembe kell venni, nem lehet elhallgatni. Különösen fontosak az említett adatok, azonban a belőlük levont következtetések rendszerint vakvágányra futnak.

A tévedések egyik része onnan ered, hogy a kutatók azt nem látják, hogy a névadásnak is van története, kronológiája. A megállapításuk egyes esetekre vonatkozik, amelyet nem helyeznek bele egy rendszerbe. A hibák másik részének az oka, hogy a

kutatók nagy része mindenáron nyelvcsaládokban³⁰ gondolkodik, amely mint munkamódszer is tévúthoz vezet. Ebből pedig egyenesen következik a harmadik, mégpedig az, hogy a nyelvi kapcsolatokat nem látják egy egységes nyelvi rendszerben. A negyedik csoportba tartozó tévedések azok, amelyek mögött nincsenek széleskörű, alapos nyelvészeti szakmunkák, vizsgálatok és kutatások. Sajnálatos módon közējük tartoznak ma neves akadémikusok, egyetemi tanárok védhethetetlen álláspontjai, kijelentései – ennél még rosszabb – feltételezései is.

3. Földrajzi nevek a Volga-Urál vidékén:³¹

A fentiekből egyértelműen kiderült, hogy a kutatók nem vizsgálták a *magyar* népnevet és a *Megyer* személynevet, törzsnevet, a névadási szokásokat, a hetes számrendszert stb., egy összefüggő nyelvi kultúra részeként adott földrajzi terület neveivel összefüggésben. Esetünkben a Magna-Hungáriát ill. Baskíriát is magába foglaló terület földrajzi neveinek, a Volga-Urál vidéke földrajzi neveinek a sok szempontú feldolgozásának eredményei igazolják a sezserék hagyományait. A személynevek nagy részének párhuzamai megtalálhatók e vizsgált terület földrajzi neveiben.

Abból a földrajzi névi anyagból hozok példákat, amelyeknek a kutatási eredményei kínálták a *magyar* népnév magyarázatot és a vele kapcsolatos személy-név etimológiáját. Módszertanilag fontos, hogy a *Magyar*, *Megyer* személynév és a *magyar* népnév szócsaládjába tartozó földrajzi neveket³² kell keresnünk, mert előre sohasem dönthető el, hogy az adott földrajzi névnek mely szó szolgált alapul. Pl.:

Mad'jar h. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Vax.: udm. *Mad'jar* or. *Mad'jarovo* Selt., falu neve. < udm. *Mad'jar* < *Mad'ja* + *-r*.

Mängeräü t. TB.110.: bask. *Mängeräü* or. *Manger'au* Kug., tó. < bask. *Mängeräü* < *Mänge* + *-räü*.

Mängeräü tauy d. TB.110.: bask. *Mängeräü tauy* or. *Manger'au* Kug., hegy neve. < bask. *Mängeräü* < *Mänge* + *-räü* + *tauy* < bask. *tau* 'hegy' + *-y*: birtokos személyjel, or. *Manger'au* < bask. *Mängeräü*³³.

³⁰ A lényeg, hogy nem természetes alakulat, hanem a tudósok kreálták.

³¹ A földrajzi nevekben mind az első elemre, mind a második elemre bőséges példa található.

³² E nevek egy egész rendszert alkotnak.

³³ Nem lehet eredeti baskír szó. Vele rokon a *Vangyrju* f. TSK.14.: ko. *Vangyrju* or. *Vangyr* < *Vangerja* az or. Kosju baloldali mellékfolyója, hossza 112 km. < ko. *Vangyrju* < *Vangyr* < mansi *vangyr*, hanti *vankyr* 'tekervényes, kanyargós, ferde' + *ju* < ko. *ju* 'folyó', *Vangerja* < *Vanger*

Majar varě d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Majar varě* A. < csuv. *Majar* (< *Maja* + *-r*) + *varě* < csuv. *var* 'árok, patak' + csuv. *-ě*: birtokos személyjel.

Majra kassi h. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Majra kassi* K? < csuv. *Majra* < 1. vö.: csuv. *mājra*, *mājra* 'szarv', 2. csuv. *majra* 'orosz asszony' + *kassi* < csuv. *kasā* 'falú' + csuv. *-i*: birtokos személyjel.

Majra lappi d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Majra lappi* M-P. < csuv. *Majra* < 1. vö.: csuv. *mājra*, *mājra* 'szarv', 2. csuv. *majra* 'orosz asszony' + *lappi* csuv. *lapā* 'völgy' + csuv. *-i*: birtokos személyjel.

Majra šaran d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Majra šaran* M-P. < csuv. *Majra* 1. vö.: csuv. *mājra*, *mājra* 'szarv', 2. csuv. *majra* 'orosz asszony' + *šaran* < *šaran* 'rét'.

Taka mājri d. Ašm.XIII.153.: csuv. *Taka mājri* / *Taka mājri*, mezei hely neve, ahol az or. Upner folyó az or. Malyj Civil' -be ömlik, NAP:-, Ar.:-. < csuv. *Taka* + *mājri* < csuv. *mājra*, vö.: csuv. *mājra* 'szarv'³⁴. + csuv. *-i*: birtokos személyjel,

Makkaru h. Ašm.VIII.174.: csuv. *Makkaru*, város neve, NAP:-, Ar.:-. < csuv. *Makkaru* < *Makka* + *-ru*.

Makar šyrmi f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Makar šyrmi* A., M. < csuv. *Makar* (< *Maka* + *-r*) + *šyrmi* < csuv. *šyrma* 'árok, patak, szakadék' + csuv. *-i*: birtokos személyjel.

Makarkki varě d. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Makarkki varě* M. < csuv. *Makarkki* (< *Maka* + *-rkki*) + *varě* < csuv. *var* 'árok, patak' + csuv. *-ě*: birtokos személyjel.

Bol'saja Makarixa f. TSK.67.: or. *Bol'saja Makarixa* az or. Usa jobboldali mellékfolyója, az or. *Makarixaty* tóból folyik ki, hossza 142 km. < or. *Bol'saja* < or. *bol'saja* 'nagy' + *Makarixa* < nem or. *Makarixa*.

Makarixaty t. TSK.67.: or. *Makarixaty*, tó., or. *Ma-*

ja < mansi *ja* 'folyó'. A magyarok *venger* neve a folyónévvél és a neki alapul szolgált hanti és mansi *vangyr* és hanti *vankyr* közszókkal közös gyökerű. Idetartozik a magyar *vakar* 'valaminek a felületét kaparja', de a magyar *vargabetű* 'görbe' előtagja (*varga*) is. A tulajdonnevek közül rokon az előtagja a következő neveknek, pl.: *Waterloo* 'helység Belgiumban', tulajdonképpen jelentése valószínűleg 'nedves lejtő, vizenyős rét' (KISS 1980) < *Water* < vö.: ang. *Water* (< *watker) + *loo*. Az előtag összetartozik az ang. *water* 'víz' szóval, a *water* (*wate* + *-r*) töve (*wate*) pedig a magyar *víz* szó rokona.

³⁴ Rokon vele a magyar *szarv* 'vízmeder, völgy, árok elágazó része, valaminek szarvszerűen felálló vagy elágazó része' stb. (TESz)

karixa. < or. *Makarixaty* ← ko. *Makarixaty* < *Makarixa* (*Maka* + *-rixa*) + *ty* ← ko. *ty* 'tó'.

L'ok Makarixaju f. TSK.67.: ko. *L'ok Makarixaju* or. *L'ok Makarixa*, az or. Usa jobboldali mellékfolyója, hossza 27 km. < *L'ok* ← ko. *l'ok* 'rossz, sovány, bal' + *Makarixaju* < *Makarixa* (< *Maka* + *-rixa*) + *ju* ← ko. *ju* 'folyó'.

Makaši jalě h. Ašm.:-, NAP:-, Ar.: csuv. *Makaši jalě* or. *Magazejnaja* ← *Magazejevo* M., csuvas falu, Ar.:-. < csuv. *Makaši* (< *Maka* + *-ši*), + *jalě* ← csuv. *jal* 'falú' + csuv. *-ě*: birtokos személyjel, or. *Magazejnaja* < *Magazej* ← nem orosz *Makašej* (< *Maka* + *šej*) + or. *-naja*.

*Munčar*³⁵ h. Ašm.VIII.269.: csuv. *Munčar* or. *Bol'saja Jerykla* MJal., falu neve, NAP:-, Ar.:-. < *Munčar* < *Munča* + *r*.

Munčar h. Ašm.VIII.: csuv. *Munčar* or. *Možarka* Ka., orosz település neve, NAP:-, Ar.:-. Ld.: csuv. *Mučar*. < csuv. *Munčar* < *Munča* + *r*, or. *Možarka* ← nem orosz *Mošarka*, ahol a magánhangzóközi *-š-* félzöngés ejtésű, amit az orosz *-ž-* zöngésnek ejt.

Ul'ankā Mošar h. Ašm.III.229.: csuv. *Ul'ankā Mošar* or. *Možary*, falu neve, NAP:-, Ar.:-. < csuv. *Ul'ankā Mošar*, or. *Možary* ← nem orosz *Mošary*.

Mosaravüd f. GMA: mar. *Mosaravüd* / *Mosarinka* or. *Masarinka* M-T., az or. Uržumka jobboldali mellékfolyója. < mar. *Mosaravüd* < *Mosara* (*Mosa* + *-ra*) + *vüd* ← mar. *vüd* 'víz', *Mosarinka* < *Mosa* + *rinka*, or. *Masarinka* ← mar. *Mosarinka*.

Mišär jylgahy f. TB.107.: bask. *Mišär jylgahy* Burz., az or. Suvan'ak baloldali mellékfolyója. < bask. *Mišär*³⁶ (< *Mišä* + *-r*) + *jylgahy* ← bask. *jylga* 'folyó' + bask *-hy*: birtokos személyjel.

Pušškärt varě f. Ašm.X.68.: csuv. *Pušškärt varě* Bugur., patak, szakadék neve a Boriskino-Igar' falu mellett. < csuv. *Pušškärt* (< *Puškyrt*) + *varě* ← csuv. *var* 'árok, patak' + csuv. *-ě*: birtokos személyjel.

Pušškärt pussi d. Ašm.X.68.: csuv. *Pušškärt pussi*, mező neve. < csuv. *Pušškärt* (< *Puškyrt*) + *pussi* ← csuv. *pusä* 'mező' + csuv. *-i*: birtokos személyjel.

Pošškärt šērě d. Ašm.X.68.: csuv. *Pošškärt šērě* Kozlov., mező részének a neve. < csuv. *Pošškärt* (< *Poškyrt* < *Pošky* + *-r* + *-t*) + *šērě* ← csuv. *šēr* 'föld,

ország, hely' + csuv. *-ě*: birtokos személyjel.

Pošškärt h. Ašm.X.68.: csuv. *Pošškärt* Tatarkas., az or. Maloje-Karačkino település neve. < csuv. *Pošškärt* (< *Poškyrt* < *Pošky* + *-r* + *-t*).

Başkort küle t. TB.32.: bask. *Başkort küle* or. *Başkirskoje* Miš., tó. < bask. *Başkort*³⁷ (< *Başko* + *-r* + *-t*) + *küle* ← bask- *kül* 'tó' + *-e*: birtokos személyjel, or. *Başkirskoje* < *Başkir*³⁸ ← nem orosz *Başkyrt* + or. *-sk-*: vonatkozó melléknévképző + or. *-oje*.

A nevek földrajzi névi előfordulása igazolja a létüket, egyben azt kell látni, hogy ezek a szócsaládhoz tartoznak, de nem szolgáltak alapul a magyar népnévnek. Ugyanakkor mind a népnév, mind a személynév, mind a földrajzi nevek egyazon logika, egyazon gondolkodás, azaz közös hagyományok, névadási szokások alapján jöttek létre.

A magyar népnév névadási rendszerben elfoglalt helyének a felismerését segíti, hogy a források alapján a magyar név önelnevezés, azaz a nép saját magát magyarnak hívja. Ez összefügg egyrészt azzal is, hogy a magyar népnév személynévi eredetű, másrészt azzal, hogy magát monyhoz tartozónak, közvetlen magból lett, édes, első teremtménynek tartja.

A magyar névvel ugyanazon szócsaládba tartozó földrajzi közszei alakváltozatok nagy számának az a magyarázata, hogy egyazon ősi logika, gondolkodásmód alapján születtek. A szóteremtés, a szóalkotás mintáját pedig a természetből vették. A különböző alakváltozatoknak az oka pedig az, hogy más-más nyelvi jellemzőket viselnek magukon.

4. Földrajzi nevek a Kárpát-medencében:

Magyar hn. Borsod, Pozsony megye (KÁZMÉR 1993)

Magyarka hn. Nagykunság. (KÁZMÉR 1993)

5. Magyar személynevek:

Magyar, Magyarai Magyarokai, Magyaró stb. csn. (ld. KÁZMÉR 1993)

Megyeri csn. ← *Megyer* hn. Békés, Bihar, Győr, Komárom, Nógrád, Nyitra, Pest, Somogy, Szabolcs, Zala megyében + *-i*: melléknévképző. (KÁZMÉR 1993)

Magor, Mogor csn. (KÁZMÉR 1993)

Mágori csn. ← *Mágor* hn. Békés megyében. (KÁZMÉR 1993)

Magurai csn. ← *Magura* hn. (Kövár vidéke ezen

³⁵ A *Munčar* abban az esetben nem tartozik össze a magyar *-ral*, ha igazolhatóan *Mun* + *čar* elemekre bontható.

³⁶ Csak akkor tartozik ide, ha az előzménye **Miškär* (*Miškä* + *-r*) volt, és nem **Minšär* (*Min* + *šär*).

³⁷ Az alakváltozatok jelzik, hogy az első szótag magánhangzója labiális *ä*.

³⁸ Az oroszban azért van *-i*, mert *k* után nem tud mélyhangú *y-t* ejteni.

kívül még számos megyében) + *-i*: melléknévképző. (KÁZMÉR 1993)

6. Összegzés:

A fentiek tanulságaként a sezseréket hiteles dokumentumként kell kezelni. Az eltérések jelen álláspontom szerint egy-két kivételtől³⁹eltekintve nem lehetnek téves emlékezet okai.

A *Magyar* név olvasata az arab betűs lejegyzésben *Magyer*, *Magyar*, a szláv nyelvi cirill betűs lejegyzés a *Magyer* átvétele. A név szerkezete *Magya/Magye* + *-r*, szótő + képző. Közszoói jelentése 'maghoz, monyhoz tartozó', azaz 'sarj, magzat, ember'. A személynév és népnév kapcsolatában a személynév az elsődleges, amely idővel család, nemzetség, majd népnévvé vált a szaporodást követően a nyelvhasználatban. A földrajzi név, személynév és köznév kapcsolatának a megítélésében az idő és a tér is közrejátszik.

A feltett kérdésekre tehát a következő válasz adható: A sezserékben szereplő nevek hitelesek. Az egyes családok leszármazási ágazataiban a legrégebbitől, az első névtől kezdve egy ideig fedik egymást. Az eltérések abból adódnak, hogy más-más ember leszármazási ágazatáról van szó, következésképp a ma élő egyes emberek leszármazási ágai természetes, csak egy bizonyos szakaszon eshetnek egybe. A nevek ismétlődése egyrészt helyénvaló, másrészt rengeteg párhuzama van a Volga-Urál vidékén és a Kárpát medencében a földrajzi nevekben, a személynévben és a közszókbán. A sezserék *Madiar*, *Madjar* névváltozatai összetartoznak a *Magyar*, *Megyer* családnévvvel, és a magyarok népnévével. A keleti *magyar* sezserék hagyományai nyelvi adatokkal is igazolhatók.

A fentiek értelmében, s a földrajzi névi kutatásaim fényében nem állja meg a helyét Veres Péternek sem a bevezetőben közölt megállapítása, sem a kazakhsztáni magyarok nevének javasolt etimológiája.

7. Rövidítések:

A	Alikovszkij rajon
ang.	angol
bask.	baskír
blg.	Bolgár
Bugur.	Bugurszkij rajon

Burz.	Burzjánszkij rajon
cig.	cigány
csag.	csagatáj
cser.	cseremisiz
Čgs.	Csebokszárszkij gorszovjet
csn.	családnév
csuv.	csuvas
d.	domb
dial.	dialektus
f.	folyó
fr.	francia
h.	hely
hn.	helynév
jen.	jenyiszeji
K.	Kozlovskij rajon
Ka.	Kanasszkij rajon
kirg.	kirgiz
ko.	komi
Kozlov.	Kozlovskij rajon
Kug.	Kugarinszkij rajon
lat.	latin
ld.	lásd
M.	Morgauszskij rajon
magy.	magyar
mar.	mari
mdE.	Erza mordvin
mdM.	Moksa mordvin
Mjal.	Malo-Jalcsikszkij rajon
mong.	mongol
M-P.	Marinszko-Poszadszkij rajon
ném.	német
ol.	olasz
or.	orosz
osztj.	osztják
szelk.	szelkup
t.	tó
tat.	tatár
Tatarkas.	Tatarkaszinszkij rajon.
türkm.	türkmén
tvj.	tavgi
udm.	udmurt
üzb.	üzbég
V.	Vurnarszkij rajon
vog.	vogul
votj.	votják
vö.:	vesd össze
zürj.	zürjén

³⁹ Ezen eltérések további vizsgálatra szorulnak, mert a kutatás jelen fázisában számomra még nem világosak az okok.

8. Források:

- ANDREJEV ANDREJEV, N. A. 1961:
Csuvaszsko-russzkij szlovar, Goszudarsztvennoje Izdatelsztvo Inosztrannyh i nacionalnyh szlovarej. Moszkva.
- Ar. NIKITIN
 Ašm. ASMARIN, N. I. 1928-50:
Thesaurus linguae Tschuvaschorum I-XVII. Csuvaszskoje Goszudarsztvennoje Izdatyelsztvo. Kazan-Csebokszari.
- BAKOS 1986 BAKOS Ferenc 1986:
Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BORISOV 1932 BORISOV, T. K. 1932:
Udmurtszko-Russzkij Tolkovjy szlovar. Izsevszk.
- Fa. FASZMER, M. 1964-1973:
Etimologicseskij szlovar russzkovo jazüka. Perevod sz nyemeckovo i dopolnyenyija O.N. Trubacsova, t. I-IV. Moszkva.
- GMA Gidronimy Marijszkaj ASzSzR
 HADROVICS-GÁLDI HADROVICS László-GÁLDI László 1951:
Orosz-Magyar szótár. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- 1951
 JEGOROV 1964 JEGOROV, V. G. 1964:
Etimologicseskij szlovar csuvaszskovo jazyka. Csuvaszskoje Knyizsnoje Izdatelsztvo. Csebokszari.
- KÁZMÉR 1993 KÁZMÉR Miklós 1993:
Régi magyar családnevek szótára. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- KISS 1980 KISS Lajos 1980:
Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KISS 1995 KISS Lajos 1995:
Földrajzi neveink nyelvi fejlődése. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KUZNECOVA 2003 KUZNECOVA, M. 2003.
Mari – magyar szótár. Savaria University Press, Szombathely.
- LELKES 1998 LELKES György 1998:
Magyar Helységnevező Szótár. Talma Könyvkiadó, Baja.
- LYTKIN-GULJAJEV V. I. LYTKIN-J. Sz. GULJAJEV 1999:
Kratkij Etimologicseskij Szlovár komi jazyka. Komi Knyizsnoje Izdatyelsztvo. Szyktyvkar.
- Éksz. JUHÁSZ József et al (szerk) 1985:
Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MUNKÁCSI 1990 MUNKÁCSI Bernát 1990:
A votják nyelv szótára. Uralisztikai Tanszék Kiadványa, Pécs.
- NAP Naszeljonnyje punkty csuvaszskoj ASzSzR. Csuvaszskoje Knyizsnoje Izdatelsztvo.
 Csebokszari, 1974.
- NIKITIN NIKITIN, I. D.:
Toponimika (nazvanija urocsis, ovragov, leszov i drugih punktov szelenij) Csuvaszskoj ASzSzR. Naucsnyj arhiv CsNII, knizsnoje posztuplenije N. 72. Kézirat.
- Omeljan Pritsak Pritsak, Omeljan 1957:
Tschuvaschische Ortsnamen. Wiesbaden.
- SIS N.M. Sanszkij-V.V. Ivanov-T.B. Sanszkaja 1975:
Kratkij etimologicseskij szlovar russzkovo jazyka. Moszkva.
- SW FOKOS-FUCHS, D. R. 1959:
Syrjänisches wörterbuch I-II. Budapest.
- SZILASI SZILASI, M. 1896:
Vogul szójegyzék. Budapest.
- TB. Szlovar toponymov Baskirskoj ASzSzR. Baskirszkoje Knyizsnoje Izdatyelsztvo,
 Baskort ASZSZR-nin toponimdar hüðlege. Ufa. 1980.
- TESz. BENKŐ Loránd (főszerk) 1976:
A magyar nyelv történeti etimológiai szótára I-III. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- TSK. A. I. Turkin 1986:
Toponimicseskij szlovar komi ASzSzR. Komi Knyizsnoje Izdatyelsztvo. Szyktyvkar.
- ÚMTsz. B. LŐRINCZY Éva (főszerk.) 1979:
Új magyar tájszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vax. VAHRUŠEVA, M. P. 1956:
Udmurtszko-russzkij slovar. Izdatyelsztvo „Russzkij jazik”. Moszkva.

9. Irodalom:

- BAKAY 1996 BAKAY Kornél
A magyar őstörténet kérdései - régész szemmel in: Belvedere JGYTF Kiskönyvtára 9. Szeged, 1996
- BALASSA 1985 BALASSA Iván
A néprajztudomány és a magyar őstörténet in: Az őshazától a Kárpátokig szerk. Szombathy Viktor Budapest 1985:76
- BARTHA 1988 BARTHA Antal
Földnek és égnek vannak titkai in: História 1988 6. X. évf.: 32-34
- BENKŐ 2003 BENKŐ Mihály
A torgaji madiarok Keleti magyar néptörredék Kazakisztánban Timp kft Budapest 2003
- BENKŐ 2007 BENKŐ Mihály:
Beszámoló 2006 nyári nyugat-szibériai kutatóútamról in: Eleink Magyar Őstörténet 2007: 27-38
- BERTA 1997 BERTA Árpád
Eltérő nézetek a magyar törzsnevek eredetéről in: Honfoglalás és nyelvészet Balassi Kiadó Budapest 1997
- CZEGLÉDY 1968 CZEGLÉDY Károly
Keleten maradt magyar töredékek in: Magyarság őstörténete 1968:154-278
- CZEGLÉDI 2004 CZEGLÉDI Katalin
A székely népnév és a földrajzi nevek in: Ősi Gyökér Kulturális folyóirat Miskolci Bölcsész Egyesület XXXII. évf. 1. szám Miskolc 2004 február-március.
- CZEGLÉDI 2004-6 CZEGLÉDI Katalin
Bevezetés a nyelvészeti őstörténeti tanulmányokba, Nyelvészeti őstörténeti Füzetek I-IV. Miskolci Bölcsész Egyesület Miskolc (Egyetemi jegyzet) 2004-2006
- CZEGLÉDI 2007 CZEGLÉDI Katalin
Földrajzi nevek mondattana Nyelvészeti őstörténeti Füzetek V. Miskolci Bölcsész Egyesület Miskolc (Egyetemi jegyzet) 2007
- CZEGLÉDI 2007 CZEGLÉDI Katalin
Földrajzi nevek alaktana (Kézirat.)
- CZEGLÉDI 2007 CZEGLÉDI Katalin
Földrajzi nevek jelentéstana (Kézirat.)
- FARKASINSZKY 2004 FARKASINSZKY Tibor
Magyar őstörténet új alapokon Kr. E. kb. 2000-től Miskolci Bölcsész Egyesület Miskolc 2004
- FODOR 1977 FODOR István
Bolgár-török jövevényszavaink és a régészet in: Magyar őstörténeti tanulmányok szerk. Bartha Antal – Czeglédy Károly – Róna-Tas András Budapest 1977
- FODOR 1980 FODOR István
Verecke híres útján... Budapest 1980
- FODOR 1988 FODOR István
Kazárok és kabarok in: Magyarrá lett keleti népek szerk. Szombathy Viktor és László Gyula Budapest 1988
- GAÁL 1957 GAÁL László
Dentü-mogyer. Magyar Nyelv LIII. 1957:27-35.
- GOMBOCZ 1921 GOMBOCZ Zoltán
A bolgár kérdés és a magyar hun monda in: Magyar Nyelv XVII 1921
- GULYA 1997 GULYA Gulya János
A magyarok önelnevezésének eredete in: Honfoglalás és nyelvészet Balassi Kiadó Budapest 1997
- GUNDA 1986 GUNDA Béla
A néprajz és a magyar őstörténet in: A magyarság őstörténete 1986 szerk. Ligeti Lajos
- GYÖRFFY 1990 GYÖRFFY György
A magyarság keleti elemei Budapest 1990
- GYÖRFFY 1986 GYÖRFFY György (sajtó alá rendezte)
A magyarok elődeiről és a honfoglalásról 3. kiadás Budapest 1986
- HAJDÚ – KRISTÓ – RÓNA-TAS 1982 HAJDÚ Péter – KRISTÓ Gyula – RÓNA-TAS András
Bevezetés a magyar őstörténet kutatásainak forrásaiba I-V. 1976-1982 Tankönyvkiadó Budapest Kézirat.

HAJDÚ 1953	HAJDÚ Péter <i>A magyarok kialakulásának előzményei</i> in: Nyelvtudományi Értekezések 2. Budapest 1953
HAJDÚ 1962	HAJDÚ Péter <i>Finnugor népek és nyelvek</i> Budapest 1962
E.A. CHALIKOVA 1976	E.A. CHALIKOVA, <i>Ősmagyar temető a Káma mentén.</i> Magna Hungária kérdéséhez. In: Archeologiai Értesítő 103. 1976
HARMATTA 1997	HARMATTA János <i>A magyarok nevei a görög nyelvű forrásokban</i> in: Honfoglalás és nyelvészet Balassi Kiadó Budapest 1997
HÓMAN 1938	HÓMAN Bálint <i>A magyarok eredete és vándorlásai</i> Budapest 1938
KÁLMÁN 1989	KÁLMÁN Béla <i>A nevek világa</i> Debrecen 1989
KESZI 1996 – 2002	KESZI Tamás <i>A magyar törzsnevekről</i> in: Keletkutatás 1996 ősz – 2002 tavasz: 5-15
KIRÁLY 1984	KIRÁLY Péter <i>Levedia-Etelköz a szlavisztikai irodalom tükrében</i> in: Magyar Nyelv 1984. 4.
KRISTÓ 1975	KRISTÓ Gyula <i>Néhány megjegyzés a magyar nemzetségekről</i> in: Századok II. 1975
LÁSZLÓ 1944	LÁSZLÓ Gyula <i>A honfoglaló magyar nép élete.</i> Budapest 1944
LÁSZLÓ 1981	LÁSZLÓ Gyula <i>Őstörténetünk</i> Budapest 1981
LIGETI 1943	LIGETI Lajos <i>Az uráli magyar őshaza</i> in: A magyarság őstörténete Szerk. Ligeti Lajos Budapest 1943
LIGETI 1964	LIGETI Lajos <i>A magyar nép mongolkori nevei</i> (magyar, baskír király) in: MNy LX. 1964
LIGETI 1986	LIGETI Lajos <i>A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád-korban</i> Akadémiai Kiadó Budapest 1986
LOTZ 1963	LOTZ János <i>A magyar szó etimológiájának kérdéséhez</i> in: NyK. 1963
MÁNDOKY 1976	MÁNDOKY Kongur István <i>Magyar eredetű törzsek a baskíroknál</i> in: Tiszatáj 30. 1976
MARCANTONIO 2006	MARCANTONIO, Angela <i>Az uráli nyelvcsalád</i> Tények, mitoszok és statisztika Fordította Imre Kálmán, Magyar Ház 2006.
MARCANTONIO 2006	MARCANTONIO, Angela <i>A történeti nyelvészet és a magyar nyelv eredete</i> Angela Marcantonio válogatott tanulmányai Hunidea Szellemi Hagyományörző Műhely Budapest 2006
MATOLCSI 1985	MATOLCSI János <i>Őseink állattartása Levediában</i> in: Az őshazától a Kárpátokig szerk. Szombathy Viktor Budapest 1985:160-200
MÉSZÁROS 1910	MÉSZÁROS Gyula <i>Magna Hungária</i> (A baskír-magyar kérdés) Budapest 1910
MUNKÁCSI 1895	MUNKÁCSI Bernát <i>Az ugor népnév eredete</i> in: Ethnographia 6. 1895
NÉMETH 1966	NÉMETH Gyula <i>Magyar törzsnevek a baskíroknál</i> in: Nyelvtudományi Közlemények 1966
NÉMETH 1991	NÉMETH Gyula <i>A honfoglaló magyarság kialakulása 2. kiadás, közléseszi</i> Berta Árpád Budapest 1991
NYITRAI 1997	NYITRAI István <i>A magyarok elnevezései a perzsa forrásokban</i> in: Honfoglalás és nyelvészet Balassi Kiadó Budapest 1997
PAULER 1900	PAULER Gyula <i>A magyar nemzet története Szent Istvánig.</i> Budapest. 1900
PAULER	PAULER Gyula <i>A baskír-magyar rokonságról.</i> Budapesti Szemle CIII. 337.56.

NYELVÉSZET

- PERÉNYI 1975 PERÉNYI József
A keleten maradt magyarok problémája in: Századok 1975
- RÓNA-TAS 1977 RÓNA-TAS András
A magyar-bolgár-török érintkezés jellege in: Magyar őstörténeti tanulmányok szerk. Bartha Antal – Czeglédy Károly – Róna-Tas András Budapest 1977
- RÓNA-TAS 1979 RÓNA-TAS András
A magyarság őstörténete Kézirat Budapest 1979
- RÓNA-TAS 1991 RÓNA-TAS András
A honfoglaláskori magyarság Akadémiai székfoglaló előadás Budapest 1991
- RÓNA-TAS 1996 RÓNA-TAS András
A honfoglaló magyar nép Balassi Kiadó Budapest 1996
- VARGYAS 1984 VARGYAS Lajos
Keleti hagyomány – Nyugati kultúra Budapest 1984
- VÁSÁRY 1977 VÁSÁRY István
A Volga vidéki magyar töredékek a mongol kor után in: Magyar őstörténeti tanulmányok szerk. Bartha Antal – Czeglédy Károly – Róna-Tas András Budapest 1977
- VÁSÁRY 1985 VÁSÁRY István
A baskír-magyar kérdés nyelvi vetületben in: NyK. Budapest 1985
- VÁSZOLYI 1967 VÁSZOLYI Erik
Zürjének, Perm, Bjarma és egyéb kérdőjelek a középkori zürjén történelem lapjain NK 69. évf. 1967
- VERES 2007 VERES Péter
A magyar nép etnogenezise, különös tekintettel a török népekkel való etnokulturális kapcsolatokra az eurázsiai sztyeppe övezetében. In: Magyarország-Azerbajdzsán: a kultúrák közeledése. Az első magyar-azerbajdzsáni tudományos szimpózium előadásai. Budapest, 68-92.
- VERES 2007 VERES Péter
Ősmagyarok a Kaukázus előterében, különös tekintettel Bálint Gábor Kaukázológiai munkásságának tükrében. in: A magyarság eredetének nyelvészeti kérdései. Szentkatolnai Bálint Gábor emlékkonferencia kiadványa. Szerk. Obrusánszky Borbála. Táltos Kiadó Románia 2007:182-221
- ZICHI 1923 ZICHI István *A magyarság őstörténete és műveltsége a honfoglalásig.* A magyar nyelvtudomány kézikönyve. Szerk. Melich János, Gombocz Zoltán, Németh Gyula Budapest 1923
- ZSIRAI 1951 ZSIRAI Miklós
A magyar népnév eredete in: Nyelvtudományi Közlemények 1951
-

Szkíta világmodell

Szkíta övlemez

Szarvas ábrázolások
(Internet)

Osváth Ilona képkészítő művészete

A művész 2007-es népművészeti kiállításának összegzése

*Nemcsak nyelvében él a nemzet,
hanem jelképeiben is*

A népművészet titkainak megfejtése, megértése napjaink nagy kihívásai közé tartozik. A jelképek élete, szerepe és átalakulása éppen úgy a figyelem központjában áll, mint annak jelentésbeli és funkció szerinti magyarázata. Ennek következtében a népművészet motívumairól szólni, újat mondani ma csöppet sem könnyű feladat. Magam részéről különösen méltatlan vagyok e feladatra, hiszen sem a jel elmélettel, sem pedig e műalkotás típus elvi hátterével, sem szimbólumkutatással nem foglalkoztam.

A szimbólumok iránti érdeklődésnek az az oldala, amit Osváth Ilona képvisel, mondhatni egyedülálló. Tudatosan keresi a népművészet egy-egy karakterisztikus szimbólumát, és azzal kíván új üzenetet adni az érdeklődőknek a hímzés világán keresztül. Korunkban, ott, ahol a népművészet él, a népművészeti technikák és díszítmények általában nem hordoznak szimbolikus jelentést. Az alkotók számára legfeljebb a színek kiválasztása tudatos. A piros szín iránti érdeklődést meg szokták indokolni. A piros a fiatalasszonyokhoz illik. Ő az élet ígérete, a boldogság hordozója, az élet továbbvivője. Őt még halálában is a piros illeti. Piros halottas lepedőt készítenek váratlan elhunytakor, ha nincs ilyen a kelengyében. Évenként készítenek piros tojást a húsvéti ünnepre, ami egyrészt Krisztus lehulló vérére emlékeztet, vagyis a halálra, de ugyanott, Pusztinában azt is mondják, hogy a lány a legényeknek, különösen a szertőjének nem adhat mást, mint piros tojást.

A színek harmóniája hosszú évszázadok alatt alakult ki. Most, amikor gyári festékekkel dolgoznak még a hagyományörző vidéken is, nem figyelnek olyan erősen az élénk színek egymást zavaró használatára. Sokszor a nemzeti identitás kifejezését is előtérbe teszi a színharmóniával szemben. A színek jelentése azonban igen archaikus. Moldvában, Magyarfaluban mondta egy asszony, hogy „a zöldet azért tesszük, mert az a natura, abból lesz az élet”. A sárgát is tudatosan használják: „a

sárig az a gabonamező”. Hasonlóképpen a fekete jelentése is világos: „fekete meg a mezőnek a földje”. A színek tehát nem véletlenül kerülnek a tárgyakra bármely alkotáson jelennek is meg, kerámián, hímes tojáson, kendőn vagy szőttesen.

A formák megjelenése legalább olyan összetett, mint a színeké. A tradicionális népi társadalomban éppen úgy, mint a hivatásos művészetben, a formák alkalmazása tudatos volt. A legtöbb díszítmény neve, jelentése idővel elhomályosodott, mechanikussá vált a használata, elnagyolt lett a kontúrja, és az összetett jelenetek egymástól elszakadva kaphattak szerepet. Éppen ezért akár a több évszázaddal ezelőtt készült szerzői névtelenségben, vagy ismert mesterek alkotásaiként fennmaradt alkotások szimbólumai, vagy a közelmúltban készült alkotások díszei is lehetőséget és alkalmat kínálnak nekünk arra, hogy a korábbi világkép elemeinek felismerését véljük felfedezni. Minden valószínűség szerint a korábbi időben több díszítménynek volt vallási vagy mágikus jelentése, funkciója. A rekonstrukció esetenként elszakad az alkotók tudásától, ismeretétől, világképétől. Például a szakirodalomban gyakran emlegetett *életfa* motívum a szilágysági, moldvai geometrikus díszítményeket rákérdezéskor *fenyőfának* mondanak. Meg is magyarázzák, hogy „fenyőágot szoktunk írni, mert a fenyő télbe-nyárba mindig ződ, ő bújtatta el Jézust a kinozástól”. A *csillagos* illik hozzá, mert a „csillagos ég mutatta nekik az utat a nagy budosásban”. Tehát, amikor a régi magyar világkép emlékeit látjuk a hímzéseken, faragásokon, tojás díszítményeken, akkor azt is tudatosítani kell, hogy a 20. században a gyűjtők ezek megfogalmazására ritkán bukkantak, a nyomok az átalakult hit és világkép jelképeire igazodva maradtak fenn.

A művészetteoretikusok a geometrikus díszítményeket absztrakt képeknek szokták tekinteni, és nem tulajdonítanak nekik jelentéshordozó szerepet. A népi kultúra ismeretében azonban határozottan állítom, hogy a geometrikus minták világszemléletet fejeznek ki, és ha ezek elnevezését is ismerjük, még inkább állíthatjuk a formák jel-

képek, és mögöttük megfelelő tudás, világkép, vallásos vagy mágikus világkép rejlik. Osváth Iлона ennek a tudásnak birtokában alkotta meg a maga alkotásait, és hozta a 21. század racionalizált emberei elé.

A Szarvasfiú kiállítás izgalmas darabjai a szarvas alakot sokféle változatban hozzák elénk. Számunkra világos, hogy a magyar nép egyik totemállatának megjelenítését láthatjuk itt. Eurázsia majd minden népének kultúrájában megtalálható a jellegzetes szarvas agancsával, lenyűgöző formájával ábrázolt állat, de minden nép fűzött hozzá eredetmondát, mítoszt, világképformáló magyarázatot. Szarvas, amint eltűnik, és újra előjön, amint csábítja és vezeti az új utat keresőt, mígnem megtalálja a kívánt helyet, ez csak a magyar mondanévkörhöz köthető. A román kolindák is énekelnek szarvasokká vált ifjakról, akik apjukkal együtt indultak el vadra vadászni, de ittak a szarvas nyomában megmaradt vízből és maguk is szarvasokká lettek. Ezért mi nem iszunk másból csak tiszta forrásból, hogy plagizáljam Bartók fordításában ismertté lett kolindát, a Cantata profana szavait. Ez a karácsonyi ének, kolinda azt a szarvast hozza elénk, amelyiknek csillagképe éppen a téli napfordulón tűnik el. A szibériai mítosz szerint a hatlábú szarvast üldöző vadász a csillagösvényen (Tejúton) kergeti az állatot, le is lövi, közben elveszti sítalpját, amit külön jól látnak a csillagképeket ismerők. A szarvast végül legyőzte a vadász, eltűnt, mert elrabolta a napot, de neki is meg kell halni, mikor a nap fényessége a nyári égboltot éjszaka is megvilágítja. De a nyár végén újból megjelenik a szarvas, és újból üldözi a szarvast, mert az évek és évszakok körforgása ezt követeli. Lükő Gábor ír erről a szarvas csillagképről. A szarvas Osváth Iлона számára maga az ember, a magyarság, az emberiség. E motívum segítségével mutatja be az önmaga jövőjét felélő, önző világot, és egy víziót, közvetve megjelenített sajátos világképet.

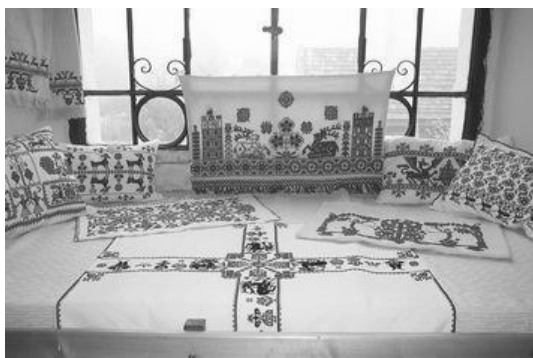
A motívumok mellett apró díszek találhatók. Pl. fel- és lefelé nyitott, folyamatos mederben megjelenő formák, ami nem más, mint a *vízfolys*, a *vétett út* a maga kanyargósságával, az egyszer fenn, egyszer lent változatosságával. Ez a motívum éppen úgy hozzátartozik a magyar szimbólumrendszerhez, mint a könnyebben felismerhető szarvas vagy a madár. Főminta is lehet, meg

mesterke (vagyis szegény *dísz*) a *fenyőágas* minta, ami ha csak két-háromágú, akkor *búzafejesnek* is mondanak. Bármelyik népi elnevezést ismerjük, tudjuk, értjük, hogy itt valami fontos motívumról van szó, ami az étellel függ össze. Ha fekvő formában találjuk a befelé nyitott, megsokszorozott V formát, akkor a felső és alsó világ elválasztásával találkozunk. Ezt a mintát Kalotaszegen, Moldvában *halfejesnek* mondják, minden indok nélkül, de a mítoszok üzenetét értők előtt világos, hogy a felső és alsó világ között lényeges eltérés van. Szegő mintaként jelenik meg a fésűs motívum, amit Gyimesben *kígyófejesnek*, *csikószeműnek* hívnak. Tehát nem lehet véletlen, mivel keretezik a főmintát, milyen szimbólum kerül a különböző használati tárgyra. A fejpárnán lévő minta védte a rajta pihenőt egész éjjel. Így például az a párnavég, ahová a hímző asszony kígyós mintát írt óv szerepet is belevarrt. A kígyó általában gonosz lény, leszámítva a házat, gazdát, kutat őrző fehér kígyót, házi kígyót, elpusztítani éppen úgy nem volt szabad, mint a békát, pókot. Megjelenítésével, rajzával védték a ház gazdáját, az ezernyi veszélynak kitett asszonyokat, gyerekeket. Hasonlóan védő funkciójú volt a szem, szarv, horog. Nem biztos, hogy tudatosították a minták jelentését, de azzal, hogy még néhány évvel ezelőtt is meg tudták nevezni a hímzéseket, formájuk szerint el tudták különíteni, azt jelenti, hogy a tradicionális világkép része volt életüknek. Funkció szerint pedig védő szerepet töltöttek be a testen hordott ruhákon, az ágybeli textilek díszítésével. Ezt a világképet tette modern köntösbe Osváth Iлона.

A magyar eredetmondák másik nagy csoportja Emese álmához köthető madár, turul, sas vagy csak egyszerűen egy stilizált madár volt. A nyugodt testhelyzetű, lábain álló, vagy szétterjesztett szárnyal ábrázolt madár egyaránt megjelenik a népi díszítőművészetben. Lükő Gábor *A magyar lélek formái* című írásában sokféle jelkép magyarázatot adott egységben látva a képi ábrázolást és szövegmegformálást. Emese álmában is szerelem jelképe a madár meg a termékenységé, éppen úgy, mint a régi magyar hitvilágban. A madár a lélek szimbóluma is, ebből fakad megannyi jelentése, és nem véletlen, hogy képi megjelenítése, keresztzemes megmintázása is változatos. Szerelmen kívül büszkeséget, hűséget, hiúságot, tiszta-

ságot, szabadságot egyformán jelképez. Az egymással szembe forduló galambnak mondott formák éppen úgy láthatók a hímzéseken, faragásokon, mint a bozontos farkú páváé. Ha mindehhez hozzátesszük a mesék, dalok madarát, a Kodály által megkomponált szabadság után vágyódó páva, büszkeséget hirdető daru, társa után búslakodó gerlice mind-mind ott ékeskedik a tradicionális kultúrát ismerők tárgyain.

Az egyes mintákon túl a mintaszerkezetek egésze is jelentést közvetít. Fontos a szimmetria és az aszimmetria. Míg a szimmetria inkább pozitív asszociációt ébreszt, és a harmóniát, teljességet, kellemes érzést sugallja, addig az aszimmetria kellemetlen érzést kelt. A folyamatos ismétlésekből adódó váltakozó ritmus lehet nyugtalanító, mint például *ördögfejes* vagy *kígyós* minta. De az ismétlés, ha teljes, akkor egész hímet ad, négyes és kettős tengelyű szimmetrikusságával, koncentrikus felépítésével harmonikussá válik. Sokszor ezt a bonyolult mintát *csillagvirágosnak* mondják. A kompozíció teljességét a pozitív centrum és a körülötte minden irányban kiterjedő, de többszörösen is keretbe zárt negatív periféria alkotja. Ez

maga az emberi világ, az élet teljessége. A díszítésmények funkciója maga a védelem, az ember oltalma. A fel- és lefelé nyitott, folyamatosan ismétlődő V forma, amit *veszett útnak* is mondják, nem más, mint a *Csillagösvény*, ami a *Tejút*, ahol a jó lelkek járnak a búcsút, vagy a tündérek léptei fénylenek, vagy a lelkek mutatják a „mönnyébe” vezető utat, amelynek végén, az elhajlason túl látható az alvilág ösvénye a rossz lelkek számára.

A lélek ezen a világon és a túlvilágon egyaránt járja a maga útját. Ezt a vándorlást az ember megannyi módon képes kifejezni. A testi ruhákon lévő hímzések csak egyik vetülete ennek a megtett, megtenni szükséges útnak. A mitikus jelentés az igazi üzenet, amit azok értenek, akik közel állnak az adott világképhez, akik képesek a formák mögött a jelentést és annak funkcióját a maga teljességében felfogni. Osváth Ilona a régi magyarság világképének egy kis részében kalauzolja el az érdeklődőket, ebben van munkája jelentősége, és ezért méltányoljuk, támogatjuk törekvéseit.

Kríza Ildikó

Váradiné Osváth Ilona textilművész alkotásai (Internet)

Gyimes és Moldva

Az egyik a volt Monarchia határán – a másik azon is túl. A trianoni határokról szemlélve mára már mindkettő távoli, idegen tájnak számít. De csak annak tűnik – ugyanis mindkettőben sok magyar anyanyelvű él, saját iskolával, templommal, kulturális és művészeti szervezettel. Csak félve merem jelezni: a nehézségek és a pénzhiány ellenére a gyimesi és moldvai magyar intézmények hatékonyabban működnek mint az anyaországban, a gaz-

daságilag jóval erősebb Őrvidéken (Burgenlandban) vagy Muravidéken (a mai Szlovéniában). Mindez fontos bizonyítéka, hogy szűkösebb anyagi források és politikai akadályok ellenére is jól lehet működtetni a kisközösségek életét, ha megvan a szeretet, az összetartás és az önzetlenség.

A pénz az ego-t hozza az előtérbe – az egyforma életmód és lehetőségek pedig a kalákát. Ha egymásra vagyunk utalva (és pl. nem másra, aki ide-

genként juttat ugyan, de érte gyökereinket-hagyományainkat is elkérheti-veheti), és segítjük is a másikat, biztonságban, megbecsülésben, közösségben élhetünk örömteli életet. Az elidegenedés, a kiszolgáltatottság és a depresszió ismeretlen fogalom marad ilyenkor. S az orvosoknak is kevesebb a dolga: az idősek szépen dolgoztatnak a jó levegőn, a tiszta források vizét fogyasztva, míg magukhoz nem hívja őket a Teremtő. Valljuk be, mi nagyvárosiak: idősebb korban sokan elcsereálnék autónkat, nyaralónkat ezért az „idilli életformáért”!

Útban Gyimes felé egy esti táncházat látogattunk meg a Nagyenyed melletti **Magyarlapádon**. A szászcsávási muzsikások, a Sipos-család alapította helyi zenekar (nemrég jelent meg a lapádi Pirospántlikás tagjainak legújabb CD-je) szolgáltatják a zenét a tánctanuláshoz és az esti szórakozáshoz. Idén nem a falu szülötte, Kis István tanított (amerikai vendégszereplése ezt nem tette lehetővé) – egykori kollégája, a sepsiszentgyörgyi Háromszék szőlistája, Imre Béla „Béci” és párja vették át a táncmesterek szerepkörét. A tábor vendége volt Szántó Feri bácsi is Magyarbecéről. Az esti programot a táborban egyébként a Kükküllő-menti zenei anyagot tanuló egyik budapesti zenekar is színesítette: zenészei kalotaszegit, székít és mezősegit húztak a mindig visszatérő helyi táncrendek közötti szünetekben.

Gyimesközéplekon a még élő „klasszikusok” – Zerkula János bácsi és Regina néni, Antal Zolti bácsi és a Tímár-család -- no meg Duduj Rozi és „ifjú zenekara”, valamint a helyi Tücsök együttes szolgáltatják a muzsikát a 200 fős tábor vendégei számára. Táncmesterek András Mihály és Mihály Piros (felcsíki), Bodó-Bán János és Enikő, Szalay Zoltán és Rózsika (gyimesi), valamint a kezdőknél Gábos Endre és Simon Kati (gyimesi) voltak.

Volt még énektanítás (az idei tábor slágere a csiki „Haragszik a nap a holdra...” lett), kirándulás az ezeréves határhoz (Gyimesbükkre, ahol a Rákóczi-vár is található), gálaműsor a környékbeli hagyományörzők részvételével. A gyimesbükkieknek sajnos nem volt érkezésük megjeleni a „szénacsinálás” miatt, de a csíkmadarasiak és a csíkszentdomokosiak eljöttek, így Setépataka, Hidegség és Középlek mellett ők képviselték a helyi hagyományörzőket.

A gálaműsorban csodálatos énekeket hallhattunk Csillag Gyurikától és Berszán Fülöptől. László Erzsébet pedig érdekes előadást tartott a gyimesi lakodalmi szokásokról. E sorok írója pedig a székelymagyar rovásírással ismertette meg a tábor lakóit. Így hazafelé már minden táborlakó el tudta olvasni a rovásírásos részt is Székelyudvarhely látogatókat üdvözlő tábláján.

Megható volt Zerkula János 80. születésnapjának ünneplése is -- Sára Ferenc köszöntésképpen eljárt János bácsi kedvenc verbunkját.

Az esti táncházakban helyet kapott a moldvai (egyik este Legedi László István is velünk zenélt) és Molnár Szabolcsnak és barátainak köszönhetően a mezősegi és a kalotaszegi is. A vonós hangszerek oktatását a helyi prímások mellett Sinkó András irányította.

Talán nem sértő, ha megemlítem: a romániai változások miatt Középlek főút felőli részét és a kultúrházat szépen rendbe hozták ugyan, azonban az erdő felől rápillantva az épületekre kitörött ablakokkal, 10-20 éve lefestetlen falakkal találkozunk. Reméljük, hogy jövőre már lesz pénz és energia a „Patyomkin-falu jelleg” felszámolására.

Külsőrekecsinben már működik a magyar nyelvű oktatás. 10 éve még elszánt harcot kellett folytatni a nyári olvasótáborok engedélyeztetéséért (megrendezésük akkor komoly teljesítmény volt, hiszen nem is sokkal előtte Ceausescu még a bezúzott Bibliákból készített WC-papírt). Mára már alapítványi támogatásból egészítik ki a Magyarországról érkezett, felkészült tanítók bérét.

Moldva még mindig egzotikus helynek számít az anyaországiak szemében. Az odaköltözők hamar

megszokják a katrincába és bernyecbe öltözött helyieket. A kultúrházban pedig csak „meg kell tisztítani” az ablakot, s máris kellemes lesz a levegő. A pataknál meg együtt ihatunk az állatokkal – mi a forrásból, ők a vályúban összegyűlt vízből.

Tündik Tamás kiváló zenészeket hívott meg a faluhétre és táborba: Mandache Aurelt, Fehér Mártont, Ioan Antimot, Legedi László Istvánt, Hodorog Andrást, akik a fiatalokkal (Földi Lehel, Németh László, Csibi Szabolcs) együtt „csányták” a muzsikát (azaz zenéltek). Így az önfeledt táncnak és tánc tanulásnak nem volt akadály. Csupán egy rövidzárlat okozott kisebb fennakadást – szerencsére komolyabb károk nélkül. Miután az első nap a magyaroskát, a léremet, a zdrobuljankát, a keresemet és a pálmácskát sikeresen megtanultuk, már reményteljessé vált, hogy a tábor végéig a közel 30 „táncocskát” minden résztvevő elsajátítja.

Dobos Rózsa csodálatos magyar énekekre tanította a vendégeket. Szarka Marika és Felicia gondos szervező munkájának köszönhetően a tánc tanítást remekül színesítették a helyi fiatalok táncbemutatói, s az étkeztetés, az elszállásolás is zökkenőmentesen zajlott az idei nyár legolcsóbb néptánc táborában.

Moldvában erős összetartó erő a katolikus vallás. Az előző száraz hét után esőért imádkoztak a helyiek (másnap megállapíthattuk, hogy sikerrel). Vasárnap megcsodálhattuk Szent Ferenc a kivilágított szobrát, a templomkertben önfeledten játszó gyerekeket (az olasz misszionáriusok román nyelven tartották a foglalkozásokat). Leszűrtük a következtetést: amíg az ortodoxia nemzeti vallásként működik Romániában, addig a katolikus nemzetközi(bb) elveket vall. Viszont az Atya és a Fiú mellett megjelenik a Szűzanya (ez a hármasság a régi idők mainál igazságosabb, anyajogú társadalmi berendezkedését juttatta eszünkbe).

Rekecsinben nagyon tisztelik és szeretik a „bubákat” (kisgyerekeket). Ezek után nem meglepő, hogy Moldvában (és Gyimesben) nagy a gyermekáldás – sok családban 4-5 gyermek is születik. Az emberek egyszerű körülmények közt élnek, gyakran maguk készítik ruháikat és szerszámaikat (a szövést mi is megpróbálhattuk) – mégis

boldogabbnak és kiegyensúlyozottabbnak tűnnek gazdagabb városi vendégeiknél. Így természetes, hogy a kirándulás a Szeret (a folyó román neve – Siretul – a magyar szó átvételéről tanúskodik) partjára is szeretetteljes hangulatban zajlott.

Záhonyi András beszámolója
Fotók: Vikor Bea

Kozma Imrének és Tunyogi Csapó Gábornak ítélték a Mindszenty Emlékérmét

---

November 4-én vasárnap délelőtt adták át a Mindszenty Emlékérmeket. Az elismerést ezúttal Kozma Imre irgalmas rendi szerzetes, a Máltai Szeretetszolgálat magyarországi vezetője és Tunyogi Csapó Gábor író vehette át a Parlamentben Lezsák Sándortól, a Tisztelt Ház alelnökétől.

A Mindszenty Társaság 2007. június 30-án a Vasváron tartott összejövetelén döntött, hogy a következő Mindszenty emlékérmeket Kozma Imre irgalmas rendi szerzetes, a Máltai Szeretetszolgálat magyarországi vezetője és Tunyogi Csapó Gábor író kapja. Az elismeréseket vasárnap adta át a Parlamentben Lezsák Sándor, a Ház alelnöke.

Az ünnepséget követően 12 órakor a Budavári Nagyboldogasszony Koronázó Főtemplomban (Mátyás templomban) a mártírok tiszteletére szentmisét és ökumenikus áldást celebráltak.

2004. márciusban alakult a Mindszenty Társaság. A szervezet célja a bíboros emlékének ápolása, életművének megismertetése, és az 1975-ben elhunyt főpap életútja feltárásának elősegítése. Évente hat Mindszenty Emlékérmét adnak át.

FH

Gárdonyi Géza

A LÁTHATATLAN EMBER

Rónai Lászlóné támogatásával második kiadását érte meg a Gárdonyi Géza Attila nagykirályról írt műve a Láthatatlan ember.

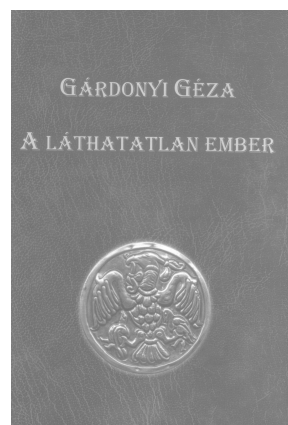
Pap Gábor utószavából kapunk tájékoztatást arról az okról, amely a regény külföldi sikertelenségét kutatja. Gárdonyi regénye annak idején Ich war der Hunnen Untertan címmel került a németek kezébe, ami magyarul azt jelenti, hogy hunok alattvalója voltam. A Corvina Kiadó adta ki németül a regényt és természetesen felbőszült dühöt váltott ki az Übermench életérzésre nevelt németesség körében. Nekünk, magyaroknak nem így kell gondolkodnunk. A nemzet nagy fiát elsősorban a saját gyermekeinknél kell a megbecsülés, a tisztelet szférájába helyezni. Ennek pedig leghatásosabb módja, ha Gárdonyi Géza könyvét át megismerik, megszeretik. Emberi és fejedelmi nagyságában elfogadják Attilát, Nimrud örökösét, a korai középkor történelmének egyetlen leigazolható

királyi személyiségét.

Ezért tiszteljük Rónai Lászlónét a mű finanszírozásáért, mert egyszerre tudja kifejezni ezzel múltunk megbecsülését és a mai ifjúság iránt érzett gyöngéd szeretetét és irodalmi érzékenységét.

Rónai Lászlóné könyvének nincs ára. Ajándékba adja azoknak az iskoláknak, ahol tanári vagy szülői fogadtatással eljut a gyermekekhez. Ezért kérjük kedves Olvasóinkat, hogy hazánkban vagy határon túl bárki kérjen, s boldogan eljuttatjuk a regényt, sőt, ha teheti, maga Rónai Lászlóné viszi el a szép, s képekkel is illusztrált könyvet.

(szerk.)

Bunyevecz Zsuzsa

A SZENT GRÁL ÜZENETE

Az eltitkolt magyar vonatkozások

Pécs: Alexandra Kiadó, 2007

Ismerteti: KRIZSAI MÓNIKA

A káldeus papok – mint azt Várkonyi Nándor írta Szíriat oszlopai című könyvének első oldalán – tudták, hogy a világ egykor tűz és víz által el fog pusztulni, ezért az emberiség addigi tudását felvésték két oszlopra és elhelyezték őket Szíriat földjén.

Bunyevecz Zsuzsa összegyűjtötte a magyarság eddigi eltitkolt történelmét, kibogozta a szálakat, amelyek által megvilágosodik múltunk tízezer évekre visszamenőleg. Nem cserépre és ércre vészte, hanem az Alexandra Kiadó segítségével eljuttatta így, Karácsony előtt mindenkihez, akit illet.

Ideje volt már egy ilyen összefüggő munkának, amely a magyarságot visszahelyezte méltó környezetébe: Turán népei közé.

Mondhatjuk, megtették ezt mások is. Igen, de amíg mindenki a maga szakterülete szerint adott egy-egy szeletkét, addig Bunyevecz Zsuzsa a szeletkékből állította össze az Egészet.

Egyetlen dologra azért a jövőre nézve szeretnék kitérni, pontosítani: a sumér szót 1867-ben Oppert francia akadémikus találta ki. Az addig elfogadott és széles körben használt turáni elnevezést olyan szóval helyettesítette, ami semleges, s amely elidegeníti az addig a magyarságot is jelentő turáni jelzőtől. (A szó egyik jelentése egyébként „Vágd el a nyakát”.) A Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyetemének kiváló professzorai ezt a fogalmat nem használják. A bőséges irodalomjegyzékből sajnálatos módon ezeknek a munkáknak a szakirodalma maradt ki.

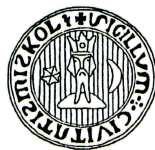
Kívánjuk, hogy Bunyevecz Zsuzsa könyve ne jusson Szíriat oszlopainak sorsára, és jusson el mindenki könyvespolcára, főleg azokéra, akik a régi, politikai szemlélet dogmáinak bűvköréből képtelenek más alternatívákat is elfogadni.

Melengesse szívüket, ahogy a miénket is teszi ősi nagyságunk emlékezete.

A MISKOLCI BÖLCSÉSZ EGYESÜLET sorsa

Budapest

Miskolc

Székelyudvarhely

A Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyeteme az egyetlen magyarországi kiemelkedően közhasznú szervezet, amely nyíltan nemzeti érzelmű és felfogású oktatást folytat. Ezért képezik tanári karát azok a tudósok és kutatók, akik évtizedek óta tudományos igényességgel tárják fel a magyarság ősmúltját, történetét, nyelvét, egyetemes népi és nemzeti kultúráját, zenéjét, táncát s a világban elfoglalt helyét.

Az egyesület 1989-ben alakult, meghirdetve a háromlépcsős képzési formát: Baccalaureatusi három éves képzését, Magiszteri és Septem Artes Liberales szintű PhS képzéseit. Az iskola szellemisége és rendszere nagyon népszerű a magyarság előtt, s annak ellenére, hogy szinte sehol nem jelenik meg róla hirdetés, minden évben 3-4 száz hallgatóval tud működni. Magyarságtudomány, Lélektudomány (Pszichológia), Művészettörténet, Angol-Német nyelvtanár képzését szívesen veszik igénybe a tanulni vágyók.

A kis intézmény kezdetektől fogva sok nehézséggel küzdött, mert éppen szellemisége miatt szúrta szemet, pedig sem a tanári kar, sem a hallgatók nem politizálnak. Kizárólag a tudománynak szentelik életüket, és a tudomány iránt érdeklődő különféle korosztályok oktatását tűzték zászlajukra, melynek vezéreszméje a magyar értékek őrzése és felmutatása.

2007-ben Székelyudvarhelyt indult magyarságtudományi képzés Balla Zoltán vezetésével. Tovább működik a budapesti kurzus a Magyarok Házában.

A magánegyetem magyar adakozók segítségével és a magyar evangélikus egyház felajánlásával új otthonba költözött 2007. szeptemberében. A diósgyőri várárok mellett áll az evangélikus temp-

lom, mellette a paplak és az iskola. Az iskolát fel kellett újítani, ehhez adott segítséget a világ magyarsága, s jó szívvel befogadta a kilakoltatott magánegyetemet, az evangélikus egyház, mint egyetértő intézmény és Molnár József lelkész, az empátiával élő, nemes lelkű pap.

A legfőbb segítséget adta:

Pataki János festőművész

Álomképe az iskoláról kedvet adott az adakozáshoz, a magánegyetemnek pedig modellt adott a megvalósítás formavilága felé.

Molnár Éva és Molnár Lajos

Ők az USA-ban szervezték meg a kinti magyarokat, s megértve, hogy az idő sürget, el is juttatták a dollárokat az építkezés költségeire – időben.

Tibold Szabina és László

Magyarországi bankszámlájukat ajánlották fel, számlálás nélkül, hogy ősszel elkezdődhessék a tanítás.

Rónai Lászlóné – Verebélyi

Tamás

Fényt adtak az épületnek gyönyörű nyílászáróikkal. (PROFI KFT), erre már nem futotta volna az adományokból, mert ezek az ablakok luxus szint kölcsönöznek az épületnek.

Fazakas Ilona és Árpád

Ulmban élő székely hazánkfiak felvállalták a víz és gáz beszerelését és sok radiátort, s egyéb szerelvényt hoztak a munkához.

Csibi Károly, felesége Lídia és fia Zalán

Anyagi segítséggel, s állandó jelenléttel, mintegy művezetéssel járultak hozzá a megvalósításhoz.

A MISKOLCI BÖLCSÉSZ EGYESÜLET NAGY LAJOS KIRÁLY MAGÁNEGYETEME SORSA

Pitlu János

Festéket adott és az Ősi Gyökér nyomdai munkálatait 2007-re felvállalta.

Rajtuk kívül sok-sok jólelkű adakozónak köszönjük az adományt és az egyetértést.

Folytatjuk előző számunk adakozói névsorát.

Veres Gusztáv USA, Ohio

Veres-Kreeger Ilona USA, Ohio

Dr. Kovács Ákos USA, New Jersey

Tóth József CANADA, Ontario

Fritz Elizabeth AUSTRALIA, Victoria

Botos László USA, New York

Dr. Érdy Miklós USA, New Jersey

Jobb Vilma USA, Michigan

Czility Józsefné Baja

Dr. Jankó László Budapest

Mikes József Somogyudvarhely

Kereszturi Péter Budapest

Bártfai Anikó és családja Dombóvár

Siklósi András Szeged

Varga László Tápiógyörgye

Tóth József Tiszafüred

Kautzky Ervin

Csutorás György Pere

Andrásy Gyula Budapest

Vattamány Kristóf Budapest

Dr. Orémuszné Kertész Tímea Debrecen

Tóthné Kurán Julianna Százhalombatta

Ligeti György Sopron

Molnár Ferenc Budapest

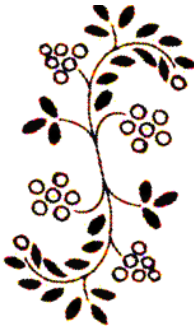
Pataki János festőművész álmképe az iskoláról

Képek a Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyetemének felújított oktatási épületéről

Körmendi Gitta versei

Fénycsillag

Fényévnyi távolság? Csillagidő? Álmok!
Létük ismeretlen, ha szívemmel szállok.
Földünkön, vagy épp a Tejúton haladunk,
attól fényesedünk, mit egymásnak adunk.

Nincsen kicsi, nincs nagy, nincs közel, nincs távol,
akár sejtem fénylik, vagy csillag világol.
Magamban találok a Földet és Eget,
melyek egyként várják, hogy Fénycsillag legyek.

Mindenki az útra angyal-álmot kapott.
Ezer tehetséget, és egy feladatot,
ámde ezt az egyet *egyként* kell megélni:
össze kell az összes Fénycsillagnak érne!

Csak

Csak hinni kell, csak merni kell,
csak menni kell, és tenni kell,
csak látni kell, és hallani,
csak tudni kell választani.

Csak ébredni kell, és figyelni,
csak vállalni kell, és viselni,
csak játszani kell, és nevetni,
csupán a magányt kell feledni.

Csak lépni kell, csak szállni kell,
csak egyedül, vagy bárkivel,
csak önmagam kell vezetni,
mindenki mást, csak szeretni.

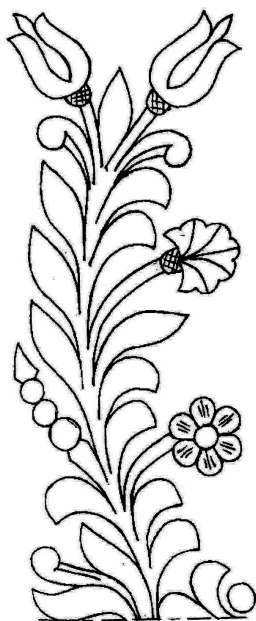
Csak érezni kell, csak vállalni,
csak fönixként újra szárnyalni,
csak nem szabad mélyre zuhanni,
mert tudni kell utat mutatni.

Az életért, csak élni kell.
Könnyíteni kell, mit más cipel.
Csak hitem kell növesztetni,
s bízni, hogy más is ezt teszi.

Csak meg kell ismerni magamat,
igazzá tenni szavamat,
csak erről szól egész életem.
Hiszem, ezt nem csak képzelem!

Minden más!

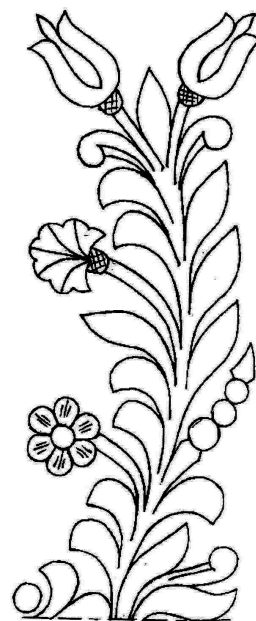
Ahonnán én jöttem, csak EGY volt az igaz.
Nem volt szomorúság, hát nem kellett vigasz.
Nem ismertem milyen nyomasztó a hiány,
sosem tévelyegtem, így nem is volt hibám.

Ott senki se bántott, nem volt kitől félni,
minden megadatott, nem is kellett kérni.
Nem ismertem kínzó, álnok irigységet,
nem érintett sötét, mert az Ég is fénylett.

Ahonnán eljöttem, öröm volt az öröm,
ám ez a hely túl van az itteni körön.
Talán ezért van, hogy értetlenül állnak,
mikor hírért hallják ennek a világnak.

Talán ezért van, hogy nem ismernek engem,
s engednek maguk közt idegennek lennem.
Nem látják világot átölelő Fényem,
s anyagi mérlegen mérickskélik lényem.

Azért csetlek-botlok a pénz világába',
mert a szeretetnek sohasem volt ára,
ezen kívül nincs, mit megszathatnék mással.
Bolyongok a Földön, az Ég csillagával.

Nem álmodni jöttem!

Nem álmodni jöttem, hanem ébren lenni.
Nem jövőt ígérni, hanem a mát tenni.
Nem szertehullani, hanem egygé lenni,
nem zajosan félni, hanem csendben menni.

Nem lehetek hazug, nem lehetek gyáva,
mert nem ezért jöttem erre a világra.
Egy őszinte, bátor igazságot hoztam,
és ez az igazság nem állhat romokban.

Úgy sem, ha támadón indulnak ellene,
mert, ami megvédi, az saját ereje.
Láttatja gondosan álcázott önzésünk,
amely megtévesztően tagadja, hogy: félünk.

Féltjük önmagunkat, féltjük a világot,
félve őrizgetünk minden hamisságot.
Elérhetetlenné hazudjuk a szépet,
mert még koldusszemmel látjuk az egészet.

A szeretet fénye át szeretné adni,
hogy lehet a földön életet aratni.
Ránk tudja rajzolni a legtisztább képet,
cserébe nem kér mást, mint felelősséget.

Ne harcoljunk tovább az igazság ellen!
A szeretet erő. Nem fogja a fegyver.
Ébredjünk! Magunkért, másért, a világért,
felelősséggel, a Szív Igazságáért!

Barcsay Ábrahám

(1742-1806)

TSILLAG NÉZŐ SAJNOVITS' ÉS HELL' HIBÁI TZÁFOLTATNAK.*

Meg szűnik nap kelet nép özönt küldeni,
Délszín villongásit kezdi felejteni,
Nap nyugat oltárit készül el dönteni,
Éjtszak új világot akar teremteni.

Nem elég, hogy már rég nyúlt gyilkos fegyverhez,
'S a' sok ki ontott vér kiáltoz egekhez,
Hanem hogy emelje Királyit ezekhez,
Böltseit idézi a' fagyos tengelyhez.

Lássák a' jeleket, mi fog következni,
Talám szabad lészen Hellel szövötközni,
És általa olyly nagy hatalmat szerezni,
Hogy e' földet lehet lántzokra kötözni.

El lépik *Gróóknak* zuzmaráz hegyeit,
Viszik *Zoroaster'* tündér eszközeit,
Ijesztik *Lappóknak* félénk nemzeteit,
Midőn tsőből nézik az égnek jegyzeit.

Tsillagoknak ezek szabnak ösvényeket,
Bolt hajtáson húznak mellesegeseket,
Mérnek esméretlen világ szegleteket,
Tsak nem ostromolnak' újra Isteneket.

Partról partra úzik természet' tsodáját,
Keresik Neptúnus' el hagyott tsigáját,
Azokkal meg töltik Királyok' szobáját,
Mondván, ott tartották Elei gályáját,

Némelylyek le szállván a' földnek gyomrábann,
Ott a' fővényeknek sok rétű ágyábann,
Világnak kezdetét kérdezik híjábann,
'S a' föld hogy önthette magát e' formábann.

Ki választá külön a' kis követseket,
'S kintstsel elegyítvén a' hideg értzeket,
Mi moshatta öszve így a' fővényeket,
Hány ezer esztendő végzé mind ezeket.

A' Nap még is fel jön enynyi tébolygásra,
Setét felegekből tér szánakozásra,
Súgárival segélyt igazság látásra,
'S *Vénus* önként készül szokott utazásra.

Te is el érkeztél oda kukutsálni,
Hellel tsillagokat Nap alatt vizsgálni,
Ezeken, mondjátok, nintsen mit tsodálni,
Azért hagyjuk őket kedvekre bujkálni.

De mivel olyly távúl találtál feledre,
Mondd meg, hogy esmértél kedves Nemzetedre?
Látom, írásodbann hárítod tsak Hellre,
Hogy ő kínszerített olyly esméretségre.

Tudom, meg örültél az Atyafiságnak,
'S ilyly Nemes Nemzettel való rokonságnak,
Nagy híre vólt mindég híres *Lapponságnak*,
Valamint most köztünk a' jeles *Tótságnak*,

E' népnek lehetnél valaha Vezére,
'S el vivén a' jeges tengerek' szélére,
Talám emelhetnéd majd ditsőségére,
Melylyet Jó '*Svatoplug* vesztett szégyenére.

Adunk mí tí néktek anya leveleket,
Kik bizonyíthassák eredeteket,
Serény jobbágyoknak tudunk benneteket,
Ugyan azért hagytuk vólt meg földeteket.

Lássátok, ha immár nem tetszik a' pórság,
Mivel nem tudjátok, melyly szent a' Magyarság,
Ott talám sorsotok lehet majd Uraság,
Mert itt nem osztozó szolgál Szabadság.

Avagy vélitek e, hogy ama' Vitézek,
Kik hajdan Sándornak olyly fenn felelének,
'S kinek kópjájokkal büszkén kérkedének,
Vélitek e, hogy most Laponok lennének?

O! nem: távúl légyen olylyan káromkodás.

Nem vóltak *Scytháknak* fatytyú gyermekei,
Mutatják még ma is vitéz erköltsei,
Deli készüllettel jöttek seregei,
Így vóltak barmai, nyelvek, fegyverei.

Ezt érzi magábann ki ki mí közöttünk,
Érzték mások is, ha kardot kötöttünk,
Aggódják ámbátor világ, honnét jöttünk,
Elég az, hogy vala *Márs* első Istenünk.

Te pedig, Tsillagász! bár akár ki lehetsz,
Kedves rokonidhozz töstént vissza mehetsz,
Vélek száraz halból készült málét ehetsz,
Mert lám ítéletet Nyelvünkről nem tehetsz.

* A ritkán olvasható költemény váteszi hangját a mai olvasó is érdeklődéssel olvassa. Köszönjük Krizsai Mónikának, hogy figyelmünkbe ajánlotta.

Minden kedves olvasónknak Istenáldotta Karácsonyt,
Boldog Új Évet kívánunk

Bakallár József: Karácsonyi oltár

Következő szám tartalmából:

Pál fia Attila: Egy táltos története (Befejező rész)

Vágó Pál festőművészre emlékezünk:

[Dr. Pap Gábor: A Nap lakodalma (Mátyás és Beatrix találkozása c. festmény méltatása)]

Krizsai Mónika: Mátyás király könyvtára
